

รายงานการวิจัย

การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ
จังหวัดเพชรบูรณ์

Tourism Management and Public Relation Media
Development for Homestay Tourism KhaoKor
District Phetchabun Province

รักษนก สมศักดิ์

ปิยะนุช พรหมประเสริฐ

สาขาการประชาสัมพันธ์และสาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

Tourism Management and Public Relation Media
Development for Homestay Tourism KhaoKor
District Phetchabun Province

รักษนก สมศักดิ์

สาขาวิชานิเทศศาสตร์

คณะวิทยาการจัดการ

ปิยะนุช พรหมประเสริฐ

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์

คณะวิทยาการจัดการ

ทุนอุดหนุนโดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาจากโดยผ่าน

ความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ 2560

ชื่องานวิจัย	การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ Tourism Management and Public Relation Media Development for Homestay Tourism KhaoKho District Phetchabun Province
ผู้วิจัย	รักชนก สมศักดิ์
ผู้ร่วมวิจัย	ปิยะนุช พรหมประเสริฐ
สาขาวิชา	การประชาสัมพันธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสรีวิจัย 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิธีการดำเนินวิจัยใช้แนวทางศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิจัยเอกสาร (Document Research) และการสังเกตการณ์ (Observation) แล้วนำข้อมูลที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มโฮมสเตย์เพียงแห่ง 3 และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มโฮมสเตย์ขนาดเล็กที่มีสมาชิกกลุ่มที่ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ประมาณ 3-5 หลัง มีลักษณะการดำเนินกิจการในองค์การที่มีขนาดเล็ก แต่มีกระบวนการบริหาร

จัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แบบสมัยใหม่ภายใต้กระบวนการจัดการแบบ POLC ที่สามารถนำพาองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) มีการวางแผนที่รัดกุม สมาชิกในกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอนโยบาย 2) การจัดองค์การ (Organizing) โดยมีการแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นฝ่ายให้กับสมาชิกเป็นผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน 3) ผู้นำและการจูงใจ (Leading) มีผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถ กล้าคิด กล้าตัดสินใจในการดำเนินกิจการขององค์การ และ 4) การติดตามควบคุม (Controlling/Monitoring) มีการติดตามควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

ผลการวิจัยทางด้านการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์เป็นในลักษณะของกระบวนการแบบทางเลือก เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ภายใต้งบประมาณที่มีค่อนข้างน้อย กลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 จึงเลือกพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อแผ่นพับ สื่อป้ายกลางแจ้ง และสื่อวัตถุ (ผลิตภัณฑ์สินค้าจากชุมชน) และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าเลือกพัฒนาสื่อแผ่นพับ และสื่อสังคมออนไลน์ (เพจเฟซบุ๊ก) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทขององค์การ และสามารถสื่อสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์, สื่อประชาสัมพันธ์, อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

Research Title	Tourism Management and Public Relation Media Development for Homestay Tourism KhaoKho District Phetchabun Province
Rerearcher	Rugchanok Somsak
Co-researcher	Piyanut Promprasert
Department	Public Relations Human Resource Management Phetchabun Rajabhat University
	Year of Completion 2017

ABSTRACT

The research entitled “Tourism Management and Public Relation Media Development for Homestay Tourism KhaoKho District Phetchabun Province” had three main objectives which were to; 1) study the context of Home stay KhaoKho, Phetchabun 2) study the management and evaluation of tourism resources Home stay KhaoKho, Phetchabun 3) to develop public relations media for the home stay business in KhaoKho district., Phetchabun province. The research was carried out by ways of a qualitative study with in-depth interviews, document researches, and an observation. Then all the data were collected and analyzed.

The research found that both Saliang Hang³ Home stay group and Nong Mae Na Homestay group, KhaoKho, Phetchabun Province were small home stay business with a small group of 3-5 households which passed the Thai Home stay Standard. Both group had a process to manage the home stay tourism under the simplified POLC management. They led the organization to achieve the set goals, which were: 1)

Planning; having a specific plan, group members taking part in the planning and policy, 2) Organizing; by having a clear job description for group members to take responsibility 3) Leadership and Motivation; having a leader with the ability to dare to make decisions on the operation of the organization 4) Controlling / Monitoring; having the monitoring and evaluation of the activities of the group.

The results of the development of public relations media relations for Saliang Hang3 Home stay group and Nong Mae Na Home stay group, KhaoKho, Phetchabun province were as follows; The development of public relations media was under an alternative paradigm since the communities self managed the business under restricted budgets. The Saliang Hang3 Home stay group decided to develop brochures, outdoor media and material media (products) while Nong Mae Na Home stay group decided to develop brochures and social media (Facebook Page) to be consistent with the context of the organization and allowed them to communicate directly to their target groups.

Keywords: management, tourism, home stay, media relations, Khao Kho, Phetchabun Province.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยคำแนะนำต่างๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณปรีชัช นามสิมา คุณป้าสุด โยระชัย คุณป้าจินดา ราศีชัย กลุ่มโฮมสเตย์ เสลียงแห่ง3 รวมถึงคุณสมพงษ์ ตุ่มคำ และคุณสุพัตรา ตุ่มคำ สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่สนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้

รักชนก สมศักดิ์

25 ธันวาคม 2560

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
	กิตติกรรมประกาศ.....	จ
	สารบัญ.....	ฉ
	สารบัญตาราง.....	ณ
	สารบัญรูป.....	ญ
บทที่ 1	บทนำ.....	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	7
	1.3 ข้อเสนอพื้นฐานการวิจัย.....	7
	1.4 ระเบียบวิธีวิจัย.....	8
	1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
	1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
	1.7 นิยามศัพท์.....	10
	1.8 ประโยชน์ของการวิจัย.....	11
บทที่ 2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์.....	12
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว.....	26
	2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น.....	32
	2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว.....	37
	2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	45
	3.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
3.3 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร.....	46
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
3.6 เกณฑ์การวิเคราะห์.....	47
3.7 การนำเสนอข้อมูล.....	47
บทที่ 4	
ผลของการวิจัย.....	48
4.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	48
4.2 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสด็จแห่ง 3.....	61
4.3 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา.....	64
บทที่ 5	
กระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	72
5.1 กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	72
5.2 การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	95
บทที่ 6	
การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	101
6.1 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3.....	102
6.2 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา.....	114
บทที่ 7	
สรุปและอภิปรายผล.....	120

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.1	สรุปผลการวิจัย..... 120
7.2	กระบวนการบริหารจัดการและประเมินผลทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์..... 123
7.3	การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์..... 126
7.4	อภิปรายผล..... 129
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	139
ภาคผนวก ก แบบตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	140
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	135
ประวัติผู้วิจัย.....	147

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 อ.เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	51
4.2	แสดงปฏิทินการท่องเที่ยวบริเวณหมู่บ้านหนองแม่นาและบริเวณโดยรอบใน อำเภอเขาค้อ.....	55
5.1	ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	65
5.2	โปรแกรมรายการนำเที่ยวของกลุ่มชุมชนโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา.....	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
5.1 กลุ่มชุมชนเสลียงแห่ง3 ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รอบที่ 2 ปีพ.ศ.2559-2562.....	63
5.2 นักท่องเที่ยวที่มาพักกับโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	63
5.3 ผัก ผลไม้ที่ปลูกได้ในสวนหลังบ้านเก็บมาทำอาหาร อีกส่วนหนึ่งสามารถ นำมาขายให้กับนักท่องเที่ยว.....	65
5.4 บ้านพักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	67
5.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวนั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์และชม แมงกะพรุน.....	68
5.6 แผนผังโครงสร้างองค์การกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	70
5.7 ผลิตภัณฑ์สินค้าของฝากจากชุมชนแบบครัวเรือน จากชุมชนเสลียงแห่ง 3.....	72
5.8 ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	73
5.9 บรรยากาศการนั่งรถเต๊นท์ๆ ท่องเที่ยวชมสถานที่ต่างๆในชุมชน.....	74
5.10 กิจกรรมท่องเที่ยวรอบๆชุมชนเสลียงแห่ง3 ชมแปลงเกษตรโดยรถเต๊นท์ๆ.....	75
5.11 แผนผังโครงสร้างองค์การกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	75
5.12 ประธานกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต,..	77
5.13 การศึกษาดูงานของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ.....	78
5.14 ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	80
5.15 บ้านพักโฮมสเตย์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้พักค้างแรม ร่วมกับเจ้าของบ้าน.....	86
5.16 อาหารพื้นบ้านที่เจ้าของบ้านประกอบและปรุงเพื่อบริการนักท่องเที่ยว.....	87
5.17 พาหนะนำเที่ยวโดยเรือพาย และรถเต๊นท์ๆ ในชุมชน ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.....	88

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
6.16	สื่อแผ่นพับโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่ม นักท่องเที่ยว..... 105
6.17	สื่อ Facebook Fanpage โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์... ..106

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวในชุมชน (Community Based Tourism-CBT) หรือการท่องเที่ยวในชนบท (Rural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ที่มองเห็นว่าชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก ภูเขา ทะเล เป็นต้น ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้แก่ ร่องรอยทางโบราณคดี แหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์โบราณ ชุมชนโบราณ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน กำแพงเมือง ศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี รวมถึงวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ โดยเน้นการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญหาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (Community-based Tourism) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Host Management” ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวในตัวเอง หากพิจารณาถึงองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งกระบวนการบริหารจัดการแล้วพบว่า หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมทั้งผู้ประกอบการที่ให้การสนับสนุนและใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวกลับยังมีความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิดและหลักการ วิธีการและกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2547) หากมองในแง่การตลาดแล้วนับว่า การตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นกลุ่มเฉพาะ หรือเป็นลักษณะของตลาดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ซึ่งมีชื่อเรียกหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

(Community-based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) และการเรียกชื่ออื่นๆ ในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็น่าจะจัดอยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวแบบทางเลือกหรือการท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่นเดียวกัน

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home Stay Tourism) สืบเนื่องแนวคิดมาจากการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนแล้วจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกันโดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือสามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราวซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทน และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นไปตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่ง พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด (ราชกิจจานุเบกษา, 2555)

โดยอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home Stay tourism) เป็นการเชื่อมโยงหรือบูรณาการการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆไว้ด้วยกัน อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน(CBT) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต การท่องเที่ยวเชิงศาสนากับโฮมสเตย์ (Home stay) เข้าไว้ด้วยกันภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านในชุมชนและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนกล่าวไว้ว่า ชุมชนจะต้องเป็นเจ้าของ ชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกกระดับคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน(<http://thaicommunitybasedtourismnetwork.com> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560)

ตั้งที่ประเวศ วะสี อ่างถึงใน สุวัฒน์ คงแป้น (2559) กล่าวว่า จุดรวมหรือหัวใจของเรื่องเศรษฐกิจฐานราก เพราะทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ สินค้าแปรรูป ประเพณี วัฒนธรรม การเกษตร กีฬา วิถีชีวิต ฯลฯ ล้วนเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ทั้งสิ้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นช่องทางสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจฐานล่างให้มั่นคงได้ (<http://www.codi.or.th> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560)

ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดที่ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมในชุมชนนั้นเป็นแขกผู้มาพักที่บ้าน (Be a guest, not just a Tourist) และใช้ชีวิต ใช้จ่าย ทั้งการกิน การอยู่ รวมถึงการร่วมกิจกรรมนำเที่ยวยังสถานที่สำคัญต่างๆ ในชุมชนกับเจ้าของบ้าน โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่พาสัมผัสวิถีชีวิตชนบทไทย ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สำคัญที่เน้นการศึกษาแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยวเปรียบเสมือนกับแขกที่มาพักกับเจ้าของบ้าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์หรือเจ้าของบ้านนั้นมีอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้ว ดังนั้น การให้บริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จึงเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว หรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งเป็นการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยในรูปแบบต่างๆ ออกสู่สายตาคนภายนอก หรือชาวต่างชาติด้วย

ตั้งที่ มานิสรา ผิวจันทร์ (2555) กล่าวว่า การจัดทำโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ต้องมองในหลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของชุมชนนั้น ต้องมองว่าบ้าน ไม่ใช่แค่ที่พัก แต่ต้องประกอบไปด้วย คนและจิตวิญญาณของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีความพร้อมก่อน มีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเต็มใจที่จะต้อนรับผู้มาเยือน โดยต้องมีการพัฒนา อนุรักษ์ ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม ชุมชน และจิตวิญญาณในเวลาเดียวกัน และโฮมสเตย์จะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) โดยชาวบ้านหรือคนในชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัสวิถีชีวิต และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดรายได้ในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (<https://www.slideshare.net/Manisa07> สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560)

การเปิดบริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นชุมชนไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลักหากแต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมเยือนในชุมชนก็จะเปิดรับบริการเพื่อเสริมสร้างรายได้จากอาชีพประจำ โดยชุมชนสามารถต้อนรับและให้บริการแก่แขกหรือนักท่องเที่ยวได้ อาทิ การให้บริการที่พัก การบริการอาหาร การบริการพาหนะนำเที่ยว การบริการนำเที่ยว และการค้าขายสินค้าในชุมชน เป็นต้น หากในช่วงที่นักท่องเที่ยวไม่มาคนในชุมชนก็ยังมีอาชีพและทำมาหากินตามปกติ

ในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) จึงเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงทรัพยากรของท้องถิ่นที่น่าสนใจ ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะเป็นเพียงการสร้างรายได้เสริมแต่ไม่ใช่รายได้หลักของชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวและชุมชนอีกทางหนึ่ง ดังนั้น คนในชุมชนควรมีความเข้าใจถึงหลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และชุมชนต้องมีความเข้มแข็งมีความรู้เท่าทันสิ่งๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมาย การกระจาย อำนาจสู่ ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กร ท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ ให้กับชุมชนโดยใช้ การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรม การท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจมาก ทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การให้บริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายในประเทศไทยเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจแตกต่างกันหลายรูปแบบตามยุคตามสมัย หากวิเคราะห์จากอดีตที่ผ่านมา พบว่า โฮมสเตย์แบ่งตามยุคสมัย ได้ 3 ยุค ดังนี้ (กรวรรณ สังขกร, 2555)

ยุคเริ่มต้น (ปีพ.ศ. 2503-2525) กระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ต้องเรียนรู้วิถีชีวิต รับผิดชอบต่อปัญหาในชนบท เพื่อนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติ กระจายอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือของประเทศไทย นักท่องเที่ยวจะพักตามบ้านชาวเขา โดยจุดพักนั้นจะขึ้นอยู่กับเส้นทางการเดินทาง

ยุคกลาง (ปีพ.ศ. 2526-2536) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น การพักค้างแรมในรูปแบบโฮมสเตย์ได้รับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยกระจายไปยังหมู่บ้านชาวเขาที่กว้างขวางมากขึ้น ในระยะนี้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบทัวร์ป่าที่มีการจัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ได้เริ่มสร้างปัญหาทางสังคม อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการปล้น ขโมย ปัญหาการฆ่าชิงทรัพย์

ยุคปัจจุบัน (ปีพ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน) เป็นการเน้นกระแสการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มให้ความสนใจในการท่องเที่ยวในรูปแบบ Homestay โดยกลุ่มนำร่องคือกลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมสังคมที่ดำเนินการเรื่อง Homestay ซึ่งเป็นพื้นที่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนไทยเล็งเห็นศักยภาพและเข้าไปริเริ่มดำเนินการ เช่น เกาะยาว จ.พังงา (กลุ่มประมงชายฝั่ง/อวนลาก อวนลูน) หมู่บ้านคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช บ้านผู้ใหญ่วิบูลย์ เขยเฉลิม (เกษตรยั่งยืน) บ้านห้วยแม่ซ้าย จ.เชียงราย

ในช่วงปีพ.ศ. 2539 ได้มีการเคลื่อนไหวในกลุ่มนักธุรกิจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานระหว่าง Adventure Ecotourism และ Homestay และในปี พ.ศ. 2541-2542 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ทุกหน่วยงาน ของภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ จัดการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน และขยายกิจกรรม Homestay เพิ่มมากขึ้น เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรม ผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม รวมถึงพื้นที่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มชนเผ่า หมู่บ้านชาวเขา ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนในการ จัด Homestay ด้วยเช่นกัน (กรวรรณ สังขกร, 2555)

จากนั้นมา มีการพัฒนาระบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น โดยเน้นในเรื่องมาตรฐานรองรับเพื่อการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็ได้รับความ สนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น ดังจะพบได้ว่า ปัจจุบันบ้านพักแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยมี จำนวนเพิ่มขึ้นทั้งสิ้นประมาณ 70 หลัง แต่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีจำนวน 48 หลัง ซึ่งใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีกลุ่มชุมชนที่ได้จัดให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรอง มาตรฐาน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชนหนองแม่นา และกลุ่มเสด็จแห่ง 3 โดยที่ผ่านการประเมิน มาตรฐานโฮมสเตย์มีจำนวนเพียง 5 หลัง ซึ่งนับว่ายังมีจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อการรองรับ บริการการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเขาค้อ ที่มาชื่นชมความงดงามทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ ลือชื่อในด้านต่างๆ ทั้งทะเลหมอกที่สวยงาม สถาปัตยกรรมวัดผาช้อนแก้ว พระตำหนักเขาค้อ พระ บรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ แก่งบางระจัน สถานีทดลองเกษตรที่สูงเขาค้อ เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชผลเมืองหนาวได้อีกหลายชนิด เช่น ไม้ดอกไม้ประดับ สาลี่ เสาวรส กาแฟพันธุ์อาราบิก้า มะระหวาน กะหล่ำปลี สตอเบอร์รี่ และแมคคา เดเมีย เป็นต้น

ในแต่ละปีจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเขาค้อจำนวนมาก และมีจำนวน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2554 บนพื้นที่อำเภอเขาค้อยังไม่มีที่พัก โรงแรม และรีสอร์ทมากนัก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่มีที่พักค้างแรมจึงต้องมาอาศัยกางเต็นท์บริเวณหน้าที่ว่าการ อำเภอเขาค้อ และตามสถานที่ราชการต่างๆ จำนวนมากจึงเกิดความแออัด และความไม่สะดวกใน เรื่องของห้องน้ำ ดังนั้นทางชุมชนชาวบ้านจึงเกิดความคิดเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรม ในชุมชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือให้พักฟรีเพื่อช่วยเหลือเรื่องที่พักให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งใน ช่วงแรกๆ ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักค้างแรมกับชาวบ้านในหมู่บ้านประมาณ 7-8 คน เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยและด้วยความเกรงใจจึงมาพักกับชาวบ้านในชุมชนไม่มากนัก

ต่อมาในปี 2555 ทางกลุ่มชุมชนบ้านเสด็จแห่ง 3 ตำบลหนองแม่นา ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จึงได้ร่วมกันเปิดให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อรองรับ กระแสการท่องเที่ยวดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวใน แหล่งชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทัศนกรรมของท้องถิ่น โดยมีโฮมสเตย์ ที่มีความหมายมากกว่าการเป็นที่พัก แต่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย เช่น กิจกรรมนำเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านของชุมชน กิจกรรมเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นแนวคิดของชาวบ้าน ในชุมชนที่ต้องการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด และไม่ได้คาดหวังทำธุรกิจแบบค้ากำไรเกินควรจากนักท่องเที่ยว แต่เป็นการสร้างมิตรไมตรีให้ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจและกลับมาท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ที่อำเภอเขาค้ออีกหลายๆ ครั้ง และชักชวนคนรู้จักให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและต้องเข้าใจอย่างแน่ชัดว่า การบริการที่พักและการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะเป็นเพียงรายได้เสริม มิใช่รายได้หลักของชุมชน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่นที่มีคู่แข่งในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ที่มีโรงแรมหรือรีสอร์ท หากแต่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจสัมผัสกับบรรยากาศวิถีชีวิตของชุมชน

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าการเปิดบริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชาวบ้านในชุมชนพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งได้เริ่มเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555 ซึ่งมีบ้านพักแบบโฮมสเตย์จำนวน 5 หลัง และมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการในปีแรกจำนวน 150-200 คน เนื่องจากในช่วงแรกมีสื่อมวลชนให้ความสนใจนำข้อมูลไปเผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ทำให้ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขาค้อเป็นที่รู้จักมากขึ้น ต่อมาในปี 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักลดลงเหลือเพียง 140 คน ทั้งนี้สืบเนื่องจากมีโรงแรมที่พัก รีสอร์ทเกิดขึ้นจำนวนมากในพื้นที่ อำเภอเขาค้อ ทำให้นักท่องเที่ยวที่มีที่พัก โรงแรม รีสอร์ทให้เลือกมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแบบทางเลือก หรือการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็ยังมีกลุ่ม ผู้สนใจและนิยมท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้อยู่มาก และชุมชนเองก็เล็งเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวดังกล่าว เพราะจะทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมนอกจากการทำอาชีพหลัก อีกทั้งยังเป็นการ

เปิดบ้านสร้างความสัมพันธ์ มิตรไมตรีที่ดีกับนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดีๆ ให้กับชุมชนด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่ามีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างไร โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่องค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำและการชักจูงใจ รวมทั้งการติดตามและควบคุม ของกลุ่ม โฮมสเตย์ ในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์ของการพัฒนาที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน และแนวทางการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนเกิดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว รวมถึงสร้างรายได้ให้กับชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น ของที่ระลึก ของฝาก สินค้าทางการเกษตรท้องถิ่นของอำเภอเขาค้อจังหวัดเพชรบูรณ์ ไปจนถึงการสร้างเศรษฐกิจในระดับ จังหวัดและระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของโครงการวิจัยนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.3 เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ข้อสันนิษฐานในการวิจัย

กลุ่มโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้กลุ่มโฮมสเตย์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไร รวมถึงมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไรบ้าง โดยการศึกษาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(Literature Review) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา รวมถึงข้อมูลจากการสนทนา การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตเนื้อหา

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.5.2 ขอบเขตพื้นที่

อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

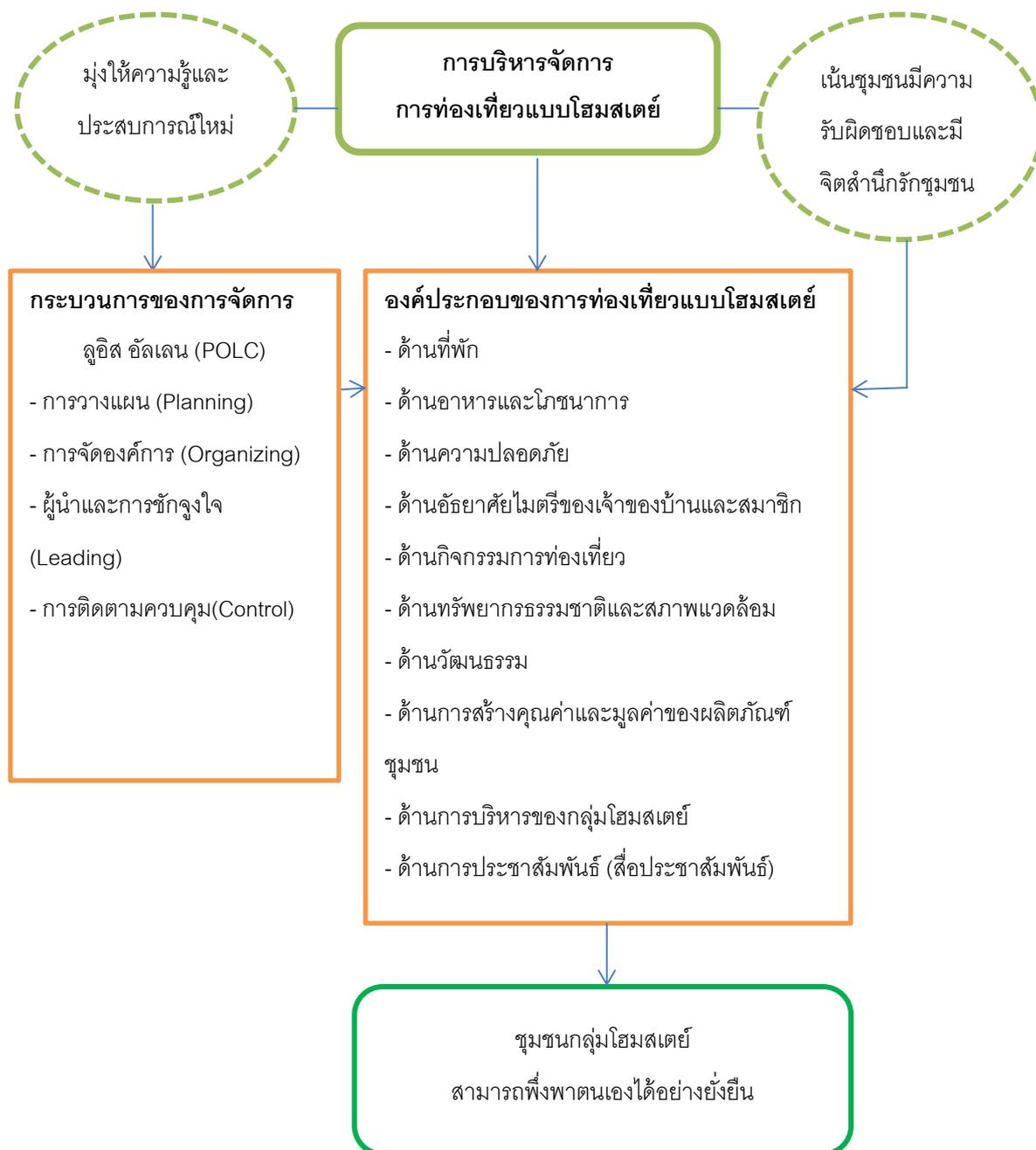
1.5.3 ขอบเขตเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559– 30 กันยายน 2560

1.5.4 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มผู้นำ และสมาชิกโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ (ที่ได้รับรองมาตรฐาน)

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์

การบริหารจัดการ	หมายถึง	การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ โดยมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ หรือกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการ โดยในงานวิจัยนี้หมายถึง กระบวนการการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) ผู้นำและการชักจูงใจ (Leading) การติดตามควบคุม (Control)
การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์		การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อเป็นรายได้เสริม โดยมีแนวคิดหลักคือ นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน รับประทานอาหารร่วมกัน นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนท้องถิ่น โดยเสียค่าบริการที่พัก ค่าอาหาร และค่าบริการเกี่ยวกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ
การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว		กระบวนการที่มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
สื่อประชาสัมพันธ์		เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารนำข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่างๆ จากองค์กร หรือหน่วยงานไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในอันที่จะสร้างความเชื่อถือศรัทธา และความร่วมมือตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานนั้นๆ บรรลุเป้าหมาย

สื่อวัตถุ	สื่อสิ่งของ วัตถุ สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุเนื้อหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางสังคมแบบตลาด และการแลกเปลี่ยนค้าขาย ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว
กลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นา	กลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ประกอบด้วยเจ้าของบ้านพักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และกลุ่มสมาชิกชาวบ้านที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหนองแม่นา ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3	กลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3 ประกอบด้วยเจ้าของบ้านพักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และกลุ่มสมาชิกชาวบ้านที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเสลียงแห่ง3 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.8 ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การส่งเสริมผลักดันชุมชนให้เกิดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน รวมทั้งสร้างรายได้ และสร้างเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไปจนถึงการสร้างเศรษฐกิจในระดับประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสนใจศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ และกระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยได้ใช้กรอบทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ (Home stay) หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือสามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวได้พักชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คนโดยมีค่าตอบแทน และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ซึ่งเป็นไปตามบทนิยามคำว่า “โรงแรม” แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด (<http://www.homestaythai.net/Homepages/> สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560)

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หรือการท่องเที่ยวในชุมชนในประเทศไทยมีจุดกำเนิดจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมาย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กร ท้องถิ่น และ หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรม การท่องเที่ยว หลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรม Home Stay ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่กลมกลืนกับสภาพท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากที่สุด โดยการใช้ลักษณะเด่นของชุมชนทั้งลักษณะของเกษตรกรรม วัฒนธรรม ท้องถิ่น ลักษณะทางธรรมชาติของท้องถิ่นมาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และจัดการอย่างเหมาะสม ในด้านการให้บริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ที่พัก การนำเที่ยว อาหาร และของที่ระลึก เพื่อรักษาความสมดุลของท้องถิ่นไว้ ชุมชนจะอาศัยลักษณะเด่นเป็นจุดขายและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ชุมชนย่อมตระหนักดีถึงความจำเป็นที่ต้องรักษาคุณค่าลักษณะเด่นของชุมชนไว้ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นและเป็นไปให้ยาวนานที่สุด การท่องเที่ยวชุมชนช่วยทำให้ชุมชนนั้นพัฒนาไปพร้อมๆ กับการรักษาสิ่งดั้งเดิมที่มีอยู่ และเป็นลักษณะเด่นของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืนโดยมีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2554 หน้า 141)

1) ธรรมชาติ หมายถึง การใช้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและใช้ความสวยงามใช้ศักยภาพในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ล่องแก่ง ดูนก ชมพันธุ์ไม้ เทียวถ้ำ ดำน้ำดูปะการัง ศึกษาประวัติศาสตร์จากโครงกระดูกโบราณ หรือเยี่ยมชมบ้านพักบุคคลสำคัญ เป็นต้น

2) วัฒนธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่น่าสนใจให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น งานประเพณีต่างๆ ดำเนินเล่าขานประจำท้องถิ่น การละเล่นพื้นเมือง เพลงและศิลปะประจำท้องถิ่น เป็นต้น

จากการติดตามความเป็นมาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น พบว่า การบริการการท่องเที่ยวในชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายในประเทศไทย เกิดขึ้นมานาน แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจแตกต่างกันหลายหลาก หากวิเคราะห์จากอดีตที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ตามยุคสมัย ดังนี้ (www.khonkaen.go.th/kk_km4/Homestay.doc สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560)

ยุคเริ่มต้น (ปี 2503-2525)

กระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ต้องเรียนรู้วิถีชีวิต รับทราบปัญหาในชนบท เพื่อนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติ ต่อมากระจายอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือ ของประเทศไทย นักท่องเที่ยว จะพักตามบ้านชาวเขา โดยจุดพักนั้นจะขึ้นอยู่กับเส้นทางเดินป่า

ยุคกลาง (ปี 2526-2536)

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น การพักค้างในรูปแบบ Home Stay ได้รับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยกระจายไปยังหมู่บ้านชาวเขา ที่

มานิสดา ผิวจันทร์ (2555) กล่าวว่า การจัดทำโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ต้องมองในหลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของชุมชนนั้น ต้องมองว่าบ้าน ไม่ใช่แค่ที่พัก แต่ต้องประกอบไปด้วย คนและจิตวิญญาณของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีความพร้อมก่อน มีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และเต็มใจที่จะต้อนรับผู้มาเยือน โดยต้องมีการพัฒนา อนุรักษ์ ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม ชุมชน และจิตวิญญาณในเวลาเดียวกัน และโฮมสเตย์จะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชน (Community based tourism) โดยชาวบ้านหรือคนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัสวิถีชีวิต และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดรายได้ในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (<https://www.slideshare.net/Manisa07> สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560)

ในการจัดทำโฮมสเตย์นั้น สามารถแบ่งประเภทตามลักษณะของการประกอบการเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โฮมสเตย์ทั่วไป และโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว โดยกรมการท่องเที่ยวได้กำหนดให้เรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นไปตามมาตรฐานการท่องเที่ยวที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (HOMESTAY) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดทำโฮมสเตย์ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และยั่งยืน
2. ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีมาตรฐาน เข้าสู่กระบวนการตรวจรับรอง
3. ส่งเสริมให้การพัฒนาโฮมสเตย์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับประโยชน์อย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ กรมการท่องเที่ยวได้สร้างกรอบคิดในการจัดทำโฮมสเตย์ (Home Stay) ในประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นมุมมองสำคัญของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ดังนี้ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.2555 อ้างอิงใน กวรรกรณ สังขกร,2555)

1. มุมมองเกี่ยวกับโฮมสเตย์

การจัดทำโฮมสเตย์ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ที่พัก แต่ต้องประกอบด้วยคน และจิตวิญญาณของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องสร้างฐานของชุมชนให้แน่นและพร้อมก่อน ในแต่ละชุมชนจะต้องมีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่แสดงออกถึงท้องถิ่นและความเป็นไทย สิ่งสำคัญคือ การเต็มใจรับผู้มาเยือน การให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง และมีการแบ่งปันผลประโยชน์

2. โสมสเตย์ กับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

การจัดการโสมสเตย์ มักจะมีการนำเอากิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบอื่นเข้ามาเชื่อมโยงด้วย เช่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ที่คำนึงถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและส่งผลกระทบท่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นต้น

3. เกณฑ์กำหนดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน (Criteria for tourism destination) ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

- ก. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของคนท้องถิ่นดั้งเดิม มีความสะอาด ร่มรื่น
- ข. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ และการบริการ เช่น มีสุขาสะอาด มีความปลอดภัย สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกระดับ
- ค. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาแหล่งท่องเที่ยว มีป้ายสื่อความหมาย หรือแผนที่บนเส้นทางท่องเที่ยวเป็นระยะๆ
- ง. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้ต่อครั้งต่อวัน
- จ. มีมัคคุเทศก์ หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่นที่รอบรู้ นำชม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ มีความเข้าใจ มีความทรงจำ ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น
- ฉ. มีการประสานงานความร่วมมือในท้องถิ่น เช่น ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างโปร่งใส ยุติธรรม
- ช. มีแผนงานพัฒนา เช่น แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว รักษาสุขภาพแวดล้อม แผนภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

และในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโสมสเตย์นั้น จะต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

- 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณให้สมดุลกันเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง
- 4) รายได้จากโสมสเตย์และการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม มิใช่รายได้หลักของชุมชน
- 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นประเด็นหลักในการบริหาร จัดการโสมสเตย์

- 6) ชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง มีความรู้เท่าทันสิ่งทีนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการ
- 7) ผู้ประกอบการรายเดียวและไม่ทำในนามกลุ่มไม่เข้าข่ายที่จะขอรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เพราะจัดอยู่ในการดำเนินการคล้ายรีสอร์ท หรือ เกสต์เฮาส์
- 8) ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาล ชุมชน ไปจนถึงผู้ประกอบการจะต้องเข้าใจโฮมสเตย์ไปในทิศทางเดียวกัน
- 9) ไม่ใช่ทุกหมู่บ้านจะต้องมีโฮมสเตย์ ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ
- 10) เน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่น่าสนใจ มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ธรรมชาติ + วัฒนธรรม)

มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้พัฒนา มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งมีเกณฑ์มาตรฐาน 10 ด้าน 31 ตัวชี้วัด ดังนี้ (กรวรรณ สังขกร,2555)

ตารางที่ 2-1 แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเตย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
1. ด้านที่พัก	1.1 ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน	- เป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งพื้นที่นอนหรือ ห้องนอน อย่างเป็นสัดส่วน หรืออาจปรับปรุงต่อเติมที่พักที่ติด กับบ้านเดิมเพื่อใช้เป็นพื้นที่นอนหรือห้องนอน
	1.2 ที่พักและที่นอน สะอาดและสบาย	- มีที่นอนสำหรับนักท่องเที่ยว อาจเป็นเตียง พูก หรือ เสื่อ และมีมุ้ง หรือมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุงและแมลง
	1.3 มีห้องอาบน้ำและ ห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด	- มีความปลอดภัย มีที่ล๊อคประตูอยู่ในสภาพใช้งาน ได้ดี มีความมิดชิด - มีขนาดห้องน้ำที่เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก - มีการแยกชั้นสำหรับตักอาบน้ำ - น้ำที่ใช้สะอาด อาจเป็นประปาหมู่บ้าน ประปาภูเขา หรือน้ำดิบที่ปล่อยไว้ระยะหนึ่งและแกว่งสารส้ม - มีถังขยะในห้องน้ำ
	1.4 มีมุมพักผ่อนภายใน บ้านหรือในชุมชน	- มีมุมพักผ่อนที่สงบ สบายภายในบ้านหรือบริเวณ โดยรอบที่สามารถนั่ง นอนและมีบรรยากาศผ่อน คลาย เช่น ลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ศาลาหน้าบ้าน - มีการดูแลบริเวณรอบบ้าน เช่น สวนครัว ต้นไม้ ดอกไม้ประดับ ร่องน้ำ ให้สะอาด ปราศจากขยะ
2.ด้านอาหาร และ โภชนาการ	2.1 ชนิดของอาหาร และ วัสดุ ดิบ ที่ ใช้ ประกอบอาหาร	- มีปริมาณ และประเภทอาหารที่เหมาะสม - ผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ไม่ซื้ออาหารหรือ กับข้าวถุง - มีการปรุงอาหารอย่างถูกสุขลักษณะอนามัย
	2.2 มีน้ำดื่มที่สะอาด	- มีที่เก็บน้ำ/ภาชนะเก็บที่สะอาดไม่มีตะกอนมาปิด มิดชิด - มีน้ำดื่มที่สะอาดผ่านกระบวนการทำความสะอาด

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดโฮมสเตย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	2.3 ภาชนะบรรจุอาหารที่สะอาด	- มีภาชนะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ถ้วย ชาม จาน ช้อน ช้อนกลาง ทัพพี โถข้าวที่สะอาด ไม่มีคราบ และกลิ่นคาว กลิ่นอับ
	2.4 ห้องครัว และอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวที่ถูกต้อง สดสะอาด	- ครัวอาจอยู่ในบ้าน หรือแยกจากตัวบ้านก็ได้ และมีการดูแลความสะอาดอยู่เสมอ - มีอุปกรณ์การเก็บเครื่องปรุง วัตถุดิบ ที่สะอาด สามารถป้องกันเชื้อโรคและสิ่งสกปรก มีที่เก็บมิดชิด ที่แขวน หรือมีฝาชีครอบ หรือคลุมผ้า - มีการจัดการขยะที่ถูกสุขอนามัย
3.ด้านความปลอดภัย	3.1 มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	- มีแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้น เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุ - มียาสามัญประจำบ้าน ที่อยู่ในสภาพใช้ได้ทันที (ยังไม่หมดอายุ) - เจ้าของบ้านควรซักถามถึงโรคประจำตัวหรือบุคคลที่ติดต่อได้ทันทีในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินกับนักท่องเที่ยว
	3.2 มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย	- มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันรับทราบขณะมีนักท่องเที่ยวในบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลรักษาความสงบ ความปลอดภัย - มีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น รถยนต์ - เมื่อมีเหตุร้ายต้องมีเครื่องมือสื่อสารติดต่อกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้
4.ด้านอัตลักษณ์ มาตรฐานของเจ้าของบ้านและสมาชิก	4.1 การต้อนรับและการสร้างความคุ้นเคย	- มีการแนะนำนักท่องเที่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่อยู่ในขณะนั้น เพื่อรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของบ้านผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น เก็บผักสวนครัว ทำกับข้าวร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเตอร์ย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	4.2 การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในวิถีชีวิตของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนให้ข้อมูล อาจเป็นเอกสารภาพถ่าย หรือการพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเหมาะสม - เจ้าของบ้านเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เช่น ไปดูไร่นา ออกทะเล เก็บใบชา ทอผ้า จักสาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นโอกาสของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต
5.ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5.1 มีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจนซึ่งต้องผ่านการยอมรับจากชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชนและกลุ่มไฮมสเตอร์ย์เพื่อการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละกลุ่มกิจกรรม - มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เผยแพร่สู่สาธารณะและนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน
	5.2 ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว	- มีข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมในโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายแตกต่างกันตามภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกได้
	5.3 เจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือประสานงานให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มหรือเจ้าของบ้านเป็นผู้นำเที่ยวเพื่อให้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากร สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม การแสดง ความเชื่อ ค่านิยม ภายในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว - มีการจัดทำสื่อ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพวาด เพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเดย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
6.ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	6.1 มีแหล่งท่องเที่ยว ภายในชุมชนหรือ บริเวณใกล้เคียง	- มีแหล่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวซึ่ง อาจเป็นแหล่งธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา หรือ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด เจดีย์ เป็นต้น หรือใช้แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเป็นส่วน หนึ่งของโปรแกรมการท่องเที่ยว
	6.2 มีการดูแลแหล่ง ท่องเที่ยว	- ชุมชนมีกฎ กติกา การใช้ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อให้การใช้ประโยชน์ เป็นไปอย่างยั่งยืน เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ ชุมชนรองรับได้ การไม่เก็บพันธุ์พืชออกจากป่า เป็นต้น
	6.3 มีแผนงาน หรือ มาตรการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อลดผลกระทบจาก การท่องเที่ยว และลด สภาวะโลกร้อน	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและกลุ่ม ไฮมสเดย์มีแผนงาน มาตรการ และแนวทาง ปฏิบัติในการจัดการขยะอย่างถูกวิธี เช่น การ แยกแยะ ไม่เผาขยะ - เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ห่อ ข้าวด้วยวัสดุที่มาจากธรรมชาติ - มีกิจกรรมที่ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เช่น ใช้จักรยานแทนการใช้รถ ใช้เรือพายแทน การใช้เครื่องยนต์ หรือการใช้หลอดประหยัดไฟใน ครัวเรือน
7. ด้านวัฒนธรรม	7.1 การดำรงรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่น	- มีบ้านเก่า หรือบ้านที่แสดงถึงวัฒนธรรม ดั้งเดิมเพื่อสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว - มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ท้องถิ่นเพื่อนำสู่การเผยแพร่ที่ถูกต้องแก่นัก ท่องเที่ยว

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเดย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
		<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนและโรงเรียนมีแผนงานฟื้นฟู อนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ศิลปะ และการละเล่นพื้นบ้าน - ผู้แสดงทางวัฒนธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนเนื้อหา รูปแบบ และการนำเสนออย่างภาคภูมิใจ
	7.2 การรักษาวีถีชุมชนคงไว้เป็นกิจวัตรปกติ	- มีการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ เช่น การทำบาตรการทำบุญที่วัด การไหว้ศาลปู่ตา เป็นต้น ไม่ควรเปลี่ยนแปลงหรือจัดทำใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
8. ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน	8.1 ผลผลิตจากชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝาก หรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	- มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือชุมชนสามารถนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้ทั้งเป็นของบริโภค สิ่งประดิษฐ์ เสื้อผ้า สิ่งทอ ของที่ระลึก โดยใช้วัสดุ และวัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก
	8.2 มีผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่า และมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	- มีการนำเอาความรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน พร้อมกันนั้นก็สามารถจัดทำเป็น กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนทอผ้า การจักสาน การละเล่นต่างๆและการแสดงพื้นบ้าน
9.ด้านการบริหารของกลุ่มไฮมสเดย์	9.1 มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน	- การบริหารจัดการต้องเป็นการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกกลุ่ม และชุมชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการวัตถุประสงค์ วิธีการของไฮมสเดย์

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเตย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	9.2 มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มไฮมสเตย์	<p>- มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก และกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน</p> <p>- คณะกรรมการทุกคน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา หลักการ ขั้นตอน วิธีการทำงานของไฮมสเตย์ ตามบทบาทหน้าที่ ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย</p>
	9.3 กฎ กติกา การทำงานของคณะกรรมการ	<p>- มีกฎ กติกา วาระการทำงาน การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการ เช่น การจัดประชุมอย่างต่อเนือง ก่อนจะรับนักท่องเที่ยว และหลังรับนักท่องเที่ยวหรือ จัดประชุมประจำเดือน</p> <p>- มีการจัดสรรเงินรายได้เข้าส่วนกลางของชุมชนเพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน</p> <p>- มีแนวปฏิบัติของกลุ่ม เช่น การต้อนรับร่วมกัน การให้ข้อมูล การจัดลำดับกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย การติดตาม และประเมินผล</p> <p>- มีแนวทางในการทำงานของคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีหลักเกณฑ์การเปิดรับสมาชิกไฮมสเตย์ ● มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ● มีรายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการและราคา <p>- มีแนวแนวปฏิบัติในการจองบ้านพัก และการชำระเงินล่วงหน้า</p>

ตารางที่ 2-1 (ต่อ) แสดงมาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดไฮมสเตย์ไทย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	9.4 มีการกระจายและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	- มีแนวปฏิบัติหมุนเวียนการให้บริการ เช่น บ้านรถ เรือ มัคคุเทศก์ เป็นต้น - มีระบบการคิดราคาที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
	9.5 ระบบการจองล่วงหน้า ลงทะเบียนและชำระเงินล่วงหน้า	- มีระบบการจองล่วงหน้า - มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมการและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว - มีการชำระเงินล่วงหน้า ในอัตราส่วนที่ทางกลุ่มเป็นผู้กำหนด
	9.6 รายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่างๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน	- มีการระบุค่าธรรมเนียมและค่าบริการอย่างชัดเจน และเป็นปัจจุบันไว้ในข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำเที่ยว อาจจะเป็นรายคนหรือคิดในลักษณะเหมาจ่าย
10.ด้านการประชาสัมพันธ์	10.1 มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของชุมชน	- มีคู่มือ แผ่นพับ แผนที่การเดินทาง โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ราคา และสถานที่ติดต่อ
	10.2 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	- มีเป้าหมาย แผนงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

สำหรับชุมชนผู้สนใจที่จะดำเนินการจัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์จะต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นของโฮมสเตย์ 10 ประการดังต่อไปนี้

- 1) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือการทำโฮมสเตย์เป็นรายได้เสริม นอกเหนือจากรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น
- 2) มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้
- 3) นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับเจ้าของบ้านอาศัยโดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตระหว่างกัน

- 4) สมาชิกในครอบครัวมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับผิดชอบนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว
- 5) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี
- 6) บ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือ สหกรณ์ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น
- 7) จำนวนหลังคาเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโฮมสเตย์ อย่างน้อย 3 หลังคาเรือน
- 8) บ้านที่ขอรับการประเมินทุกหลัง ต้องมีเลขที่บ้าน ที่ออกโดยส่วนราชการ
- 9) ที่ตั้งของชุมชนหรือกลุ่มโฮมสเตย์ ต้องไม่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ยกเว้นจะได้รับอนุญาต
- 10) ดำเนินการจัดทำโฮมสเตย์ตามข้อกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ของกรมการท่องเที่ยวมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

จากข้อกำหนดและมาตรฐานโฮมสเตย์ ที่กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการบริหารจัดการของชุมชนให้มีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการโฮมสเตย์ ซึ่งทางชุมชนที่สนใจดำเนินการดังกล่าวจะต้องผ่านการรับรองตามมาตรฐานที่กำหนด ดังนั้นหากพิจารณาการบริหารจัดการโฮมสเตย์ของกลุ่มชุมชนในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นา และกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ที่มีแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนที่น่าสนใจมากมายทั้งในช่วงฤดูหนาว และฤดูอื่นๆ ขณะเดียวกันคนในชุมชนก็มีความยินดีและเต็มใจที่จะให้บริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พร้อมทั้งถ่ายทอวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว จึงน่าจะเป็นโอกาส และเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ในการดำเนินการจัดการบริการที่พักและการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น เป็นเรื่องที่ชุมชนจะต้องเข้าใจถึงแนวคิดหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีศักยภาพ รวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนจะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน จะต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ในหลักการ และมาตรฐานโฮมสเตย์ทั้ง 10 มาตรฐาน เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนภายหลัง ชุมชนเองต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และต้องเข้าใจอย่างแน่ชัดว่า การบริการที่พักและการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะเป็นเพียงรายได้เสริม มิใช่รายได้หลักของชุมชน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาด

ท้องถิ่นที่มีคู่แข่งในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ที่มีโรงแรมหรือรีสอร์ท หากแต่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางด้านบริหารจัดการมาเป็นกรอบในการศึกษาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยทั้ง 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นา และกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 โดยใช้กรอบแนวคิดทางด้านการบริหารจัดการ และกระบวนการ หรือขั้นตอนการบริหารจัดการมาเป็นกรอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545) กล่าวว่า คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วน คำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณชนถือเป็นวัตถุประสงค์หรือเป็นผลพลอยได้ (by product)

โดยสรุป การบริหาร หรือบางครั้งเรียกว่าการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ โดยมีลักษณะที่เป็นกระบวนการหรือกระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด อาทิ แนวคิดของลูเทอร์ กุลลิค (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร โฟสคอร็บ (POSDCoRB) 7 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน(Planning) 2) การจัดองค์การ(Organizing) 3) การบริหารงานบุคคล(Staffing) 4) การอำนวยความสะดวก (Directing) 5) การประสานงาน (Coordinating) 6) การรายงาน (Reporting) และ 7) การงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) เรียกว่าพอคค์ (POCCC) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การบังคับการ (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ 5) การควบคุมงาน (Controlling) ซึ่งในกระบวนการบริหารเกิดได้จากการนำแนวคิดเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการให้ความหมายการบริหารงาน

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการแบบโพสคอรบ (POSDCoRB) ของ ของลูเทอร์ กูลิค และลินดอล เออร์วิค และกระบวนการบริหารงานแบบพอคค (POCCC) ของเฮ็นรี ฟาโยล มาเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งในการดำเนินการของกลุ่มโฮมสเตย์ดังกล่าวเป็นกลุ่มชุมชนชาวบ้านที่ร่วมมือกันในการจัดตั้งโดยชุมชน หรือเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวแบบทางเลือก รูปแบบการบริการจัดการหรือขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ จึงอาจไม่เทียบเท่ากับการบริหารจัดการขององค์กรที่มีขนาดใหญ่ หรือในลักษณะอุตสาหกรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกนำกระบวนการหรือขั้นตอนการบริหารจัดการหลักบางขั้นตอนของนักคิดทั้งสามท่านมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ในงานศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีองค์กรขนาดเล็กและเป็นการบริหารจัดการโดยชุมชนกลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 และชุมชนบ้านหนองแม่นาได้อย่างเหมาะสม ดังที่ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) นั้นมีกระบวนการบริหารงานหลักที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) ซึ่งมีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น

การบริหารจัดการสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งหน่วยงานไว้อย่างหลากหลาย เช่น การบริหารรัฐกิจหรือการบริหารภาครัฐ (public administration) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้บริการสาธารณะ การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐกิจ (business administration) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการแสวงหากำไร การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (non-governmental organization) หรือเรียกย่อว่าหน่วยงาน NGO มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งที่ไม่แสวงหาผลกำไร การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (international organization) มีวัตถุประสงค์เพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชนซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2545. หน้า 36-38)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับการ

บริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน หรือคนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการการให้บริการที่פק และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในลักษณะร่วมกันคิดหรือวางแผน ดำเนินงาน และการประเมินผล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำกรอบแนวคิดการจัดการสมัยใหม่มาเป็นกรอบในการศึกษา วิเคราะห์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่มีกระบวนการบริหารจัดการใหญ่ๆ อยู่ 4 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) ผู้นำและการจูงใจ (Leading) การติดตามควบคุม (Controlling/Monitoring) หรือที่เรียกย่อว่า “POLC” ซึ่งผู้บริหารทุกระดับ จะต้องยึดหน้าที่ทางการจัดการ 4 ประการตามแนวคิดของลูอิส อัลเลน เจ้าของหนังสือ Professional Management ในปี 1973 ผู้ที่พยายามยกระดับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ สูงสุดด้วยกฎ 4 ประการ (POLC) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการ จัดการ ดังนี้ (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2553)

1. การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการของการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและ วิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในอนาคต โดยการวางแผนถือว่าเป็นหน้าที่แรก ที่สำคัญทางการจัดการในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การตลาด การเงิน ทรัพยากรมนุษย์ ฯลฯ และผู้บริหารในทุกระดับก็ล้วนต้องเกี่ยวข้องกับวางแผนทั้งสิ้น เพียงแต่การวางแผนของ ผู้บริหารในแต่ละระดับจะมีจุดมุ่งเน้นที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้บริหารระดับสูงก็จะเน้นใน ส่วนของการวางแผนแม่บทและการวางแผนกลยุทธ์องค์การ (Strategic Plan) ถ้าเป็นผู้บริหาร ระดับกลางก็จะเน้นในส่วนของการวางแผนหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ ขององค์การ (Functional Plan) ถ้าเป็นผู้บริหารระดับต้น ก็เน้นในส่วนการวางแผนดำเนินงานหรือการวางแผนปฏิบัติการ (Operating Plan) โดยที่การวางแผนในทุกระดับจะต้องให้สอดคล้องและเป็นไปทิศทางเดียวกัน

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการออกแบบเพื่อจัดหน่วยงานต่างๆ การกำหนด อำนาจหน้าที่ การจัดวางระบบงานและกระบวนการของงาน รวมถึงการกำหนดสายการบังคับ บัญชา การติดต่อสื่อสาร และการประสานงานเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ และภารกิจที่องค์การตั้งไว้ โดยที่ทุกองค์การจะต้องมีการออกแบบการ จัดองค์การให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ภารกิจ และกลยุทธ์ต่างๆ ขององค์การที่ได้มีการ เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการจัดวางระบบงานที่ทำและกระบวนการของการทำงานในด้านต่างๆ ไม่ ว่าจะเป็นในด้านการผลิต การขาย การเงิน ทรัพยากรมนุษย์ พัสดุคงคลัง เป็นต้น ให้มีลักษณะที่มี ประสิทธิภาพอยู่เสมอ ซึ่งปัจจุบันแนวคิดของการจัดองค์การได้นำไปสู่การจ้ององค์การที่เน้นความ ยืดหยุ่นและคล่องตัวต่อการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น

3. ผู้นำและการจูงใจ (Leading) เป็นการใช้ภาวะผู้นำและความสามารถในการจูงใจ

เพื่อให้บุคคลที่รับผิดชอบส่วนต่างๆ สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จนั้น กล่าวได้ว่าความสำเร็จทางการบริหารจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการของผู้บริหารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นผู้นำทางการบริหารในด้านต่างๆ ในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่องค์กรที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ในการใช้ภาวะผู้นำและการจูงใจที่ประสบผลสำเร็จ ผู้นำยังต้องมีความเข้าใจในเรื่องของพฤติกรรมองค์กร ซึ่งครอบคลุมทั้งพฤติกรรมระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร รวมถึงผู้นำสมัยใหม่ที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) เพื่อให้้องค์กรสามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. การติดตามควบคุม (Controlling/Monitoring) เป็นกระบวนการของการติดตามควบคุมและการวัดระดับความสำเร็จของผลงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง โดยเป็นหน้าที่ทางการจัดการที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งเพราะการติดตามควบคุมจะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบว่า การดำเนินงานได้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ในกรณีที่พบว่าไม่เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ก็จะนำไปสู่การวิเคราะห์หาสาเหตุและการค้นหาแนวทางไขต่อไป เพื่อให้การทำงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกตั้งไว้มีประสิทธิภาพในท้ายที่สุด โดยองค์กรสามารถนำเทคนิคการติดตามควบคุมต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการต้องการจะติดตามควบคุม

ดังนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จึงต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ และรักษาลักษณะเด่นของชุมชนไปพร้อมกับบริการแก่นักท่องเที่ยว ดังที่ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์, วิมล จิโรจนพันธ์ุ และอุดม เขยกิจวงศ์, 2554 หน้า 141-146) ได้กล่าวถึงการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องคำนึงถึงความสำคัญขององค์ประกอบหลักๆ ทางการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1. ด้านอาหาร คือ สิ่งที่ได้รับประทานเข้าไปแล้วมีประโยชน์ต่อร่างกายและเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต การจัดการเกี่ยวกับบริการแก่นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงบริการที่ดีในทุกเรื่อง สามารถจัดรวมกับที่พักด้วยการรับประทานอาหารร่วมกับเจ้าของบ้านในลักษณะแบบโฮมสเตย์ หรือจัดเป็นแบบร้านค้าขายอาหาร โดยมีข้อควรปฏิบัติ ดังนี้

- ควรตกแต่งสถานที่ให้กลมกลืนกับสภาพท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างความประทับใจ

- อาหารมีมาตรฐาน ทั้งถูกสุขลักษณะของกระทรวงสาธารณสุขโดยเฉพาะ ด้านความสะอาด

- ควรนำเสนอรายการอาหารท้องถิ่น อาหารพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว

- ใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัยไร้พิษ ทั้งยังสามารถหาได้จากท้องถิ่น เพื่อใช้ปรุงอาหาร

2. ด้านสินค้าและของที่ระลึก สถิติรายจ่ายค่าซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงถึง 30 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าจากการท่องเที่ยวทั้งหมด ควรส่งเสริมให้ชุมชนผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ชุมชนมีรายได้แล้ว ยังช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงชุมชนและเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง สินค้าและของที่ระลึกควรมีลักษณะดังนี้

a) รูปแบบและการบรรจุหีบห่อสินค้า ต้องคำนึงถึงการพกพาและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ซื้อหา เช่น ปุยนั่นรูปปราสาทและสถานที่สำคัญของท้องถิ่น ควรทำหลายขนาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อ บางคนต้องการขนาดใหญ่เก็บไว้ประดับตกแต่งหรือเป็นของฝากเพื่อนฝูง ฯลฯ

b) เป็นสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ผ้าทอ ผ้าไหม ไม้แกะสลัก เครื่องเงิน เครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักรสาน ฯลฯ

c) คุณภาพ และราคาสินค้าควรมีมาตรฐาน เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกไม่ดี หรือรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ อันจะทำให้ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเสื่อมเสียและไม่ได้รับความนิยมนต่อไป

d) มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบ เช่น รูปภาพ สถานที่สำคัญของจังหวัด เป็นต้น

e) เป็นสินค้าในท้องถิ่น อาจเป็นผลิตภัณฑ์เกษตร ทั้งเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป เพื่อให้เก็บรักษาไว้รับประทานได้นานๆ

1. ด้านการนำเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการคำชี้แนะเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและธรรมชาติการนำเที่ยวที่ดีให้ถือเป็นบริการสำคัญที่นักท่องเที่ยวต้องการ เพราะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และประทับใจแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ช่วยลดการทำลายและยังช่วยคุ้มครองพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

มานิตา ผิวจันทร์ (2555) กล่าวว่า รายการนำเที่ยว หรือโปรแกรมท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละวันที่กำหนดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดระบุวัน เวลา สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม สถานที่พัก อาหาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงสิ่งที่จะได้รับการท่องเที่ยว นั้น สำหรับโฮมสเตย์การจัดรายการนำเที่ยวอาจแตกต่างไปจากรายการนำเที่ยวปกติ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต และชุมชนโดยมีข้อกำหนดการพักแรม ณ บ้านของเจ้าของโฮมสเตย์หลังใดหลังหนึ่งในชุมชนนั้น ดังนั้น การบริหารจัดการ เกี่ยวกับการจัดรายการนำเที่ยวของโฮมสเตย์ จะเน้นที่กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและใกล้เคียง ไม่มีการเปลี่ยนที่พักระหว่างการเดินทาง และรูปแบบอาหารเป็นอาหารท้องถิ่น หรืออาหารที่เจ้าบ้านประกอบขึ้นให้กับนักท่องเที่ยว

2. ด้านที่พัก การบริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน อาจจัดโดยเสนอให้นักท่องเที่ยวพักในบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นการจัดแบบพักแบบชาวบ้าน หรือที่เรียกว่า โฮมสเตย์ (Home stay) คือ พักในบ้านของชาวบ้าน หากมีการสร้างหรือปรับปรุงบ้านเพื่อการนี้ควรทำโดยยึดหลัก ดังนี้

a) ความสะอาด นักท่องเที่ยวต้องการสุขอนามัย เพื่อสุขภาพที่ดี สามารถท่องเที่ยวต่อไปได้ หากเจ็บป่วยหรือเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต จะเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว ตลอดจนความสะอาดก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นหลักซึ่งควรคำนึง

b) ลักษณะรูปแบบของบ้านพัก ควรเป็นรูปแบบที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นด้วย เช่น บ้านทรงไทย หลังคามุงด้วยใบจาก ใต้ถุนสูง บ้านมีระเบียบ ฯลฯ

c) ความปลอดภัย นักท่องเที่ยวต้องการความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิต ต้องการความปลอดภัยในเวลาค่าคืนเมื่อนอนหลับ หากมีเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเกิดแก่นักท่องเที่ยว จะเป็นปัญหาทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้นอีก จึงจำเป็นต้องรักษาความปลอดภัยเป็นประการสำคัญยิ่งของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

d) บ้านพักมีอุปกรณ์เครื่องใช้พื้นฐาน เช่น ที่ปูนอนหรือเตียงนอน ผ้าห่ม หมอน มุ้ง ห้องน้ำ น้ำสะอาด ใช้ได้ นอกจากนี้ ควรจัดที่พักพร้อมอาหารในชุมชนที่เสนอบริการพักบ้านชาวบ้าน อาจรวมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกในชุมชนซึ่งเข้าใจวิธีการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การเสนอบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว บ้านพักควรมีความพร้อมด้านต่างๆ เช่น มีโครงสร้างที่ดี มีความปลอดภัย มีความ

สะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีเครื่องใช้พื้นฐาน เช่น ที่นอน หมอน ห้องน้ำ มีบริการอาหารและน้ำดื่มรวมที่พัก มีความจริงใจของสมาชิกในครอบครัวของเจ้าของบ้านที่จะต้อนรับผู้มาเยือน

ดังนั้น การท่องเที่ยวชุมชนจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยให้มีผลกระทบต่อชุมชนในแง่ไม่ดีให้น้อยที่สุดเพราะเป็นความร่วมมือจากคนในชุมชนเอง ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้สูงสุด ความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะช่วยให้ชุมชนพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพยั่งยืน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการเร่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน จึงได้รับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้มีผลกระทบต่อชุมชนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น ผู้ดำเนินการจะต้องยึดหลักในการบริหารจัดการตามกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการโฮมสเตย์ (Home Stay) ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนดไว้ เพื่อสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้คนในชุมชนเป็นกำลังหลัก หรือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการสร้างศักยภาพให้กับคนท้องถิ่นเป็นผู้ประกอบการ และเป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวแบบทางเลือก “การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์” อันจะนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นมาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการทั้งด้าน ที่พัก อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน รวมถึงการสร้างและรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนได้ทำร่วมกัน ดังที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม พิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ และทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อ

ประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1) ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นหลักในการแก้ปัญหา องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนเท่านั้น

2) กิจกรรมการพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทั้งอดีตและปัจจุบัน การยึดเหนี่ยวกิจกรรมการพัฒนาซึ่งกำหนดตามกรอบความคิดของคนภายนอก นอกจากจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงแล้วยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ปัญหาของชุมชน สร้างลักษณะขาดความมั่นใจในตนเอง

3) ปัญหาบางอย่างระดับการรับรู้ของชุมชนอาจมีข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงครอบคลุมถึงการกระจายการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการรับรู้ของประชาชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557: 123-128) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นจะต้องมุ่งสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามกรอบและลักษณะแห่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในทุกระดับ โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีลักษณะ รูปแบบ และวิธีการของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางการท่องเที่ยว การร่วมคิดและกาวิธการแก้ปัญหาทางการท่องเที่ยว การร่วมวางแผนนโยบาย วางแผนตัดสินใจ คิดหาวิธีการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานการท่องเที่ยวให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุมติดตามประเมินผลแผนการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้

ลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่แท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการท่องเที่ยวที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นมี 3 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งรูปแบบนี้รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แม้ว่าในความเป็นจริงการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด ซึ่งผลสุดท้ายของการเจรจาต่อรองนั้น รัฐบาลมักเป็นผู้ยอมโอนอ่อนผ่อนตามเสียงขององค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อมิให้เกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูง และมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยตนเองซึ่งรูปแบบนี้ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่พึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิดริเริ่มและชักจูงจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาลเลย ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวด้วยตนเอง รูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสอย่างเต็มที่แก่ชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แต่ชุมชนท้องถิ่นต้องมีความพร้อมและประสิทธิภาพสูง

3) วิธีการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่สร้างโอกาสให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

วิธีการที่ 1 การร่วมประชุมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการร่วมอภิปรายของการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 2 การให้คำปรึกษาในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความมั่นใจว่ามีเสียงของชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 4 การประสานงานร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มไปร่วมงานบริหารหรือการจัดการหรือร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาในฝ่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 5 การไต่สวนสาธารณะในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการไต่สวนข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 6 การออกเสียงประชามติโดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการตอบคำถามของรัฐบาลโดยให้ประชาชนทุกคนในชุมชนท้องถิ่นออกความคิดเห็นโดยตรง และให้ทุกคนเป็นผู้ตัดสินใจแทนรัฐบาลในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4) แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยวและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตั้งแต่ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อให้ได้แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขหรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของตนเองหรืออาจร่วมลงทุนในรูปแบบสหกรณ์ได้

ขั้นตอนที่ 5 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 6 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล แผนงาน หรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นนั้นจะต้องมุ่งสู่ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามกรอบและลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในทุกระดับ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 ประการดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ความเหมาะสม ศักยภาพ และความเป็นไปได้ของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนดูงานการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอน
- 3) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนดูงานการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดโลกทัศน์และมุมมองที่กว้างขวางประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป
- 4) ให้ชุมชนท้องถิ่นทำการสำรวจศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมของตนเอง
- 5) ให้การฝึกอบรมแก่ชุมชนท้องถิ่นในการสื่อสารความหมายทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่น (Highlight) ของแต่ละเส้นทาง
- 6) จัดตั้งธุรกิจท่องเที่ยวนำร่องโดยการรวมตัวของชุมชนท้องถิ่นหรืออาจเชิญชวนธุรกิจท่องเที่ยวภายนอกที่สนใจเข้าร่วมด้วย
- 7) เตรียมนักท่องเที่ยวให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ทั้งช่วงเวลาที่เหมาะสมของการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวแต่ละครั้งและราคาที่ยอมรับในการท่องเที่ยว
- 8) สร้างระบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
- 9) สร้างระบบการตลาดทางการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพให้กับชุมชนท้องถิ่น ตั้งแต่

การสร้างรายการนำเที่ยว ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด

10) ติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอยู่เสมอ เพื่อสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ชุมชนจะต้องมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการทั้งด้าน การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม โดยมีจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้การท่องเที่ยวในชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว

การสื่อสาร และการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน โดยการสื่อสารเข้าไปเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในหลายมิติ เช่น ก่อนไปเที่ยวนักท่องเที่ยวต้องศึกษาหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อต่างๆ เช่น ข้อมูลจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ โบรชัวร์ เฟสบุค ไลน์ รวมถึงสื่อบุคคลเช่น มีเพื่อนไปท่องเที่ยวมาแล้วบอกต่อ สิ่งเหล่านี้ล้วนนับเป็นการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น นอกจากนี้ ในระหว่างการท่องเที่ยวก็ยังมีสื่อสื่อสารอีกหลายรูปแบบ เช่น การถ่ายรูปไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆแล้ว อัฟเฟสบุค ไลน์ หรือระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวแวะจุดพักรับประทานอาหาร ร้านกาแฟ ร้านค้าขายของที่ระลึกก็ถ่ายรูปแชร์บนโลกโซเชียลมีเดีย ซึ่งถือเป็นการสื่อสารทางการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง

กาญจนา แก้วเทพ (2557 : 8) กล่าวว่า ในเรื่องการสื่อสารกับการท่องเที่ยวก็ยังสามารถสะพานเชื่อมต่อระหว่างอาณาเขตของโลกทั้ง 2 โลก คือ โลกแห่งการท่องเที่ยวจริงๆ กับโลกแห่งการท่องเที่ยวผ่านสื่อ เช่น หลังจากที่ได้ออกท่องเที่ยวในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งผ่านสื่อไปแล้ว นักท่องเที่ยวได้วาดหวังหรือจินตนาการเกี่ยวกับสถานที่ดังกล่าวนั้นไว้อย่างไร และเมื่อได้พบหน้ากับสถานที่นั้นด้วยตนเอง ระหว่างของจริงกับจินตนาการนั้นได้เกิดอะไรขึ้นบ้าง เป็นต้น

หากพิจารณากระบวนทัศน์ทางการท่องเที่ยวอาจแบ่งออกเป็น 2 กระบวนทัศน์ใหญ่ๆ คือ กระบวนทัศน์กระแสหลัก (Mainstream) ซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมธุรกิจ และกระบวนทัศน์ทางเลือก (Alternative) ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ๆ ของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจัดการ (Community-based Tourism) ในด้านของการสื่อสารก็อาจแบ่งได้เป็น 2 กระบวนทัศน์ใหญ่ๆ เช่นเดียวกัน คือ กระบวนทัศน์กระแสหลักที่เชื่อในพลังอำนาจการโน้มน้าวของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่ผู้ส่งสารกระทำต่อผู้รับสาร เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ความคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและประสานสัมพันธ์กัน และจากกระบวนทัศน์ของการท่องเที่ยวและการสื่อสารดังกล่าว เมื่อมีการเข้ามาประสานกัน (interface) เราอาจจะพบแบบแผนหลักๆ ออกมาเป็น 3 แบบแผนคือ 1) เป็นกระบวนทัศน์กระแสหลักทั้งการท่องเที่ยวและการสื่อสาร 2) เป็นกระบวนทัศน์ทางเลือกของการท่องเที่ยว แต่การสื่อสารยังเป็นกระบวนทัศน์กระแสหลัก และ 3) เป็นกระบวนทัศน์ทางเลือกทั้งการท่องเที่ยวและการสื่อสาร

ในการศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดอยู่ในกระบวนทัศน์ทางเลือกทั้งการท่องเที่ยวและการสื่อสาร เนื่องจากมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้จัดการเอง คนในชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ซึ่งในกระบวนทัศน์นี้หากมองในแง่ของการสื่อสาร ผู้ส่งสารก็จะกลายเป็นคนในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวแบบกระแสหลักที่มีลักษณะเป็นธุรกิจ เชิงพาณิชย์ และอุตสาหกรรม ที่ผู้ส่งสารเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ หรือผู้ที่ทำการผลิตสื่อท่องเที่ยวก็มีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์หรือเป็นการจ้างผู้ผลิตสื่อ

สำหรับการท่องเที่ยวในกระบวนทัศน์ทางเลือกนั้น เป็นการท่องเที่ยวที่มีทั้งปรัชญา แนวคิด เป้าหมาย แนวทางในการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ ขนาดและปริมาณของการท่องเที่ยว ฯลฯ ที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในกระบวนทัศน์กระแสหลัก ดังนั้น การสื่อสารที่ถูกนำมาช่วยงานการท่องเที่ยวในกระบวนทัศน์ทางเลือกนั้น แม้ว่าจะมีเป้าหมายบางประการเหมือนการท่องเที่ยวทั่วไป แต่ก็จะมีคุณลักษณะเฉพาะตัวบางประการที่แตกต่างกันออกไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2557 หน้า 178)

หากพิจารณาตามกรอบกระบวนการทัศน์ของการท่องเที่ยวแบบทางเลือกแล้วการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นจัดอยู่ในกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวทางเลือกที่มีทั้งปรัชญา แนวคิด เป้าหมาย แนวทางในการดำเนินการโดยเน้นชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ขนาดองค์การหรือกลุ่มกิจการมีขนาดเล็ก และปริมาณการท่องเที่ยวก็มีน้อยกว่าการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนั้น การสื่อสารที่นำมาช่วยงานการท่องเที่ยวในกระบวนการทัศน์ทางเลือกนั้น อาจมีเป้าหมายบางประการที่เหมือนการท่องเที่ยวทั่วไป แต่ก็จะมีความแตกต่างเฉพาะตัวบางประการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการท่องเที่ยวทางเลือกมักประสบปัญหาเรื่องการชักชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากๆ หรือมาเที่ยวอย่างต่อเนื่องเป็นประจำได้ ทั้งนี้เนื่องจาก การท่องเที่ยวแบบทางเลือกเป็นแนวคิดใหม่ยังไม่เป็นที่คุ้นเคย และมีสเกลขนาดเล็ก งบประมาณน้อย หากจะโฆษณาและทุ่มทุนเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์คงจะไม่ได้ ปัญหาของการท่องเที่ยวแบบทางเลือกจึงอยู่ที่ไม่สามารถประกอบกิจการให้อยู่อย่างตลอดรอดฝั่งได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557 หน้า 178)

ดังนั้น ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนขนาดเล็กที่เปิดให้บริการเพียง 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีบ้านพักที่เปิดบริการเพียงกลุ่มละประมาณ 5 หลัง และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก มีสเกลขนาดเล็ก จึงจัดอยู่ในกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบทางเลือก การบริหารจัดการด้านสื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มจึงต้องเป็นไปในลักษณะกระบวนการทัศน์แบบทางเลือกทั้งด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยว การผลิตสื่อทางเลือกที่ใช้งบประมาณต่ำแต่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง เช่น ใช้สื่อบุคคลในการนำเสนอเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต้นทุนต่ำ เช่น แผ่นพับแจกให้กับนักท่องเที่ยว การสื่อสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อเฟสบุ๊ค ไลน์ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผู้ให้บริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชนหนองแม่นา และชุมชนเสด็จแย้ม 3 นั้นมีต้นทุนทางวัฒนธรรมค่อนข้างสูง โดยเฉพาะทุนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และทุนบุคคลชาวบ้านผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ชุมชนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การสร้างสรรคสื่อทางเลือกเพื่อกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวแบบทางเลือกโดยตรง

สำหรับการใช้การสื่อสารกับการท่องเที่ยวแบบทางเลือกซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณที่มีน้อยและไม่สามารถเข้าถึงสื่อกระแสหลักอย่าง หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ นิตยสาร ภาพยนตร์ได้เนื่องจากไม่มีงบประมาณที่มากพอ การสื่อสารแบบทางเลือกจึงมีความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการของชุมชน และการเลือกใช้สื่อสำหรับการท่องเที่ยวดังกล่าวจึงมีความสำคัญ และผู้ดำเนินการจะต้องเข้าใจเรื่องของสื่อ ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ

(2557:209) กล่าวไว้ว่า ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายของประเภทสื่อที่นั้นจะมีความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องของท่วงทิวศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากผลงานวิจัยด้านการสื่อสารการท่วงทิวจำนวนมากได้แสดงให้เห็นว่า ในการวางแผน หรือวางกลยุทธ์เรื่องการใช้สื่อที่นั้น ในเชิงปริมาณเรามากจะพบว่า มีการใช้สื่อมากกว่าหนึ่งประเภทเสมอ และก็ยังต้องมีมิติเชิงคุณภาพด้วย กล่าวคือ ต้องให้การวางแผนประเภทสื่อที่หลากหลายนั้นเป็นไปอย่างมีบูรณาการอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก

ก. สื่อแต่ละประเภทล้วนมีข้อจำกัดในตัวเองเสมอ เช่น สื่อโทรทัศน์อาจจะเข้าถึงกลุ่มผู้รับได้ปริมาณที่กว้างขวาง แต่ก็ให้ข้อมูลไม่ได้มากนัก และมีค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่สื่อหนังสือพิมพ์จะให้ข้อมูลได้มากกว่าและมีลักษณะคงทนกว่า เป็นต้น

ข. ในขณะที่สื่อแต่ละประเภทมีข้อเด่นและข้อด้อย หากมีการนำมาใช้หลายๆประเภทแต่ขาดการวางแผนการใช้หรือการวางกลยุทธ์อาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ผิดคาดคือ ใช้สื่อผิดกาลเวลา ผิดจังหวะ ผิดสถานที่ หรือผิดกลุ่มเป้าหมาย เช่น ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตกับนักท่องเที่ยวเป็นต้น

ค. หรือหากขาดการบูรณาการสื่อก็อาจจะทำให้เกิดสภาวะใช้สื่อมากเกินไปจนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการส่งผ่านข้อมูล (Message delivery) ทำให้สิ้นเปลืองโดยไม่จำเป็นสำหรับผู้ผลิตและน่าเบื่อหน่ายสำหรับผู้รับสาร ในอีกทางหนึ่งก็อาจจะเกิดสภาวะใช้สื่อน้อยเกินไปทำให้ผู้รับสารไม่ได้รับข้อมูลที่จำเป็น เป็นต้น

สำหรับการใช้สื่อในเรื่องการท่วงทิวสามารถเลือกใช้สื่อได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมในแต่ละงานและสำหรับการสื่อสารการท่วงทิวแบบทางเลือกซึ่งมีลักษณะเฉพาะและมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ การใช้สื่อกระแสหลัก อาทิ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุโทรทัศน์ มีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้น สื่อประชาสัมพันธ์การท่วงทิวแบบทางเลือกจึงอาจจะเลือกใช้สื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่

1) สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีความสำคัญสำหรับการท่วงทิวในแง่แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล เช่น ในกรณีการท่วงทิวโดยชุมชนหรือการท่วงทิวแบบโฮมสเตย์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน และมีความรู้ในเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่วงทิวของชุมชนตนเอง มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน ดังนั้น สื่อบุคคลจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการทำหน้าที่ในการสื่อสารการท่วงทิวในชุมชนได้อย่างดี ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวก็สามารถเป็นสื่อบุคคลได้ เพราะเมื่อได้ไปท่องเที่ยวแล้วถ่ายทอด บอกต่อกับเพื่อนๆ และคนอื่นๆ ผ่านเรื่องเล่า ภาพถ่าย วิดีโอ ผ่านเฟสบุค ไลน์ ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2557:213) กล่าวไว้ว่า สื่อบุคคลที่สำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องการท่วงทิวก็คือ “บุคคลที่เคยเดินทางท่องเที่ยวมาแล้ว” ในอดีตสื่อบุคคลเหล่านี้จะใช้รูปแบบการสื่อสารแบบปากต่อปาก

(mount to mount) ในการชักจูงหรือให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวรายใหม่ กลุ่มสื่อบุคคลเหล่านี้จะถูกรับรู้ว่ามีค่าความน่าเชื่อถือสูงกว่าบริษัทนำเที่ยวเพราะไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและผู้ใช้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับแหล่งท่องเที่ยว

2) สื่อเฉพาะกิจ อาจขยายรวมไปถึงคำว่า “สื่อเฉพาะกลุ่ม” และ “สื่อเฉพาะกาล” ซึ่งโดยชื่อนามก็บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า เป็นสื่อที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้กับภารกิจเฉพาะ ใช้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หรือใช้เฉพาะบางช่วงเวลาเท่านั้น โดยที่สื่อเฉพาะกิจนั้นอาจจะเป็นได้ทั้งสื่อที่เคยมีมาตั้งแต่ครั้งอดีตของสังคมไทย เช่น งานวัด การใช้ธงสัญลักษณ์ต่างๆ แผ่นป้ายบนหลุมฝังศพ ฯลฯ และรูปแบบสื่อเฉพาะกิจสมัยใหม่ เช่น เทปบันทึกเสียง แผ่นภาพพลิก โปสเตอร์ แผ่นพับ จุลสาร สติกเกอร์ วิดีโอ ซีดีรอม งานตลาดนัด การเปิดบัญชี การจัดค่าย การเล่นเกมของเยาวชน เป็นต้น

สำหรับข้อเด่นของสื่อเฉพาะกิจนั้นก็คือ ในแง่ของการออกแบบเนื้อหาสาระจะทำได้ง่าย เนื่องจากมีเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง และเนื่องจากเป็นสื่อขนาดเล็กจึงอยู่ในวิสัยที่ผู้ผลิตสื่อรายย่อยที่มีทรัพยากรไม่มากนักสามารถจะสร้างสื่อขึ้นมาใช้เองได้ รวมทั้งไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและพื้นที่ที่จะใช้สื่อ ส่วนข้อจำกัดของสื่อประเภทนี้ก็คือ จะเป็นสื่อที่ใช้ได้เฉพาะกับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม และภายในช่วงเวลาจำกัด ไม่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากในระดับกว้างได้ จากข้อเด่นและข้อจำกัดของสื่อเฉพาะกิจนี้ จึงทำให้การใช้สื่อเฉพาะกิจนั้นมักจะต้องวางแผนให้มีการบูรณาการใช้ควบคู่ไปกับสื่อประเภทอื่นๆมากกว่าที่จะใช้แบบเดี่ยวๆ ตามลำพัง (กาญจนา แก้วเทพ. 2557 : 214)

3) สื่อประเภทกิจกรรม (event) เป็นสื่อที่มีลักษณะของการทำกิจกรรม อาทิ การแสดง การสาธิต การบรรยาย การอบรม การจัดนิทรรศการ การจำหน่ายสินค้า การศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ กล่าวไว้ว่า สื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เช่นเดียวกับสื่อประเภทอื่นๆ ทำหน้าที่ให้ข่าวสารความรู้ สร้างความเป็นปึกแผ่น กระตุ้นให้เกิดการกระทำ ฯลฯ จึงเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้อยู่เสมอในเรื่องของการสื่อสารการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะถูกใช้ในฐานะสื่อเสริมการทำงานของสื่อประเภทอื่นๆ หรือใช้เป็นสื่อหลักเลย เช่น การจัดบู๊ตขายแพคเกจทัวร์ การจัด Road Show กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบต่างๆ เป็นต้น

4) สื่อวัตถุ (Material Media) การมอง “วัตถุสิ่ง” ของให้กลายเป็นสื่อ (Media) ได้นั้นจะต้องมองผ่านกระบวนการสื่อสารซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร โดยมีสื่อเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และเป็นพาหนะในการนำพาข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ดังนั้น สื่อวัตถุในที่นี้จึงมีความหมายรวมถึง สื่อสิ่งของ วัตถุ สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุเนื้อหาข้อมูล

ข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุประสงค์จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางสังคมแบบตลาด และการแลกเปลี่ยนค้าขาย สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ , สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์ และทิพย์พจน กฤษสุนทร. (2554: 253) ที่กล่าวไว้ว่า สิ่งของหรือวัตถุใดๆ จะอยู่ในสถานะเป็นสื่อได้ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายแบบสื่อ (Role assignment) เช่น ทำหน้าที่เป็นพาหะนำพาข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับสาร (transmission of message) หรือทำหน้าที่เป็น “แม่สื่อ แม่ซัก” (Mediator) ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคู่การสื่อสารทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนิษฐา อุ่ยถาวร และคณะ (2546) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงที่ ส.ล.8 (หนองแม่นา) จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านหมู่บ้านหนองแม่นา และหมู่บ้านทานตะวัน มีศักยภาพและมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในท้องถิ่น เนื่องจากชาวบ้านมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชาวบ้าน การช่วยกันสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญที่สุดคือ การรวมกลุ่มกันเป็น “ชุมชนคนรักป่าหนองแม่นา ทานตะวัน” เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในท้องถิ่น ซึ่งศักยภาพและความพร้อมดังกล่าวเกิดขึ้นจากความเข้าใจสภาพปัญหาของท้องถิ่น ความเข้าใจในความรู้ ความสามารถของตนเอง และความต้องการที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

สมัย ชันเงิน และคณะ (2555) ศึกษาเรื่อง แนวทางการลดผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในด้านบวก มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงาน ชุมชนมีงานทำในช่วงว่างเว้นจากฤดูกาลเพาะปลูก แต่ละครัวเรือนมีรายได้เสริมในช่วงหน้าแล้ง เช่น เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว ขายของที่ระลึก ขายอาหารและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ทำบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ให้บริการเช่ารถยนต์แก่นักท่องเที่ยว และเกิดการพัฒนาด้านกลุ่มอาชีพด้านการผลิตสินค้าและการบริการให้แก่นักท่องเที่ยว 2) ด้านสังคม ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน รักและห่วงแหนชุมชนเช่นเดิม การท่องเที่ยวไม่ได้มีผลกระทบ

ต่อวิถีการดำเนินชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของคนในชุมชนแต่อย่างใด การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้คนในชุมชนมีโอกาสพบปะพูดคุยกันมากขึ้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนตระหนักถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม เกิดกิจกรรมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น เก็บขยะใน

แหล่งท่องเที่ยวปลูกป่าดูแลรักษาป่าโดยชุมชนร่วมกันทำ และจัดกิจกรรมอบรมให้เยาวชนรักสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยของพิฑูรย์ ทองฉิม (2558) ศึกษาเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อศักยภาพคนและพื้นที่ของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก และบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีค่อนข้างน้อย มีส่วนร่วมในบางประเด็นเท่านั้น ดังนั้น แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่จึงต้องอาศัยการจัดการที่เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานซึ่งกันและกัน และต้องสร้างความร่วมมือด้วยดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา

สุถิ เสริฐศรี (2557) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชนคลองโคน คือ การส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคนเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดแล้ว อีกทั้งยังเป็นแหล่งอนุรักษ์ป่าชายเลนที่สำคัญและมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน กิจกรรมพายเรือคายัก เป็นต้น จึงทำให้ชุมชนได้มีการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวมความรู้และให้ความรู้แก่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวที่สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน และกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

งานวิจัยของสมฤทัย เสือปาน (2549) เรื่อง รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน อันได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกนั้น จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาททางการสื่อสารที่หลากหลายมาก นับตั้งแต่การสื่อสารเพื่อการกระตุ้นให้สมาชิกในให้ความร่วมมือ การใช้การสื่อสารเพื่อประสานความร่วมมือกับภาคีภายนอก การใช้การสื่อสารเพื่อการจัดระบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การสื่อสารเพื่อการดูแลและต้อนรับนักท่องเที่ยว การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวและการสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา-อุปสรรค ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคงยากที่จะหาสื่อประเภทอื่นมาทำหน้าที่แทนสื่อบุคคลได้ และที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในเรื่องการท่องเที่ยวก็คือ “บุคคลที่เคยเดินทางท่องเที่ยวมาแล้ว” ในอดีตสื่อบุคคลเหล่านี้จะใช้รูปแบบการสื่อสารแบบปากต่อปาก

(mouth to mouth) ในการชักจูงใจหรือให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวรายใหม่ กลุ่มสื่อบุคคลกลุ่มนี้จะถูกรับรู้ว่ามีค่าน่าเชื่อถือสูงกว่าบริษัทนำเที่ยวเพราะไม่มีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง

นิษฐา หุ่นเกษม และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สื่อแผ่นพับมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการสื่อสารชุมชนโดยเฉพาะในเรื่องของหน้าที่และคุณลักษณะสำคัญของแผ่นพับในฐานะเครื่องมือเพื่อการสื่อสารชุมชน กล่าวคือ 1) แผ่นพับเป็นสื่อที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายด้านตามวัตถุประสงค์ของชุมชนทำให้สามารถสื่อสารเรื่องราวต่างๆ ได้ตรงตามต้องการ 2) แผ่นพับเป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลายบทบาท และการมีส่วนร่วมนั้นทำได้ง่ายกว่าเนื่องจากไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะการผลิตมากนักเมื่อเทียบกับสื่อประเภทอื่นๆ 3) แผ่นพับเป็นสื่อที่มีคุณลักษณะพิเศษในการช่วยแปลง “ผู้รับสาร” ให้เป็นสื่อบุคคลในการบอกกล่าวเล่าต่อเรื่องราว (word for mouth) เช่นบอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจำรุง มหาวิทยาลัยบ้านนอก จังหวัดระยอง โดยใช้เรื่องราวจากแผ่นพับได้อีกด้วย 4) แผ่นพับเป็นสื่อที่มีความง่ายในการรับสารไม่จำเป็นต้องใช้ระดับความสามารถในการอ่านสูง แต่สร้างหรือดึงดูดความสนใจได้โดยอาศัยภาพ เรื่องราว และสีสัน

ธิดารัฐ ธรรมจาง (2553) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีตลาดเก่า 119 ปี เจ็ดเสมียน จ.ราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการของชุมชนฯ ได้นำเอาองค์ประกอบทั้ง 6 ประการของการสื่อสารการตลาดมาใช้ครบถ้วน ได้แก่ 1) การส่งเสริมการขาย 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การขายโดยใช้พนักงานขาย 4) การสื่อสาร ณ จุดขาย 5) บรรจุมภัณฑ์ และ 6) โฆษณา ซึ่งในงานศึกษาชิ้นนี้น่าสนใจที่นักวิจัยได้ค้นพบว่า บรรจุมภัณฑ์ (packaging) หรือหีบห่อสำหรับบรรจุสินค้าเป็นสื่อวัตถุที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์สรรพคุณ วิธีการใช้ผ่านฉลาก การออกแบบใช้สีสันในบรรจุภัณฑ์ มีโลโก้ของสินค้า ซึ่งส่วนประกอบเหล่านี้จัดเป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดตัวสุดท้ายก่อนที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้า จากข้อค้นพบดังกล่าว น่าจะเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งน่าจะมีสินค้า หรือผลผลิตจากชุมชนชาวบ้านที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาหรือสร้างขึ้น ดังนั้นแนวทางดังกล่าวอาจนำไปสู่การส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไร รวมถึงมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไรบ้าง โดยการศึกษาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา รวมถึงข้อมูลจากการสนทนา และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

- 3.1.1 วิจัยเอกสาร (Document Research)
- 3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- 3.1.3 การสังเกตการณ์ (Observation)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

กลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกโฮมสเตย์ ประชาชน ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.2.2.1 กลุ่มผู้นำสมาชิกโฮมสเตย์ ในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นาจำนวน 1 คน และกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 จำนวน 1 คน รวมจำนวน 2 คน

3.2.2.2 กลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์ 2 กลุ่มๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 6 คน

3.3 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัย เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย การบริหารจัดการท่องเที่ยว การสื่อสารท่องเที่ยว และการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อการท่องเที่ยว

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้วิธีการอ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยได้ทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการวิจัย หากมีประเด็นใดที่น่าสนใจก็จะเก็บรวบรวมเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

3.4.2 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยใช้เทปบันทึกเสียง เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล เพื่อความสะดวกและความแม่นยำของข้อมูล อีกทั้งยังใช้วิธีการจดบันทึกใจความสำคัญขณะที่ทำการสัมภาษณ์ไปพร้อมๆ กัน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เสนอไปข้างต้นมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ดังนี้

3.5.1 วิเคราะห์บริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งลักษณะ โดยทั่วไป ศักยภาพ และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีลักษณะอย่างไร

3.5.2 วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งด้าน บ้านที่พัก อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชน ว่ามีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างไร

3.5.3 วิเคราะห์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่ามีลักษณะการพัฒนาอย่างไร และในรูปแบบใดบ้าง

3.6 เกณฑ์การวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มาตรฐานโฮมสเตย์ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การสื่อสารท่องเที่ยว และการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้

3.7 การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis) เพื่อสรุป และนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.7.1 บริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3.7.2 กระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3.7.3 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยใคร่ขอแนะนำเสนอผลการศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเรียงตามประเด็น ดังนี้

- 4.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 4.2 ข้อมูลพื้นฐาน และบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสด็จแห่ง3 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 4.3 ข้อมูลพื้นฐาน และบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ท่ามกลางหุบเขาและสภาพอากาศที่หนาวเย็นใกล้เคียงกับบรรยากาศในภาคเหนือตอนบน และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ทางการสู้รบในสมรภูมิเขาค้อ รวมถึงยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมากมายที่น่าสนใจ งานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องย้อนศึกษาประวัติศาสตร์ของอำเภอเขาค้อเพื่อให้ทราบที่มาที่ไปของพื้นที่ดังกล่าวก่อนที่จะกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของคนไทยที่อีกแห่งหนึ่ง

4.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ในอดีตที่ผ่านมาตำบลหนองแม่นา เป็นพื้นที่ตั้งของศูนย์กลางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีอุดมการณ์ขัดแย้งกับรัฐบาลไทย ทำให้เกิดการสู้รบกันอย่างรุนแรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ถึง พ.ศ. 2525 สงครามดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมาก กองทัพภาคที่ 3 ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการต่อสู้กับฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาล ได้นำยุทธวิธีดำเนินการตามแผนกวาดล้างคอมมิวนิสต์ โดยการสร้างถนนจากแยกสายพิษณุโลก-หล่มสัก ตรงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 100 บ้านแคมป์สน ต่อมาปี พ.ศ. 2517 กองทัพภาคได้สร้างถนนสายนางั่วถึงบ้านสะเดาะพง เพื่อเชื่อมกับถนนสายแรกเป็นการสร้างแรงกดดันให้กับฝ่ายตรงข้าม และสะดวกต่อการลำเลียงกำลังสนับสนุนการสู้รบของฝ่ายรัฐบาล

ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกองรบพิเศษ ค่ายสฤษดิ์เสนา จังหวัดพิษณุโลกและทรงมีพระราชดำริให้ใช้ “แผนยุทธศาสตร์พัฒนา” เพื่อยุติการสู้รบโดยใช้พื้นที่ทั้งสองข้างทางให้เป็นประโยชน์กับราษฎรทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะทหารเท่านั้น ทั้งนี้กองทัพก็ได้ขอใช้ที่ดินจากกรมป่าไม้บริเวณสองข้างทางข้างละ 1 กิโลเมตร เพื่อจัดตั้งหมู่บ้านและเป็นการทำลายอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ ในพื้นที่ให้หมดไปโดยสิ้นเชิง ตำบลหนองแม่นาจึงได้ก่อตั้งขึ้นนับแต่นั้นมา (อบต.หนองแม่นา, สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2560)

ตำบลหนองแม่นาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเขาค้อ มีพื้นที่ทั้งหมด 290 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 181,250 ไร่ โดยอยู่ห่างจากอำเภอเขาค้อ 23 กิโลเมตร และห่างจังหวัดเพชรบูรณ์ ประมาณ 55 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลและพื้นที่ใกล้เคียงได้แก่ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลเขาค้อ ทิศใต้ติดต่อกับ อำเภอวังโป่ง ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลสะเดาะพง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,060 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 3,056 คน แบ่งเป็นชาย 1,560 คน และหญิง 1,496 คน โดยแบ่งเป็นหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเสลียงแห่ง3 บ้านสนสวย บ้านมุกโต บ้านหนองรางข้าง บ้านทานตะวัน บ้านหนองแม่นา บ้านมาตุลี บ้านสระแก้ว บ้านราชพฤกษ์ และบ้านร่มโพธิ์-ร่มไทร ซึ่งในตำบลหนองแม่นาแห่งนี้มีกลุ่มผู้จัดตั้งโฮมสเตย์ (Homestay) ให้บริการบ้านพักและการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง 3 โดยมีรายละเอียดดังนี้ (อบต.หนองแม่นา, สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2560)

4.2 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3

บ้านเสลียงแห่ง3 ตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีพื้นที่ประมาณ 15,270 ไร่ จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเสลียงแห่ง3 เมื่อปีพ.ศ. 2527 ภายหลังจากการสู้รบสมรภูมิเขาค้อ โดยรัฐบาลจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับกลุ่มอาสาสมัครช่วยรบ โดยให้พื้นที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 2 งาน พื้นที่ทำกิน 2 แปลงแรก 12 ไร่ แปลงที่ 2 อีก 3 ไร่ ซึ่งในช่วงแรกมีการจัดตั้งครัวเรือนได้ทั้งหมด 50 ครัวเรือน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 147 ครัวเรือน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 364 คน แบ่งเป็นชาย 195 คน หญิง 169 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าว และพืชผักผลไม้เมืองหนาว และในปี 2554 ได้จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 ขึ้น โดยเริ่มต้นจากผู้นำกลุ่มนายบริชัย นามสิมมา ร่วมกับกลุ่มชาวบ้านในชุมชนจัดตั้งกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ในช่วงแรกมีเปิดบริการได้ 5 หลังคาเรือน

ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

หมู่บ้านเสด็จแห่ง3 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในพื้นที่กลางร่องเขา ทั้งสองฝั่งของหมู่บ้านเป็นหน้าผา มีจุดชมวิวิทัศน์ท่ามกลางกลุ่มคว้นหมอกแน่นในยามเช้า เป็นแหล่งต้นน้ำของป่าไผ่ของอำเภอเขาค้อ

สภาพภูมิอากาศของตำบลหนองแม่นา มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี ฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุด -4 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด สำหรับฤดูฝนจะมีฝนตกชุกมากอากาศเย็นและมีหมอกมาก

จุดเด่นและกิจกรรมท่องเที่ยว

บ้านเสด็จแห่ง3 มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติมากมาย อาทิ ตาดน้ำไหลย้อยขึ้นทางทิศเหนือ ป่าชุมชน ป่าหม่อน แปลงพืชผักผลไม้เมืองหนาวนานาชนิด เช่น แปลงผักไฮโดรโปนิกส์ แปลงสตอร์เบอร์รี่ แปลงเสาวรส แปลงพริกมั่ง สวนกาแฟ สวนองุ่นอินทรีย์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดโบราณ อุโบสถสร้างด้วยไม้มะค่า หุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่มั่น หลวงปู่สุวัต หลวงตาบัว หลวงปู่เส้า รวมถึงการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายในชุมชน

โปรแกรมท่องเที่ยว

ชุมชนเสด็จแห่ง3 โดยกลุ่มโฮมสเตย์ได้จัดให้บริการนำเที่ยวด้วยรถดัดแปลงจากรถที่ใช้งานในการเกษตรของชาวบ้านมาเป็นรถนำเที่ยว (รถเตี้ยๆ) ในพื้นที่รอบๆ ชุมชนไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวรอบชุมชนในช่วงเวลา 16.00-18.00 น. เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงบ้านพักโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 หลังจากเก็บสัมภาระและพักผ่อนเรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มโฮมสเตย์จะนำนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยมีจุดเริ่มต้น ดังนี้

- 1) แปลงผักไฮโดรโปนิกส์
- 2) ตาดน้ำไหลย้อยขึ้นทางทิศเหนือ
- 3) ป่าหม่อน
- 4) ป่าชุมชน (แจกต้นไม้คนละ 1 ต้น เพื่อร่วมปลูกป่าในป่าชุมชน)

นอกจากนี้ทางกลุ่มชุมชนเสด็จแห่ง3 ยังได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในชุมชนและพื้นที่โดยรอบชุมชนไว้ตลอดทั้งปีตั้งแต่ช่วงต้นปีจนถึงปลายปี ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวของไฮมสเตอร์เสด็จแห่ง 3 อ.เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

เดือน	กิจกรรมการท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งปี
มกราคม	เก็บสตอเบอร์รี่ / ชมลานหินน้ำไหล/ ชมทะเลหมอก 360 องศา	ชมพระอาทิตย์ขึ้นลง / ชมวัดโบราณ / เดินป่า / ชมแปลงผักไฮโดโปนิคส์ / เก็บยอดมะระหวาน / ชมสวนหม่อน / ปลูกป่า / ล่องเรือ /
กุมภาพันธ์	เก็บสตอเบอร์รี่ / จดทะเบียนบอกรักกับวิว 360 องศา ที่เขาตะเคียนโง๊ะ	
มีนาคม	ชมแปลงกะหล่ำปี / ชมแมงกะพรุนที่แก่งบางระจัน/	
เมษายน	เล่นน้ำตกศรีดิษฐ์ / ชมแมงกะพรุนที่แก่งบางระจัน / กินผักหวาน	
พฤษภาคม	ชมสวนองุ่นอินทรีย์ปรีชัย / ชมสวนกาแฟอราบิกา (ชิมกาแฟสดสดทำยสวน) / ชมแปลงเสาวรส / ชมผีเสื้อบินขึ้นทางทิศเหนือ (กินอาหารป่าพื้นบ้านไข่ผีเสื้อ)	
มิถุนายน	รอคอยอาหารป่าเห็ดโคน แมงคีนูน(มีช่วงเวลา 1-2 อาทิตย์) / ชมแปลงปลูกข้าวลิ้มผิว / ข้าวหอมมะลิ / ชมผลไม้เมืองหนาว	
กรกฎาคม	ชมนาภูเขาทุงข้าวสีเขียว ข้าวลิ้มผิวไม่จืดน้ำ	
สิงหาคม	ปลูกป่าเพื่อแม่คืนชีวิตให้แผ่นดินลดโลกร้อน / ชมประเพณีแข่งขันพายเรือภูเขา บ้านมาตุลี /	
กันยายน	ชมแปลงองุ่นอินทรีย์ในช่วงฤดูการออกดอกส่งกลิ่นหอม / เก็บกาแฟแช่น้ำร้อน / ลิ้มรสผักพื้นบ้านดอกดีกั้ง	
ตุลาคม	ชิมเสาวรสสดจากไร่ / สัมผัสไอหมอกพอกปอดด้วยไอโซนปลายฝนต้นหนาว /	
พฤศจิกายน	เรียนรู้ข้าวใหม่ปลามัน / นอนหนาวเฝ้าข้าวเหลาไม้เผาข้าวหลามลิ้มผิว	
ธันวาคม	สวดมนต์ข้ามปี เก็บความสุขได้ทั้งเดือนส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่	

ที่มา : ปรีชัย นามสิมมา ประธานกลุ่มผู้นำการท่องเที่ยวชุมชนเสด็จแห่ง 3 ต.หนองแม่นา

อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ชาวบ้านชุมชนเสด็จแห่ง3 ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวนานาชนิด นอกจากพืชผักผลไม้บางชนิดที่เก็บผลผลิตขายแล้ว บางรายได้นำพืชผลทางการเกษตรหรือวัสดุทางธรรมชาติมาแปรรูปจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชนและเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ ข้าวลื้มฝั้ว น้ำเสาวรส กาแฟอราบิก้าคั่วบด(กาแฟทำยสวน) ไม้กวาด ซาโบ หม่อน มะคาเดเมีย เป็นต้น

การเดินทาง

การเดินทางไปยังโฮมสเตย์บ้านเสด็จแห่ง3 โดยรถยนต์ จากจุดเริ่มต้นที่อำเภอเมืองเพชรบูรณ์บนถนนสายสระบุรี-หล่มสัก ประมาณ 13 กิโลเมตร ถึงสามแยกบ้านนางัว เลี้ยวซ้ายวิ่งไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2258 ขึ้นเขาค้อผ่านสี่แยกบ้านสะเดาะพงษ์ ผ่านทางขึ้นพระตำหนักเขาค้อประมาณ 7.8 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ชุมชนบ้านเสด็จแห่ง3 รวมระยะทาง 43.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 48 นาที

4.3 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชนของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

บ้านหนองแม่นา ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ หมู่บ้านได้ก่อตั้งขึ้นในพ.ศ. 2525 อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงฯ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,200 ไร่ ประกอบด้วยบ้านเรือนประมาณ 50 ครัวเรือน (ปัจจุบัน พ.ศ. 2554 มี 112 ครัวเรือน) ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ปลูกพริก ปลูกผัก และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเสริม โดยการเป็นลูกหาบในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแสลงหลวง

ชุมชนหนองแม่นาได้จัดตั้งกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2545 มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทำการวิจัยในพื้นที่และชุมชน ซึ่งมีสำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จะคอยเป็นที่ปรึกษาและให้ความรู้ อนุรักษ์ และดูแลต้นน้ำ พืชพรรณแมลง สัตว์ สมาชิกกลุ่มมีจำนวน 84 คน ฝ่ายบริหาร 9 คน โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างและพัฒนาระบบการประสานงานความร่วมมือเครือข่ายจัดการท่องเที่ยวทางนิเวศอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่า น้ำ แมลงและสัตว์ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2560)

โฮมสเตย์ “บ้านหนองแม่นา” ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ “กลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่นา” ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่นจาก “กรมการท่องเที่ยว” และมีกิจกรรมท่องเที่ยว นั่งเรือพาย

ท้องป่า ตามหาแมงกะพรุนน้ำจืด ดูนก ดูผีเสื้อ นั่งรออิแดดๆ ชมสวนผลไม้ อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ได้ส่องสัตว์ในยามค่ำคืน ดูดาว และอื่นๆมากมาย

สภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหนองแม่นา เป็นป่าและภูเขาใหญ่น้อย มีเนินเขาลูกเล็กๆ สลับซับซ้อนกัน ดินอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง มีลำน้ำเข็กไหลผ่าน สภาพพื้นที่เหมาะกับการเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว อาทิ กะหล่ำปลี พริกมั่ง กาแฟ โอ๊วคาโด เสาวรส สตรอเบอร์รี่ มะคาเดเมีย พลับ และอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนทางด้านสภาพภูมิอากาศ ของพื้นที่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้นมีอากาศหนาวเย็นตลอดปี อุณหภูมิต่ำสุด -4 องศาเซลเซียส ส่วนฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด สำหรับฤดูฝน จะมีฝนตกชุกมาก

พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบสูงชัน และเป็นพื้นที่ทางการเกษตร มีหนองน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ เล็ก หลายแห่ง ซึ่งสามารถพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ นี้ ให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือแหล่งเพาะพันธุ์ปลาประจำตำบลได้ ถ้าหากมีการปรับปรุง พื้นฟู พัฒนาระบบนิเวศน์ ดังนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา จึงมีอาชีพทำไร่ กะหล่ำปลี พริก กระเทียม พริกมั่ง ข้าวโพด และข้าวไร่ สามารถปลูกข้าวเพื่อบริโภค และได้ขายความที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน แต่เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม จึงประสบปัญหาอุทกภัยอยู่ทุกปี ทำให้ไร่ นา สัตว์เลี้ยง และพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ ของเกษตรกรได้รับความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง บ้านเรือนของราษฎรถูกน้ำท่วม ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภค บริโภค อยู่ในระยะหนึ่ง การสัญจรไปมายากลำบาก รวมทั้งเส้นทางคมนาคม เช่น ถนนลูกรัง ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต ก็ได้รับความเสียหายถูกน้ำเซาะพังขาด ต้องเสียงบประมาณในการซ่อมแซมเป็นประจำทุกปี

วัฒนธรรมประเพณี

ชุมชนหนองแม่นามีประเพณีพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าที่แม่น้ำลำคลองในเดือน 6 ขึ้น 9 ค่ำของทุกปี และมีการร่วมสักการะอนุสาวรีย์ “พันตรีทองแดง บุญญานุสนธิ์” สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ความดีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและเสียสละอย่างสูง ของ พันตรี ทองแดง บุญญานุสนธิ์ ที่นำกำลังพลออกปราบปรามผู้ไม่หวังดีกับประเทศชาติตามแผนผาเมืองผดุงศึก เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2524

จุดเด่นด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

1. อากาศและธรรมชาติที่หาดูได้ยาก เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ธรรมชาติสันโดษไม่ใช้ยานยนต์

2. การจัดการการท่องเที่ยวได้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อื่นๆ ของการจัดการพื้นที่อนุรักษ์และแหล่งธรรมชาติต่างๆ

3. ลักษณะที่ตอบสนองต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวได้หลากหลายมากขึ้น นำไปสู่ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยว

กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

กลุ่มชุมชนหนองแม่มาได้มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีทั้งหมด 8 โปรแกรม โดยทางกลุ่มจะมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ได้ผ่านการรับรองจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นอย่างดี มีผู้รับผิดชอบ มีแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทางกลุ่มได้พัฒนาและประสานหน่วยงานที่ทางกลุ่มจะต้องผ่านเป็นเส้นทางเดินป่าและลำน้ำเข็ก ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 พัก 2 วัน 1 คืน เดินศึกษาธรรมชาติ นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก (พักค้างแรมในป่า)เดินป่าระยะทาง 6 กิโลเมตร นั่งเรือพายตามลำน้ำเข็กระยะทาง 7 กิโลเมตร โดยเริ่มเส้นทางจากสำนักงานอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (หนองแม่มา สัมผัสธรรมชาติที่หลากหลาย ผ่านทุ่งคอกสัตว์ (อนุบาลสัตว์ป่าเพื่อปลดปล่อย) ทุ่งดอกกระเจียว ป่าสน ทุ่งหญ้าและดงเฟิร์น สืบค้นร่องรอยการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ยุคเขาค้อคือเตีอระอู ศึกษาพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร น้ำตกต้นน้ำเข็ก เพลิดเพลินกับการดูนกนานาชนิด หลังจากนั้นล่องเรือพายชมธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำเข็ก พักค้างแรมกลางป่าริมแม่น้ำ สัมผัสการดำรงชีวิตในป่า ศึกษาวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน พักผ่อนท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติอย่างอบอุ่น

*****หมายเหตุ :** นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 30 คน/คณะ บริการที่จะได้รับ 1. ฟรีค่าผ่านทางอุทยานฯ 2. ฟรีค่ากางเต็นท์นอน 3. เต็นท์ ชุดเครื่องนอนป่า 4. เรือพร้อมคนพาย 5. เสื้อชูชีพ และ 6. อาหาร 4 มื้อ

โปรแกรมที่ 2 เดินศึกษาธรรมชาติ นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็กเดินป่าระยะทาง 6 กิโลเมตร นั่งเรือพายตามลำน้ำเข็กระยะทาง 7 กิโลเมตร โดยเริ่มเส้นทางจากสำนักงานอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (หนองแม่มา สัมผัสธรรมชาติที่หลากหลาย ผ่านทุ่งคอกสัตว์ (อนุบาลสัตว์ป่าเพื่อปลดปล่อย) ทุ่งดอกกระเจียว ป่าสน ทุ่งหญ้าและดงเฟิร์น หยุดรับประทานอาหารกลางวันริมน้ำเข็ก หลังจากรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยต่อการเดินทางเพลิดเพลินกับการเล่นน้ำตามอัยาศัยล่องเรือยามบ่าย ศึกษาผีเสื้อหายากหลากหลายชนิด และนกนานาชนิดตามริมฝั่งลำน้ำเข็ก

****หมายเหตุ :** นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 30 คน/คณะ เหมือนโปรแกรมแรก บริการที่จะได้รับ 1. ฟรีค่าผ่านทางอุทยานฯ 2. มัคคุเทศก์นำทางให้คำแนะนำ 3. เรือพร้อมคนพาย 4. เสื้อชูชีพ และ 5. อาหาร 1 มื้อ

โปรแกรมที่ 3 นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็กระยะทาง 7 กิโลเมตร เริ่มการเดินทางที่แก่งบางระจัน (แก่ง 1) สัมผัสธรรมชาติยามเช้าของลำน้ำเข็ก เพลิดเพลินกับการดูนก และผีเสื้อนานาพันธุ์ตาม

สองฝั่งลำน้ำเข็ก ขึ้นฝั่งเพื่อรับประทานอาหารกลางวันกลางป่า สนุกกับการเล่นน้ำริมฝั่งข้างโขดหิน และนั่งเรือกลับยามบ่าย

*****หมายเหตุ :** นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 30 คน/คณะ นักท่องเที่ยวจะได้รับบริการ 1. มัคคุเทศก์นำทางให้คำแนะนำ 2 . เรือพร้อมคนพาย 3. เสื้อชูชีพ และ 4. อาหาร 1มื้อ

โปรแกรมที่4 นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ไป-กลับ ระยะเวลา 2 ชั่วโมง เริ่มต้นการเดินทางที่แก่งบางระจัน (แก่ง 1) เพลิดเพลินการดูและให้อาหารปลาที่ศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยว ชมโรงอบสมุนไพร โรงตัดเย็บผ้า ลงเรือต่อไปยังแก่ง 2 สืบค้นประวัติหอยก้นตด สัมผัสฝูงผีเสื้อที่หายากหลากหลายชนิดและพบแมงกะพรุนน้ำจืดตามฤดูกาล

*****หมายเหตุ :** นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 30 คน/คณะ นักท่องเที่ยวจะได้รับบริการ 1. มัคคุเทศก์นำทางให้คำแนะนำ 2. เรือพร้อมคนพาย และ 3. เสื้อชูชีพ

โปรแกรมที่5 นั่งรถทำการเกษตรหรือรถไถ่ๆ เรือพายล่องลำน้ำเข็ก ไป-กลับ ระยะเวลา 1-2 ชั่วโมง เริ่มต้นการเดินทางที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแม่นา จนถึงแก่งบางระจัน (แก่ง 1) เพลิดเพลินกับการดูและให้อาหารปลาที่ศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยว ชมโรงอบสมุนไพร โรงตัดเย็บผ้า ลงเรือต่อไปยังแก่ง 2 สืบค้นประวัติหอยก้นตด สัมผัสฝูงผีเสื้อที่หายากหลากหลายชนิดและพบแมงกะพรุนน้ำจืดตามฤดูกาล

ตาราง 4.2 แสดงปฏิทินการท่องเที่ยวบริเวณหมู่บ้านหนองแม่นาและบริเวณโดยรอบใน อำเภอเขาค้อ

เดือน	กิจกรรมการท่องเที่ยว
ตุลาคม	- ดูผีเสื้อ ดูหอยก้นตด ดูปลาวังมัจฉา - นั่งเรือชมธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำเข็ก
พฤศจิกายน- มิถุนายน	- เดินป่าศึกษาธรรมชาติ กางเต็นท์ - นอนในป่าศึกษาประวัติศาสตร์การสู้รบ - ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน - นั่งรถไถ่ๆ ชมพื้นที่ทำการเกษตร
กุมภาพันธ์-เมษายน	- ดูแมงกะพรุนน้ำจืด ดูผีเสื้อ - ดูหอยก้นตด ดูปลาวังมัจฉา - สนุกกับเทศกาลสงกรานต์
มีนาคม-มิถุนายน	- ดูผีเสื้อ ดูหอยก้นตด ดูปลาวังมัจฉา - ชมวัฒนธรรมพื้นบ้าน
พฤษภาคม-มิถุนายน	- ดูหิ่งห้อย

ที่มา : สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อพึงปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบของอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

1. แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย
2. ห้ามนำสิ่งเสพติดเข้าแหล่งท่องเที่ยว
3. ห้ามพกพาอาวุธเข้าแหล่งท่องเที่ยว
4. ห้ามก่อการ ทะเลาะวิวาทในแหล่งท่องเที่ยว
5. ห้ามนำสิ่งของต่างๆ ออกจากแหล่งท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. ชาใบหม่อน
2. ไม้กวาดอ่อน
3. ดอกไม้จากรังไหม
4. ถักทอผ้า
5. พักมั่ง
6. เสาวรส

การเดินทาง

จากจังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 ไปอำเภอหล่มสัก ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ถึงบ้านนางัว เลี้ยวซ้ายตรง สามแยกนางัว วิ่งไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2258 ขึ้นเขาค้อผ่านสี่แยกบ้านสะเดาพงษ์ ผ่านพระตำหนักเขาค้อ ตรงไปเข้าสู่ชุมชนหนองแม่นา และจากบ้านทานตะวันเลี้ยวขวาตามทางไปประมาณ 2 กิโลเมตร ถึงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ที่สล.8 (หนองแม่นา)

จากจังหวัดพิษณุโลก ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 พิษณุโลก-หล่มสัก ประมาณ 100 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตรงสามแยกแคมป์สน เข้าสู่เขาค้อ ผ่านหน้าอำเภอเขาค้อ ถึงสี่แยกบ้านสะเดาพงษ์ เลี้ยวขวาตามทางหลวงหมายเลข 2258 ผ่านพระตำหนักเขาค้อตรงไปเข้าสู่ชุมชนหนองแม่นา และจากบ้านทานตะวันเลี้ยวขวาตามทางไปประมาณ 2 กิโลเมตร ถึงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ที่สล.8 (หนองแม่นา)

สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งธรรมชาติ

บนพื้นที่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตมากมายหลายแห่ง ดังต่อไปนี้ (<https://www.skyscanner.co.th> สืบค้น เมื่อ 28 มิถุนายน 2560)

พระตำหนักเขาค้อ เป็นอาคารที่สร้างต่อกันเป็นรูปครึ่งวงกลม สร้างขึ้นบนเขาย่ำสำหรับเป็นที่ทรงงานและแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์เมื่อเสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำรินในพื้นที่เขาค้อ ซึ่งปัจจุบันเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้

พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากศรีลังกา เมื่อ 21 พฤศจิกายนพ.ศ. 2536 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ 50 ปี บริเวณโดยรอบมีการปลูกไม้ดอกและพืชเมืองหนาวที่สวยงาม และยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจทางพุทธศาสนาเช่นเวียนเทียนอยู่เป็นประจำ

น้ำตกศรีดิษฐ์ น้ำตกหินชั้นขนาดใหญ่ที่มีน้ำตลอดทั้งปี ตั้งอยู่ใกล้สถานีอนามัยป่าแดง ตำบลเขาค้อ ในอดีตที่นี่เป็นที่พักอาศัยของกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเขาค้อที่มีบรรยากาศร่มรื่นสวยงามสามารถลงเล่นน้ำได้ มีร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกจากชาวเขา

แก่งบางระจัน (แก่งกะพูนน้ำจืด, หอยตุตตุต) ตั้งอยู่ที่บ้านหนองแม่นา ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ เป็นแก่งธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ในช่วงหน้าฝนน้ำจะมากทำให้มองไม่เห็นโขดหิน แต่ถ้าหลังฤดูฝนน้ำลดลงจะเห็นแก่งหินที่สวยงามแปลกตาที่นี่ยังเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์แมงกะพูนน้ำจืดและผีเสื้อพันธุ์หายากหลากหลายชนิดอีกด้วย

สถานีทดลองเกษตรที่สูงเขาค้อ ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลสะเดาพวง เป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาการปลูกพืชเมืองหนาวเช่น แมคคาเดเมียหน้ท พลับ แมคคาเดเมีย กาแฟ ดอกไม้สมุนไพร และผักปลอดสารพิษ ที่มีการจัดสวนและมีที่พักที่สวยงาม เปิดให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนได้ทั้งแบบกางเต็นท์และบ้านพัก แต่หากต้องการพักที่นี่ต้องติดต่อจองห้องพักล่วงหน้าอย่างน้อยเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือนเลยทีเดียว

อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เป็นจุดท่องเที่ยวสำคัญ เป็นจุดชมวิวที่มองเห็น อาณาบริเวณได้กว้างไกลมาก สร้างด้วยหินอ่อนรูปทรงสามเหลี่ยม สร้างขึ้นเพื่อเทิดทูน วีรกรรมของ พลเรือน ตำรวจ ทหารที่ได้เสียสละ เลือดเนื้อ และชีวิตอย่างผู้กล้าหาญ 1,171 ชีวิตที่จารึกไว้กับองค์อนุสรณ์ เพื่อป้องกันผืนแผ่นดินไทย ให้รอดพ้นจากภัย ของผู้หลงผิดคิดร้าย ต่อประเทศไทย ในเขตพื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัด คือ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511-2525 ทางจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กำหนดวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ของทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา ให้เป็นวันสมโภช อนุสรณ์สถาน ผู้เสียสละเขาค้อแห่งนี้ และอนุสรณ์สถานแห่งนี้มีที่มาและความหมายดังนี้

- 1) "รูปทรงสามเหลี่ยม" หมายถึง การปฏิบัติกร่วมกัน ระหว่าง พลเรือน ตำรวจ ทหาร
- 2) ฐานอนุสรณ์สถาน กว้าง 11 เมตร หมายถึง พ.ศ. 2511 อันเป็นที่เริ่มการปฏิบัติกรรุนแรงของ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่นี้
- 3) ความสูงจากแท่นบูชาถึงยอดอนุสรณ์สถาน 24 เมตร หมายถึง พ.ศ. 2524 อันเป็นที่เปิดยุทธการ ครั้งใหญ่
- 4) ความสูงจากฐานถึงยอดอนุสรณ์สถาน 25 เมตร หมายถึง พ.ศ. 2525 อันเป็นที่สิ้นสุดการต่อสู้ด้วยอาวุธ
- 5) ความกว้างฐานสามเหลี่ยมด้านละ 2.6 เมตร หมายถึง พ.ศ. 2526 อันเป็นที่เริ่มการก่อสร้างอนุสรณ์ สถานแห่งนี้

นอกจากนี้บริเวณด้านข้างของอนุสรณ์ฯ ยังเป็นฐานจำลองการสู้รบ ที่เป็นเนินเตี้ยๆ มีหลุมหลบภัย มีกระสอบทรายบังเกอร์ ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้เป็นฐานแห่งแรกที่ทหารไทยยึดคืนมาได้จากการสู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) (<http://www.khaoko.com> สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2560)

พิพิธภัณฑ์อาวุธฐานอิทธิ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งบนสมรภูมิเขาค้อแห่งนี้ ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงอาวุธยุโธปกรณ์ เช่น ปืนประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสู้รบทั้งปืนใหญ่ ปืนลูกม่ ปืนครก อาร์ก้า ฯลฯ รถถัง รถบรทุกทหาร เฮลิคอปเตอร์ และมีป้ายอธิบายรายละเอียดสำหรับผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ยังมีบังเกอร์ และหลุมหลบภัยที่ได้ดัดแปลงเป็นห้องแสดงภาพ และรายละเอียดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งมีการฉายวิดีโอทัศน์ และจัดแสดงชุด อาวุธของกลุ่ม ผกค.บางส่วน นอกจากนี้ยังสามารถชมทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติจากบนฐานแห่งนี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

อุทยานแห่งชาติเขาค้อ ครอบคลุมพื้นที่ป่าทองที่อำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีเนื้อที่ 304,521 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาทอดยาวตามแนวทิศเหนือไปทิศใต้ ตอนบนสุดเป็นภูเขาสูงชัน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 155 เมตร จนถึงจุดสูงสุด 1,593 เมตร ความสวยงามของเขาค้อยังเกิดจากสีสันของทุ่งหญ้าที่ปกคลุมภูเขาไว้นั้น พร้อมจะเปลี่ยนสีสันทุกฤดูกาล มาเที่ยวเขาค้อฤดูไหนก็สวยงามแตกต่างกัน ที่มาจากป่าบริเวณนี้มีต้นค้อขึ้นอยู่มาก ซึ่งโดยปกติต้นค้อจะขึ้นในพื้นที่ที่มีภูมิอากาศหนาวเย็น ป่าไม้ในแถบนี้เป็นป่าเต็งรังหรือป่าไม้สลัดใบ ป่าสน และป่าดิบ ที่น่าสนใจก็คือ พันธุ์ไม้ตระกูลปาล์ม ลักษณะคล้ายต้นตาล แต่ออกผลเป็นทะลายคล้ายหมาก แม้ปัจจุบันป่าจะถูกถางไปมากก็ตามแต่ก็ยังมิให้เห็นอยู่บ้าง จุดเด่นของเขาค้อคือการเที่ยวชมทะเลหมอกในฤดูฝน และฤดูหนาว

จุดชมวิวเขาตะเคียนโง๊ะ 360 องศา เป็นจุดชมทะเลหมอกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งบนเขาค้อ ตั้งอยู่ริมทางหลวงหมายเลข 2258 เลยพระตำหนักเขาค้อไปทางทุ่งแสงหลวง บนเขาตะเคียนโง๊ะ มีจุดกางเต็นท์อยู่รอบๆ เขา นอกจากกางเต็นท์นอนดูดาวยามค่ำคืนแล้ว ตอนเช้าสามารถตื่นขึ้นมาดูพระอาทิตย์ขึ้น พร้อมชมทะเลหมอกแบบ 360 องศา จากชมวิวเขาตะเคียนโง๊ะสามารถมองไปเห็นเขาปู่ เขาย่า ซึ่งมีรูปทรงคล้ายภูเขาไฟฟูจิ รวมถึงเขาค้อ เป็นทัศนียภาพที่สวยงาม (<http://travel.trueid.> สืบค้น เมื่อ 28 มิถุนายน 2560)

บทที่ 5

กระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยปัจจุบันมีกลุ่มโฮมสเตย์ที่จัดตั้งโดยชุมชนเกิดขึ้น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา และกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดกระบวนการทางด้านการจัดการ (POLC) ของลูอิส อัลเลน เจ้าของหนังสือ Professional Management ในปี 1973 ที่พยายามยกกระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดด้วยกฎ 4 ประการ คือ 1) วางแผน (Planning) 2) จัดองค์กร (Organizing) 3) นำองค์กร (Leading) และ 4) ควบคุมงาน (Controlling) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ครั้งนี้ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการโฮมสเตย์ของทั้ง 2 กลุ่มนี้มีการวางแผน(plan) อย่างไร มีการจัดองค์กร (organizing) อย่างไรใครเป็นผู้ดำเนินงาน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นอย่างไร การจัดคนเข้าทำงานอย่างไร ภาวะหน้าที่ของผู้นำ (Leader) ที่นำพาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จมีลักษณะอย่างไร และมีการควบคุมติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงาน รวมทั้งมีการควบคุม (Controlling) ติดตามแผน ตรวจสอบและดำเนินมาตรการแก้ไขอย่างไร รวมถึงการประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่มนี้มีการดำเนินการอย่างไร โดยผู้วิจัยจะขอเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

5.1 กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (Community-based Tourism) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Host Management ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวในตัวเอง บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2547)

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า และกลุ่มชุมชนบ้านเสด็จแห่ง3 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านธรรมาภิบาลของเจ้าของบ้านและสมาชิก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ทั้ง 2 ชุมชนมีกระบวนการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ การวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและชักจูง และการติดตามควบคุมการดำเนินงาน โดยชุมชนและชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการในทุกๆ ด้าน รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนต่างส่งเสริมสนับสนุนและรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนไว้อย่างร่วมมือร่วมใจกัน โดยมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ดังนี้

5.1.1 การวางแผน (Plan)

การวางแผน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นความคิดและการกระทำ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์จริงๆ เป็นกิจกรรมต่างๆซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการจัดทำแผนและการนำแผนนั้นไปปฏิบัติ ซึ่งในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ของชุมชนทั้ง 2 กลุ่มในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงได้มีการวางแผนการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การค้นหาวิธีที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีการพิจารณาอนาคต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวางแผน ของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3

กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 นั้นเริ่มมีการวางแผนดำเนินงานมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554 โดยเริ่มต้นจากผู้นำกลุ่มนายปรีชัย นามสิมมา ได้คิดและตั้งข้อสังเกตว่าในพื้นที่อำเภอเขาค้อมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวบนพื้นที่อำเภอเขาค้อจำนวนมากส่งผลให้ที่พัก

ไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องไปกลางเต็นท์ตามสถานที่ราชการต่างๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานการเกษตร และผู้นำกลุ่มก็ได้ปรึกษาเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจากอำเภอเขาคือได้แก่ นางผ่องศรี ไสภา เพื่อจะเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาพักกับชาวบ้านในชุมชนเสียงแห้ง 3 โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพราะต้องการให้นักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่นได้มีที่หลบนอนในบ้านแบบสบายๆ ไม่แออัดบริเวณหน้าสถานที่ราชการต่างๆ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งหลังจากนั้นก็มียกนักท่องเที่ยวสนใจ และตัดสินใจมาพักด้วยประมาณ 7 คน (รถยนต์ 2 คัน)

“ในปี 2554 บนพื้นที่อำเภอเขาคือยังไม่มีที่พัก รีสอร์ทมากนัก เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากๆ ทำให้ไม่มีที่พักจึงต้องไปนอนกลางเต็นท์ในสถานที่หน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งอาจไม่สะดวกนัก จึงตัดสินใจไปเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาพักที่บ้านในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีที่พักที่หลบนอนแม้ว่าจะไม่สะดวกสบายเหมือนรีสอร์ทก็ตาม แต่ก็อยากให้นักท่องเที่ยวที่มาเขาคือรู้สึกประทับใจและกลับมาเที่ยวอีก“ (ปรีชัช นามสิมมา ,สัมภาษณ์ 22 พ.ค. 2560)

ต่อมาสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพิษณุโลกได้เข้ามาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และได้ชักชวนให้ผู้นำกลุ่มเข้าร่วมโครงการการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจการโฮมสเตย์ในจังหวัดต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จ อาทิ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง จังหวัดเชียงราย โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย โฮมสเตย์บ้านจำรุง จังหวัดระยอง โฮมสเตย์อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โฮมสเตย์บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา และที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง หลังจากได้ศึกษาดูงานแล้วผู้นำกลุ่มจึงเกิดความคิดที่จะนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน เริ่มต้นด้วยการเชิญชวนให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในช่วงแรกนั้นทำได้ลำบาก และผลตอบรับค่อนข้างน้อย เนื่องจากชาวบ้านไม่เข้าใจ มองไม่เห็นภาพที่จะเกิดขึ้น ผู้นำกลุ่มจึงชวนให้ชาวบ้านกลุ่มที่มีศักยภาพและมีความพร้อมเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเองประมาณ 4-5 คน หลังจากได้ศึกษาดูงานแล้วชาวบ้านเริ่มมองเห็นภาพความเป็นไปได้ จึงรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสียงแห้ง 3 ขึ้นในปี 2555

ภาพที่ 5.1 กลุ่มชุมชนเสลียงแห่ง3 ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

โฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มเปิดดำเนินการและให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 และได้รับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์รอบแรกในปีพ.ศ. 2555-2558 จำนวน 5 หลัง ได้แก่ บ้านสุดพรมรัก บ้านนันทินดา บ้านไกลปืนเที่ยง บ้านคุณยาย และบ้านกาแฟ ต่อมาได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาตามมาตรฐานโฮมสเตย์และผ่านการประเมินรอบสองในปีพ.ศ. 2559-2562 จำนวน 3 หลัง จากจำนวนสมาชิกโฮมสเตย์ทั้งหมดจำนวน 15 หลัง สาเหตุที่บ้านพักเปิดให้บริการลดน้อยลงเนื่องจากบางหลังมีผู้ป่วยติดเตียงและมีเด็กเล็กเจ้าของบ้านจึงยังไม่สะดวกที่จะเปิดให้บริการ

ภาพที่ 5.2 นักท่องเที่ยวที่มาพักกับโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

โดยในช่วงแรกของการดำเนินงานเริ่มจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้เริ่มต้นคิดวางแผนร่วมกับชาวบ้านโดยไม่มีนายทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านร่วมกันคิดจัดตั้งโฮมสเตย์แบบง่ายๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์เจ้าของบ้านจะพาเที่ยวชมบริเวณรอบๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ของชาวบ้าน และบริการอาหาร 2 มื้อ ได้แก่ อาหารเช้า และอาหารเย็น โดยคิดค่าบริการเป็นรายบุคคล 300 บาท/คน/ 1 คืน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมยังสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ก็จะมี การให้บริการนำเที่ยวโดยใช้ยานพาหนะ อาทิ รถแท็กซี่ ของชาวบ้านในชุมชนนำเที่ยวโดยคิด ค่าบริการ 300 บาทต่อคันนั่งได้ 8-10 คน

การจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ชาวบ้านในชุมชนร่วมคิดร่วมกัน สร้างขึ้นโดยไม่ได้รับแหล่งเงินทุนจากภายนอก หรือภาครัฐบาลแต่อย่างใด เป็นการใช้นทุนเดิมที่มี อยู่คือ บ้านพักที่มีอยู่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง แล้วปรับพัฒนาด้านความสะดวก ความสะดวกปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยวางเป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ว่า บ้าน 1 หลัง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้เฉลี่ยประมาณ 20 คน ต่อเดือน ในอัตราค่าบริการ 300 บาทต่อคน เมื่อคิดเป็นรายเดือนประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน หรือประมาณ 78,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้ เสริมของชาวบ้านโดยไม่ต้องลงทุน เนื่องจากเป็นการให้บริการบ้านพักที่ชาวบ้านมีอยู่แล้วเพียงแต่ มีการบริหารจัดการให้สามารถรองรับบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างประทับใจ และนอกจากจะเป็น รายได้เสริมจากอาชีพหลักที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรแล้ว ทางกลุ่มชาวบ้านยังคาดหวังที่ จะสร้างรายได้จากการขายสินค้าผลผลิตทางการเกษตรให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปบริโภค และเป็นของฝากได้

การประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ครั้งที่ 2 มีข้อกำหนดว่าโฮมสเตย์จะต้องมีโปรแกรมการ ท่องเที่ยวและกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น ทางกลุ่มจึงได้ร่วมกันคิดวางแผนเพื่อปรับตัว โดยเริ่มจากการศึกษาดูงานการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในหลายพื้นที่ และได้รับแนวคิด ประสบการณ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์ ซึ่งนอกจากเรื่องที่พักที่ต้องเน้นความสะดวก ถูก สุขลักษณะ มีห้องน้ำเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น บ้านหลังใหญ่ มีห้องน้ำ 2 ห้อง สามารถรับ นักท่องเที่ยวได้ประมาณ 10-15 คน บ้านหลังเล็ก มีห้องน้ำ 1 ห้อง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่ เกิน 6 คน รวมทั้งการให้บริการกับนักท่องเที่ยวอย่างมีมิตรไมตรีที่ดีแล้ว ยังได้นำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงกลับมาพัฒนามากกลุ่มโฮมสเตย์ เช่น การทำแปลงผัก ผลไม้ ปลูกทำสวนหลัง

บ้าน และสร้างเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวนำชมสวน เก็บพืชผัก ผลไม้ มาประกอบอาหารบริการ นักท่องเที่ยว เช่น ยอดมะระหวาน (ยอดพริกม้ง) ผัดน้ำมันหอย แกงจืดลูกพริกม้ง ผักดี กุ้งจิ้มน้ำพริก และผักที่ปลูกไว้เหลือกินแล้วก็สามารถนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก

ภาพที่ 5.3 ผัก ผลไม้ที่ปลูกไว้ในสวนหลังบ้านเก็บมาทำอาหาร อีกส่วนหนึ่งสามารถนำมาขาย

นอกจากนี้กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 ยังได้ร่วมการคิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรอบชุมชนหมู่บ้านเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คิดวางแผนไว้สำหรับการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ไม่เพียงเฉพาะฤดูหนาวปลายปีเท่านั้น หากแต่ในช่วงฤดูกาลอื่นๆ ก็สามารถมาท่องเที่ยวที่เขาซื้อได้ สมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ กิจกรรมเที่ยวชมสวนผักผลไม้ในชุมชน กิจกรรมเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน เที่ยวชมวัดไหว้พระ กิจกรรมพายเรือล่องแก่ง กิจกรรมปลูกป่า และกิจกรรมอื่นๆ ดังตารางปฏิทินกิจกรรมต่อไปนี้

ตาราง 5.1 ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

เดือน	กิจกรรมการท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งปี
มกราคม	เก็บสตอเบอรี่ / ชมลานหินน้ำไหล/ ชมทะเลหมอก 360 องศา /	
กุมภาพันธ์	เก็บสตอเบอรี่ / จุดทะเบียนบอกรักกับวิว360 องศา ที่เขาตะเคียนโง๊ะ	
มีนาคม	ชมแปลงกะหล่ำปี / ชมแมงกะพรุนที่แก่งบางระจัน/	
เมษายน	เล่นน้ำตกศรีดิษฐ์ / ชมแมงกะพรุนที่แก่งบางระจัน / กินผักหวาน	

พฤษภาคม	ชมสวนองุ่นอินทรีย์ปรีชัช / ชมสวนกาแฟอราบิกา (ชิมกาแฟสด ทำสวน) / ชมแปลงเสาวรส / ชมผีเสื้อบินขึ้นทางทิศเหนือ (กิน อาหารป่าพื้นบ้านไข่ผีเสื้อ)	ชมพระอาทิตย์ขึ้นลง / ชมวัด โบราณ / เดินป่า / ชมแปลงผัก ไฮโดร / เก็บยอดมะระหวาน / ชม สวนหม่อน / ปลูกป่า / ล่องเรือ /
มิถุนายน	รถคอยอาหารป่าเห็ดโคน แมงคีนูน(มีช่วงเวลา 1-2 อาทิตย์)/ ชม แปลงปลูกข้าวลิ้มผั่ว / ข้าวหอมม้ง / ชมผลไม้เมืองหนาว	
กรกฎาคม	ชมนาภูเขาทุ่งข้าวสีเขี้ยว ข้าวลิ้มผั่วไม่ร้อนน้ำ ชมธารหินน้ำไหลขึ้น ทางทิศเหนือระยะทาง 8 กม./ ล่องแก่งสะดือของความสนุก ระยะทาง 100 เมตร	
สิงหาคม	ปลูกป่าเพื่อแม่คืนชีวิตให้แผ่นดินโลกร้อน / ชมประเพณีแข่งขัน พายเรือภูเขา บ้านมาตุลี / ชมธารหินน้ำไหลขึ้นทางทิศเหนือ ระยะทาง 8 กม./ ล่องแก่งสะดือของความสนุก ระยะทาง 100 เมตร	
กันยายน	ชมแปลงองุ่นอินทรีย์ในช่วงฤดูกาลออกดอกส่งกลิ่นหอม / เก็บกาแฟ แช่น้ำร้อน / ลิ้มรสผักพื้นบ้านดอกดีกั้ง/ ชมธารหินน้ำไหลขึ้นทางทิศ เหนือระยะทาง 8 กม./ ล่องแก่งสะดือของความสนุก ระยะทาง 100 เมตร	
ตุลาคม	ชิมเสาวรสสดจากไร่ / สัมผัสไอน้ำหมอกฟอกปอดด้วยไอโซนปลายฝน ต้นหนาว /	
พฤศจิกายน	เรียนรู้ข้าวใหม่ปลามัน /นอนหนาวเฝ้าข้าวเหล่าไม้เฝ้าข้าวหลามลิ้ม ผั่ว	
ธันวาคม	สวดมนต์ข้ามปี เก็บความสุขได้ทั้งเดือนส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่	

การวางแผน ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบันมีบ้านพักที่ได้รับมาตรฐานทั้งหมด 7 หลัง แต่สามารถเปิดให้บริการได้ 4 หลัง ได้แก่ บ้านนายสมพงษ์ ตุ่มคำ บ้านนางกองจ่าย แสงสาร บ้านนายประสาท ทองคำสุข และบ้านนางภาคินี ทองคลัง ส่วนที่เหลืออีก 3 หลังนั้นยังไม่พร้อมที่จะให้บริการเนื่องจากสมาชิกในครอบครัว บางหลังเสียชีวิต และบางครอบครัวสมาชิกประสบอุบัติเหตุ

ภาพที่ 5.4 บ้านพักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

นายสมพงษ์ ตุ่มคำ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า กล่าวว่า โฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่เฒ่าซึ่งรับรางวัลดีเด่นจากกรมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น และต้องการพักแรมแบบโฮมสเตย์ ชาวบ้านในชุมชนจึงรวมตัวจัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555 เป็นต้นมา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560)

“จริงๆแล้ว เป้าหมายสำคัญคือ ผมต้องการให้ชาวบ้านในชุมชนปรับปรุงพัฒนาบ้านพักของตัวเองให้ดูสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลสิ่งแวดล้อมรอบๆบ้านน่าอยู่ เพราะบ้านเราเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านจำนวนมาก ดังนั้น จึงต้องทำให้บ้านสะอาดน่าอยู่ และฝึกให้ชาวบ้านมีจิตอาสาเรื่องบริการ ส่วนเรื่องรายได้เสริมเป็นผลพลอยได้”

หลังจากที่ชาวบ้านเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ได้เห็นโอกาสในการสร้างรายได้เสริมจากการให้บริการที่พักกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเขาค้อจำนวนมากที่ยังขาดที่พักค้างแรม จึงได้ร่วมกันคิดวางแผนในด้านการบริหารจัดการด้านที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และการบริการนำเที่ยวในสถานที่ต่างๆโดยชาวบ้านในชุมชนร่วมกันดำเนินงาน โดยมีประธานกลุ่ม คือ นายสมพงษ์ ตุ่มคำ เป็นผู้นำกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า โดยการ่วมคิด

ร่วมวางแผนกับสมาชิกเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ตั้งแต่การวางแผนทางด้านราคาที่พักและการดำเนินงานด้านต่างๆ โดยอัตราค่าบริการบ้านพักคิดเป็นรายบุคคลๆ 400 บาทต่อ 1 คืน พร้อมอาหาร 2 มื้อ นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านหนองแม่มาได้ตลอดทั้งปีซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ พร้อมทั้งได้เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันคิดกิจกรรมนำเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชนบ้านหนองแม่ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในบริเวณใกล้เคียง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.2 โปรแกรมรายการนำเที่ยวของกลุ่มชุมชนโฮมสเตย์บ้านหนองแม่

รายการนำเที่ยว	อัตราค่าบริการ (บาท)
นั่งรถเต๊นท์ ชมแปลงเกษตร และชมวิถีชีวิตชุมชน	1,700 บ./คัน นั่งได้ 8 คน
นั่งรถเต๊นท์ ชมหิ้งห้อยภูเขา เฉพาะช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน	1,000 บ./คัน นั่งได้ 8 คน
นั่งรถท่องเที่ยวรอบเขาค้อ	2,000 บ./คัน นั่งได้ 10 คน
นั่งรถชมพระอาทิตย์ขึ้น	200 บ./คัน
นั่งรถชมทุ่งนางพญา	900 บ./คัน
นั่งรถท่องเที่ยวภูทับเบิก-ภูหินร่องกล้า	2,000 บ./กลุ่ม
ส่องสัตว์ทุ่งแสงหลวง	800 บ./คัน นั่งได้ 8 คน
นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์และชมแมงกะพรุนน้ำจืดแห่งเดียวในโลก	
บริการนวดแผนไทย	150 บ./ชั่วโมง

ที่มา : สมพงษ์ ตุ่มคำ ประธานกลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

ภาพที่ 5.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวนั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์และชมแมงกะพรุน

อย่างไรก็ตาม ในการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่แต้หลังสามารถรองรับบริการนักท่องเที่ยวได้หลังละประมาณ 5-6 คน และบางหลังสามารถรับบริการนักท่องเที่ยวได้ถึง 10 คน

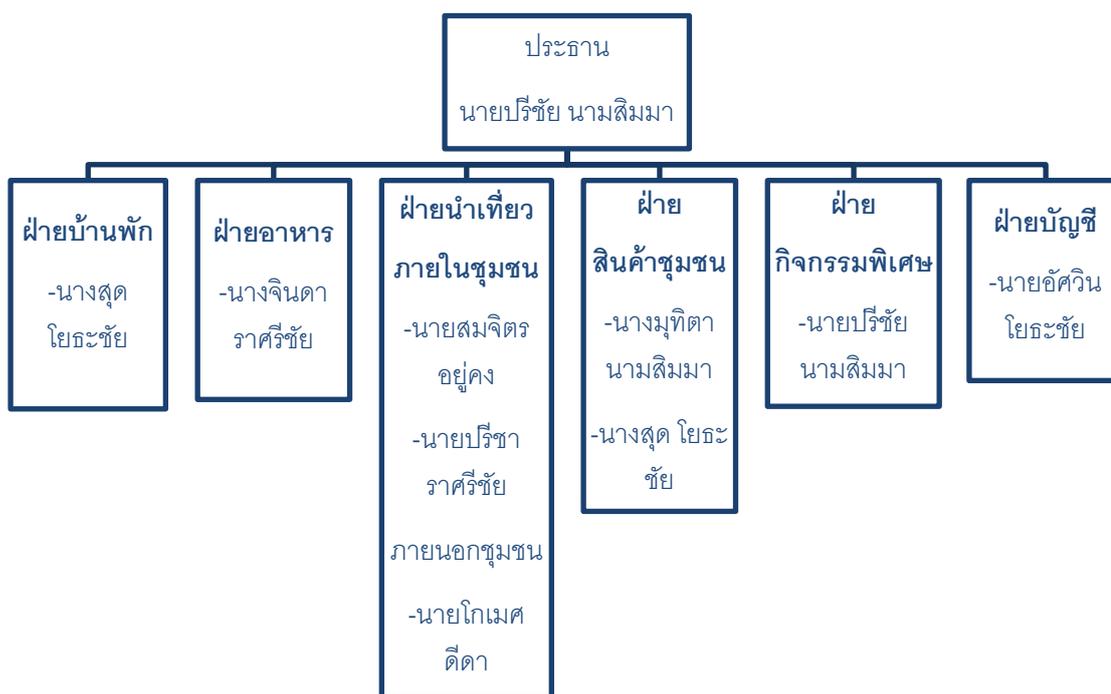
กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 และโฮมสเตย์บ้านหนองแม่แต้ บนพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการวางแผนการดำเนินการไว้โดยเฉพาะการวางแผนทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่กลุ่มโฮมสเตย์มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนคือ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักแบบพักร่วมกับเจ้าของบ้านและให้บริการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวน ทำไร่ โดยทางกลุ่มสมาชิกก็ได้ร่วมปรึกษาหารือคิดคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อกำหนดอัตราค่าบริการคิดค่าใช้จ่ายเป็นรายบุคคล โดยกำหนดราคาค่าที่พักประมาณ 300-400 บาทต่อ 1 คนต่อ 1 คืน พร้อมอาหาร 2 มื้อ นอกจากนี้จะให้บริการบ้านพักแล้วชุมชนยังได้ร่วมกันคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและนำเสนอรูปแบบการนำเที่ยวรอบๆ ชุมชน ทั้งการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน อาทิ นั่งรถไถ่ๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ของชาวบ้าน ชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติธารน้ำไหลย้อนขึ้นทางทิศเหนือ นั่งเรือล่องแก่งชมธรรมชาติ แก่งบางระจันทร์ ชมอุโบสถในวัดชุมชนที่สร้างด้วยไม้มะค่า ชมวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้ร่วมกันคิดวางแผนสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตโดยร่วมคิดสร้างสรรค์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ การคิดสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูปจากชุมชน การพัฒนาบ้านพัก รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการเกี่ยวกับวิถีท้องถิ่นเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวกลับมาใช้บริการอีก

5.1.2 การจัดองค์กร (Organize)

การจัดองค์กร เป็นกระบวนการในการจัดความสัมพันธ์ของงานด้วยการจัดกลุ่มงาน การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ การจัดสายการบังคับบัญชาและขอบเขตของการควบคุมรวมทั้งกำหนดกลไกในการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายหรือหน่วยงานย่อย ตลอดจนการกำหนดตำแหน่งงานต่างๆ ในองค์การ (นราธิป ศิริราม, 2553 น.4-6) ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ของทั้ง 2 กลุ่มได้มีการจัดองค์การดังต่อไปนี้

การจัดองค์การ ของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3

ในการจัดองค์การของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 เน้นความยืดหยุ่น และคล่องตัวต่อการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม มีการกำหนดภาระหน้าที่การทำงาน โดยมีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีการจัดวางระบบงานและกระบวนการของงานโดยใช้ทรัพยากรบุคคลในกลุ่มที่เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ร่วมดำเนินงานโดยแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 5.6 แผนผังโครงสร้างองค์การกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

การแบ่งหน้าที่การทำงานของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 มีลักษณะที่ยืดหยุ่น และต่างฝ่ายต่างร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในบางงานหรือบางหน้าที่อาจมีการสลับสับเปลี่ยนการทำงานหรือการทำหน้าที่แบบเบ็ดเสร็จรวมยอดใน 1 คน ซึ่งตามโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 เริ่มจากประธานกลุ่ม หรือผู้นำกลุ่ม ได้แก่ นายปรีชัช นามสิมมา ตำแหน่งประธานกลุ่มทำหน้าที่บริหารจัดการควบคุมการดำเนินงานภาพรวมขององค์การ ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ และมอบหมายหน้าที่แต่ละฝ่ายดำเนินการตามหน้าที่ อาทิ ฝ่ายบ้านพัก ได้แก่ นางสุด โยระชัย ทำหน้าที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นำนักท่องเที่ยวเข้าบ้านพัก ดูแลพร้อมอำนวยความสะดวกแก่

นักท่องเที่ยว ฝ่ายอาหาร ได้แก่ นางจินดา ราศีชัย ทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับอาหารแต่ละบ้านพักเพื่อ
บริการนักท่องเที่ยว 2 มื้อต่อวันคือ มื้อเย็นและมื้อเช้า ฝ่ายนำเที่ยว ได้แก่ นายสมจิตร อยู่คง และ
นายปรีชา ราศีชัย ทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ในชุมชน เช่น แปลงผักไฮโดรโปนิคส์
ผักมั่ง เสาวรส กาแฟ อโวคาโด สตอเบอรี่ องุ่นอินทรีย์ มะคาเดเมีย สวนหม่อน และพืชผักสมุนไพร
ต่างๆ เที่ยวชมธารหินน้ำไหลขึ้นทางทิศเหนือ ชมวัดไชยชุมพลโบสถ์สร้างด้วยไม้มะค่า และสถานที่
ท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน

ฝ่ายสินค้าชุมชน ได้แก่ นางมูทิตา นามสิมมา และนางสุด โยระชัย ทำหน้าที่จัดหาสินค้า
จากชาวบ้านภายในชุมชนออกมาวางจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ พืชผัก ผลไม้ ข้าวลิ้มผัว
กาแฟคั่วบด มะคาเดเมีย ไม้กวาด ซึ่งเป็นสินค้าที่มาจากวัตถุดิบในชุมชนที่ชาวบ้านผลิตขึ้นเพื่อ
จำหน่ายเลี้ยงชีพ ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ นายปรีชัย นามสิมมา ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มและเป็นผู้นำใน
การจัดกิจกรรมพิเศษในช่วงกลางคืนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป
จะมีการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น กิจกรรมต้อนรับด้วยบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมการแสดงของเด็ก
นักเรียนในชุมชน กิจกรรมการเผาข้าวหลาม กิจกรรมสันตนาการต่างๆ เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นใน
ชุมชน และฝ่ายบัญชี ได้แก่ นายอัศวิน โยระชัย ทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีกองทุนกลุ่มโฮมสเตย์
ซึ่งรายได้ทั้งหมดจะถูกหักเข้ากลุ่ม 10 เปอร์เซ็นต์ โดยแบ่งเป็น 5 เปอร์เซ็นต์เป็นค่าใช้จ่ายในการ
บริหารจัดการกลุ่มเป็นค่าประสานงาน ค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์เครื่องใช้ในการดำเนินงาน และอีก 5
เปอร์เซ็นต์เป็นเงินปันผลสำหรับสมาชิก ตัวอย่างเช่น รายได้จากค่าบ้านพักต่อ 1 คนต่อ 1 คืน 300
บาท จะถูกหักเข้ากลุ่ม 30 บาท ที่เหลือ 270 บาทก็เป็นของเจ้าของบ้านพักและจะต้องบริการ
อาหาร 2 มื้อ หากนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มจำนวนตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป และต้องการเข้าร่วมกิจกรรม
ศึกษาดูงานเต็มแบบรูปแบบ จะคิดค่าบริการต่อคนต่อคืนรวมทั้งที่พักและอาหาร 2 มื้อคนละ 600
บาท รายได้ก็จะถูกหัก 10 เปอร์เซ็นต์หรือ 60 บาทเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้บริการนำ
เที่ยวโดยรถแท็กซี่ โดยอัตราค่าบริการ 300 บาทต่อคัน ก็จะถูกหัก 10 เปอร์เซ็นต์เข้ากลุ่มด้วย
เช่นกัน โดยฝ่ายบัญชีจะทำหน้าที่ในการทำบัญชีรายได้และรายจ่ายจากเงินดังกล่าว 5 เปอร์เซ็นต์
จะเป็นค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ค่าประสานงาน ค่าศึกษาดูงาน อบรมของสมาชิกในกลุ่ม และอีก 5
เปอร์เซ็นต์เป็นเงินปันผลให้กับสมาชิก

การบริหารงานด้านบ้านพักของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ประกอบด้วยเจ้าของบ้านพักแต่ละหลัง จะทำหน้าที่การดำเนินการทางด้านที่พัก เริ่มตั้งแต่การให้บริการและต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้าน การประกอบอาหารมื้อเช้า และมื้อเย็น พร้อมร่วมจัดกิจกรรมสันทนาการในช่วงกลางวัน ขณะเดียวกันบ้านพักบางหลังที่มีสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่าย เจ้าของบ้านก็ยังคงทำหน้าที่ผลิตสินค้าชุมชนออกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวด้วย เช่น บ้านนางจินดา ราศีชัย ผลิตไม้กวาด จากต้นหญ้าซึ่งเป็นวัตถุดิบในชุมชนจำหน่ายด้ามละ 40 บาท บ้านนางสุด โยธะชัย ผลิตกาแฟสด ทำยสวน กาแฟคั่วบดที่ปลูกเองไว้ในทำยสวนหลังบ้านนำมากระเทาะเปลือก ตากแห้ง คั่วและบดเอง บรรจุถุงพร้อมซองดื่มราคาจำหน่ายแพคละ 50 บาท นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์สินค้าจากชุมชนประเภทพืช ผัก ผลไม้ ทำถัณฑ์ที่ชาวบ้านปลูก อาทิ ข้าวไร่ ข้าวลืมผัว อโวคาโด แมคคาเดีย เมีย เสาวรส พักแม้ว องุ่น ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

ภาพที่ 5.7 ผลิตภัณฑ์สินค้าของฝากจากชุมชนแบบครัวเรือน จากชุมเสด็จแห่ง3

นางสุด โยชะชัย เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์สุดใจ กล่าวว่า ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาพักนั้น นอกจากจะมีหน้าที่ในการให้การต้อนรับ และบริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ แล้วยังมีหน้าที่ในการผลิตสินค้ากาแฟแปดท้ายสวนไว้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาพักและได้ลิ้มรสกาแฟสดที่ปลูกตามธรรมชาติไว้ท้ายสวนหลังบ้าน เก็บเมล็ดมาตากแห้งไว้ นานหลายเดือนจะแห้งแล้วนำมาคั่วและบดไว้บริการนักท่องเที่ยวดื่มในยามเช้า และสามารถซื้อกลับไปเป็นของฝากได้ ซึ่งที่ผ่านมากาแฟสดท้ายสวนได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวซื้อกลับไปเป็นของฝากด้วย นับว่าเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งที่ดีมาก (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พ.ค.60)

นางจินดา ราศีชัย เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์จินดาพาเพลิน กล่าวว่า เมื่อว่างจากการทำไร่ทำสวน อยู่ที่บ้านก็จะทำไม้กวาดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนไว้ขายให้กับนักท่องเที่ยว เพราะในชุมชนเป็นแหล่งที่มีต้นหญ้าตองกง หรือที่เรียกว่า หญ้าไม้กวาด จำนวนมากหาง่ายตามไร่นา และสามารถนำดอกหญ้ามาผลิตเป็นไม้กวาดสร้างรายได้เสริม นอกจากจะขายให้กับนักท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว ยังสามารถส่งไปจำหน่ายยังต่างจังหวัดได้ด้วย(สัมภาษณ์ วันที่ 22 พ.ค.60)

ภาพที่ 5.8 ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเสลียงแห่ง3 อ.เขาค้อ จงเพชรบูรณ์

สำหรับการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่วันนั้น ฝ่ายนำเที่ยวจะเป็นผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนด้วยการนำยานพาหนะหรือเครื่องมือที่ใช้งานทางการเกษตรในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “รถแต๊กๆ” มาดัดแปลงประยุกต์ใช้ประโยชน์รับพื้นที่นั่งด้านหลังสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งได้จำนวน 8-10 คน ไปยังสถานที่ต่างๆ รอบชุมชน ทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่เนินเขาเล็กๆ พุงนา ไร่สวนพืชผักผลไม้ของชาวบ้านในชุมชน

ภาพที่ 5.9 บรรยายภาคการนั่งรถแต๊กๆ ของเที่ยวชมสถานที่ต่างๆในชุมชน

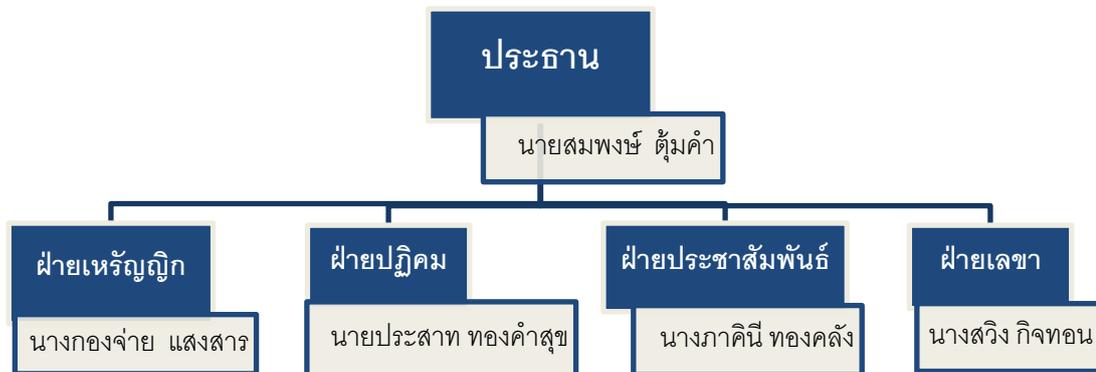
นายปรัชชัย นามสิมมา กล่าวว่า หลังจากได้มีโอกาสในการศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆหลายจังหวัดแล้วได้นำแนวทาง และหลักคิดเกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์มาพัฒนาชุมชนแล้ว ยังได้นำความรู้ทางการเกษตรแบบอินทรีย์กลับมาทดลองทำแปลงออร์แกนิกไว้บริเวณท้ายสวน จำนวน 22 ต้น โดยได้เรียนรู้ลงมือทดลองจนกระทั่งได้ผลผลิตออร์แกนิกไร้เมล็ดพันธุ์ปีวดีชนิดแลตเป็นแปลงสาธิตให้กับนักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และสามารถเก็บผลผลิตจำหน่ายได้โดยในปีแรกได้ผลผลิต 70 กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ 150 บาท เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 5.10 กิจกรรมท่องเที่ยวรอบๆชุมชนเสด็จแห่ง3 ชมแปลงเกษตรโดยรถเตี้ยๆ

การจัดองค์การของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

การจัดองค์การของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นามีการแบ่งหน้าที่การดำเนินงานเป็นฝ่ายต่างๆ โดยมีผู้นำกลุ่ม คือ นายสมพงษ์ ตุ่มคำ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่ และมีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างชัดเจน อาทิ ฝ่ายเหรียญกติก ฝ่ายปฏิคม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเลขานุการ ดังแผนผังโครงสร้างองค์การด้านล่างนี้

ภาพที่ 5.11 แผนผังโครงสร้างองค์การกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

ในการบริหารจัดการตามโครงสร้างองค์กร ฝ่ายเหรียญก ได้แก่ นางกองจ่าย แสงสาร มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของกลุ่ม เป็นผู้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ ของกลุ่ม คอยควบคุมและดูแลงบประมาณของกลุ่ม รวมทั้งจัดสรรเงินเพื่อใช้ในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งรายได้ทั้งหมดจากการให้บริการบ้านพักและกิจกรรมการท่องเที่ยวจะถูกหักเข้ากลุ่ม 10 เปอร์เซ็นต์ เช่น ค่าบริการบ้านพัก 400 บาทต่อ 1 คน/1คืน จะถูกหักเข้ากลุ่ม 40 บาท และแบ่งเป็น 5 เปอร์เซ็นต์ (20 บาท) สำหรับเข้ากลุ่มเพื่อเป็นกองทุนสำหรับสมาชิกในการเข้าอบรมหรือศึกษาดูงาน และอีก 5 เปอร์เซ็นต์ สำหรับค่าติดต่อประสานงาน และการประชาสัมพันธ์

ฝ่ายปฏิคม ได้แก่ นายประสพ ทองคำสุข มีหน้าที่ในการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว ทำหน้าที่ในการจัดเตรียมสถานที่ประสานงาน ดูแลการให้บริการกับนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนำเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ ในชุมชน อาทิ กิจกรรมนั่งรถแต้กๆ ชมวิถีชุมชนชมแปลงเกษตร 1 คัน นั่งได้ 7 คน อัตราค่าบริการ 1,700 บาท นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อแมงกะพรุนน้ำจืด 2 ชั่วโมง นั่งได้ 5 คน อัตราค่าบริการคนละ 200 บาท กิจกรรมส่องสัตว์ทุ่งแสลงหลวง นั่งรถยนต์ 1 คันนั่งได้ 8 คน อัตราค่าบริการ 800 บาทต่อคัน เป็นต้น

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ได้แก่ นางภาคินี ทองคลัง ทำหน้าที่ในการสื่อสารข้อมูลประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบ้านพักโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานด้านการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ด้วย และฝ่ายเลขานุการ ได้แก่ นางสาวกมลทิพย์ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประสานกลุ่มหรือผู้นำกลุ่มในเรื่องต่างๆ ซึ่งในการจัดองค์การของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่ามีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ต่างฝ่ายต่างรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง

5.1.3 ผู้นำและการชักจูงใจ (Leading)

ในการจัดตั้งกลุ่มชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ นั้นจำเป็นต้องมีผู้นำ (Leader) หรือหัวหน้า ผู้ควบคุมดูแลจัดการเรื่องงาน เรื่องคน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน รวมทั้งความสามารถในนำชักจูงให้สมาชิกทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้งานขององค์กรสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้น ผู้นำจึงควรมีทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการจูงใจ ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านการตัดสินใจ ทักษะด้านเทคโนโลยี และทักษะในการเจรจาต่อรอง เพื่อให้บุคคลที่รับผิดชอบนานต่างๆ สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น

ในการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 แห่งนั้นผู้นำได้มีกระบวนการดำเนินการอย่างไรบ้าง
 นั้น ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

ผู้นำและการชักจูงใจของกลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง3

การจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง3 ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวคิดของชาวบ้านในชุมชน โดยมีนาย
 ปรีชัย นามสิมมา อายุ 42 ปี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่เฒ่า และมีอาชีพหลัก
 เกษตรกร เป็นผู้นำกลุ่มและเป็นผู้ริเริ่มในการจัดตั้งโฮมสเตย์เสถียรแห่ง3 โดยมีเจ้าหน้าที่บุคลากร
 ภาครัฐให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งต่อมาผู้นำได้มีโอกาสในการเข้าร่วมโครงการอบรม ประชุม ศึกษาดู
 งานที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นจึงเกิดการเรียนรู้ และนำมาถ่ายทอดเล่าสู่ชาวบ้านพร้อมชักชวนให้
 ชาวบ้านในชุมชนเกิดความคิดในการรวมกลุ่มเป็นชุมชนโฮมสเตย์เสถียรแห่ง3 ขึ้นมา โดยไม่ได้รับ
 แหล่งเงินทุนจากภายนอก หรือภาครัฐบาลแต่อย่างใด เป็นการนำทุนบ้านพักที่มีอยู่ตามหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจแบบพอเพียง แล้วปรับพัฒนาด้านความสะดวก ปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.12 ประธานกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

นายปรีชัช นามสิมมา กล่าวว่า ในช่วงเริ่มต้นนั้น เนื่องจากตนได้มีโอกาสทำงานกับภาครัฐ คือเป็น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา จึงได้เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภาครัฐในเรื่องต่างๆ ทำให้ได้ข้อมูลบางอย่างกลับมาพัฒนาหมู่บ้าน และนอกจากการประชุมก็ได้มีโอกาสในการเข้าร่วมโครงการอบรม และศึกษาดูงานในหลายพื้นที่ทั่วประเทศทำให้เกิดการเรียนรู้ และนำมาบอกเล่าให้ชาวบ้านฟัง เมื่อชาวบ้านเกิดความสนใจก็ชักชวนให้ชาวบ้านได้ไปศึกษาดูงานเพื่อเห็นกับตาตัวเองแล้วก็จะเข้าใจยิ่งขึ้น และง่ายต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของโฮมสเตย์ เมื่อชาวบ้านมีความเข้าใจในรูปแบบการดำเนินงานแล้วก็สนใจเข้าร่วมโครงการ และก็เริ่มที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เปิดรับข้อมูลข่าวสาร และพยายามเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อนำมาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารโดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย เพื่อสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ผ่านเฟสบุ๊คไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ด้วย

“ในช่วงแรกๆ ที่ผมทำผมเริ่มเรียนรู้จากแหล่งศึกษาดูงานต่างๆ และนำกลับมาทำและในบางครั้งผมก็คิดเองทำเอง จนชาวบ้านในชุมชนว่าผมบ้า เช่น ในช่วงแรกๆ ที่ผมไปชวนนักท่องเที่ยวบริเวณหน้าอำเภอที่ไม่มีที่พัก ไม่มีที่กางเต็นท์ มาอนพักที่บ้านโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย”

นายปรีชัช นามสิมมา (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พ.ค.60)

ภาพที่ 5.13 การศึกษาดูงานของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 อ.เขาค้อ

หลังจากได้ศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ ผู้นำกลุ่มก็เริ่มคิด และปรึกษากับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ในอำเภอเขาค้อ ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำในการจัดตั้งโฮมสเตย์ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือในเรื่องเอกสารต่างๆ เพื่อขอรับการประเมิน “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” จากกระทรวงการท่องเที่ยวและ

กีฬา พร้อมกันนี้ก็ได้อริเริ่มต้นทำความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชน และชักชวนให้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในพื้นที่ต่างๆที่ประสบความสำเร็จ อาทิ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง จังหวัดเชียงราย โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย โฮมสเตย์บ้านจำรุง จังหวัดระยอง โฮมสเตย์อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และอีกหลายพื้นที่ เมื่อชาวบ้านที่ไปศึกษาดูงานแล้วได้เรียนรู้และเข้าใจและเห็นภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นก็เริ่มสนใจและพร้อมที่จะเข้าร่วมกลุ่มโฮมสเตย์ ปรับปรุงพัฒนาบ้านพักและสิ่งแวดล้อมรอบๆ บ้านให้สะอาดน่าอยู่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวซึ่งในปีงบประมาณมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มประมาณ 15 หลังคาเรือน

เนื่องด้วยภาวะผู้นำของกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 ซึ่งเป็นคนหนุ่มรุ่นใหม่ที่มีความกล้า และพยายามที่จะพัฒนาชุมชนให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พร้อมน้อมนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและชักชวนให้ชาวบ้านในชุมชนปฏิบัติตาม แม้ว่าความพยายามในการถ่ายทอดชักชวนจะเป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากชาวบ้านบางคนไม่เห็นภาพ แต่ก็ยังไม่ละทิ้งความตั้งใจพยายามหากกลยุทธ์และวิธีการที่จะชักชวนชาวบ้านให้เกิดแนวร่วมด้วยวิธีการพาไปศึกษาดูงานด้านโฮมสเตย์ในพื้นที่ต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ เมื่อชาวบ้านเห็นภาพก็เกิดความเข้าใจและเกิดแนวร่วมในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 ขึ้น และเริ่มเห็นคุณค่าและความสำคัญในการจัดตั้งโฮมสเตย์อันจะนำมาซึ่งการสร้างรายได้เสริมอื่นๆ ตามมานอกเหนือจากรายได้จากค่าที่พักแล้วยังสามารถที่จะมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรและบริการอื่นๆ ในชุมชนได้อีกด้วย

ผู้นำและการชักจูงใจของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เนา

การจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เนา เริ่มขึ้นเมื่อปี 2553 โดยผู้นำกลุ่มได้แก่ นายสมพงษ์ ตุ่มคำ อายุ 55 ปี อาชีพไปรษณีย์อนุญาต ตำบลหนองแม่เนา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งในช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มนั้น เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่เนาได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวและได้รับรางวัลดีเด่น จากกรมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลหนองแม่เนามากขึ้นหลังจากที่นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วต้องการพักแรมแบบโฮมสเตย์ ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มจัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.14 ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

“การทำโฮมสเตย์มีแต่คนรุ่นเก่า หรือคนแก่ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม คนรุ่นใหม่ยังไม่สนใจ จึงอยากกระตุ้นชักชวนให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการโฮมสเตย์ต่อไป โดยเริ่มจากที่บ้านผมพยายามดึงลูกสาวให้มาเรียนรู้ ศึกษาดูงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อบริหารจัดการต่อไป ซึ่งสมัยนี้จำเป็นต้องมีคนรุ่นใหม่มาสืบสานเพราะมีความรู้ มีการศึกษา อีกทั้งในยุคนี้มีเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาทำให้สะดวกมากขึ้น หากไม่ทำแบบนี้ต่อไปจะไม่มีใครดูแลกลุ่มโฮมสเตย์ที่คนรุ่นเก่าสร้างมา” นายสมพงษ์ ตุ่มคำ (สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2560)

ในการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นานั้น ผู้นำกลุ่มยึดหลักการเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ และยุติธรรม เป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยใช้ระบบคิวสำหรับบ้านแต่ละหลัง ให้ครบทุกหลังจะไม่ผู้ขาดเฉพาะหลังใดหลังหนึ่ง เนื่องจากในบางครั้งเกิดกรณีปัญหานักท่องเที่ยวมาจำนวนมากๆ จะต้องมีการเฉลี่ย หรือกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปพักบ้านหลังอื่นๆ ตามความเหมาะสม โดยเฉลี่ยบ้านแต่ละหลังจะรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 5-6 คน เพื่อความเหมาะสมทั้งด้านห้องนอน ห้องน้ำ และด้านอาหาร จะไม่ผูกขาดหลังใดหลังหนึ่ง ซึ่งภาวะการเป็นผู้นำดังกล่าวทำให้สมาชิกเกิดการยอมรับและไว้วางใจประธานกลุ่ม หรือผู้นำ และร่วมบริหารจัดการอย่างสบายใจ

“ที่ผ่านมามีคนเดินสายไปชักชวนชาวบ้านเข้าร่วมกลุ่ม คนในชุมชนบางส่วนไม่ค่อยเชื่อผู้นำ เพราะยังไม่เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับ ผมพยายามพูดให้เห็นภาพว่าการทำบ้านพักแบบโฮมสเตย์ไม่ต้องลงทุนอะไรมาก เพียงปรับปรุงบ้านพักให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ จัดระเบียบสิ่งแวดล้อมรอบๆ บ้าน

ให้นำอายุ ก็จะสร้างได้รายเสริม ต่อมาชาวบ้านเริ่มทดลองและเข้าร่วมกลุ่มแล้วเห็นผลอย่างที่บอกก็เลยเข้าใจ” นายสมพงษ์ ตุ่มคำ (สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2560)

อาจกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทการเป็นผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ซึ่งเป็นคนรุ่นอาวุโส ที่ใช้กลยุทธ์การบริหารงานแบบยึดหลักจิตอาสา เสียสละในเรื่องการให้บริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และกลับมาท่องเที่ยวและพักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาอีก ในอีกด้านหนึ่งก็มุ่งหวังที่จะให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่มาช่วยสืบสานกลุ่มโฮมสเตย์ต่อไป เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นเก๋าก้าวตามไม่ทันเทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่ที่สามารถสื่อสารได้อย่างกว้างไกล และสื่อสารได้อย่างรวดเร็วซึ่งจะช่วยพัฒนากลุ่มโฮมสเตย์และรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.1.4 การติดตามควบคุม (Controlling/Monitoring)

เป็นกระบวนการของการติดตามควบคุมและการวัดระดับความสำเร็จของผลงานโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสำคัญอีกหน้าที่หนึ่งเพราะการติดตามควบคุมจะช่วยทำให้ผู้นำได้ทราบว่าการดำเนินงานได้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่ม ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการนำเทคนิคการติดตามควบคุมต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การติดตามควบคุมของกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3

กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 ผ่านการประเมินรอบแรกในปี 2556-2559 จำนวน 5 หลัง ในรอบที่ 2 ในปี 2560-2563 ผ่านการประเมิน 3 หลัง จากบ้านพักทั้งหมด 8 หลัง โดยสาเหตุที่จำนวนบ้านพักผ่านมาตรฐานลดลงเนื่องจากความไม่พร้อมของสมาชิกบางรายที่มีสมาชิกในบ้านเกิดอาการเจ็บป่วยติดเตียง บางหลังมีทารกเกิดใหม่จึงไม่สะดวกในการให้บริการ ทางกลุ่มจึงเปิดให้บริการได้ตามจำนวนดังกล่าวโดยไม่ผิด และตระหนักถึงความพร้อมในการให้บริการของสมาชิกแต่ละหลังด้วย โดยเฉพาะเรื่องของมาตรฐานการให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์

ถึงแม้ว่าความพร้อมเรื่องของบ้านพักและสมาชิกจะสามารถรองรับบริการได้เพียง 3 หลัง แต่ทางกลุ่มก็พยายามปรับกลยุทธ์การจัดการโดยเชิญชวนให้สมาชิกที่เหลืออีก 5 หลังปรับปรุงพัฒนาบ้านพักให้ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ให้ครบทั้ง 8 หลัง และยังเน้นการควบคุมในเรื่องของความสะอาดของที่พักจะต้องถูกสุขลักษณะไม่แออัดคับแคบ อาทิ บ้านหลังใหญ่ 2 ชั้นที่มีห้องพัก

เหลือจากเจ้าของบ้านพักแล้ว จำนวน 2-3 ห้อง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 10-15 คน บ้านหลังเล็กชั้นเดียวมีห้องพักเหลือจากเจ้าของบ้านแล้ว จำนวน 1-2 ห้อง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 4-6 คน

นอกจากนี้กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ยังเน้นการควบคุมเกี่ยวกับอัตราค่าบริการสำหรับกิจกรรมนำเที่ยวด้วยรถแท็กซี่ ซึ่งแต่เดิมกำหนดอัตราค่าบริการสำหรับนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนเช่น แปลงสาธิตการเกษตร สวนพืชผักผลไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติ วัดในชุมชน และอื่นๆ โดยรถแท็กซี่ 1 คัน สามารถนั่งได้ 8-10 คน อัตราค่าบริการ 800 บาท ต่อมาภายหลังราคาน้ำมันลดลง จึงลดราคาลงเหลือคันละ 300 บาท และจะยังคงควบคุมใช้ราคานี้ต่อไปเนื่องจากทางกลุ่มมองว่าเป็นเรื่องของค่าบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากกว่า

การติดตามควบคุมของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาได้มีกระบวนการของการติดตามควบคุมการบริหารจัดการโฮมสเตย์โดยวัดจากศักยภาพของบุคลากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มด้วยเกณฑ์การดำเนินงาน ได้แก่ สมาชิกทุกคนในบ้านพักจะต้องมีจิตอาสาให้บริการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างจริงใจ เอาใจใส่ดูแลนักท่องเที่ยวอย่างดี ดูแลรักษาความสะอาดบ้านพักและสิ่งแวดล้อมรอบๆ บ้าน ให้น่าอยู่ ดูแลสัตว์เลี้ยงให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว หากสมาชิกเจ้าของบ้านหลังใดไม่ปฏิบัติตามจะไม่ได้รับนักท่องเที่ยวพักโฮมสเตย์หลังนั้นอีก ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาระเบียบวินัย และฝึกนิสัยให้สมาชิกแต่ละหลังนั้นดูแลรักษาบ้านและที่พักให้สะอาดน่าอยู่ อยู่เสมอ สำหรับการรองรับที่พักของนักท่องเที่ยวแต่ละหลังนั้น กำหนดไว้ประมาณ 5-6 คน ต่อหลังคาเรือน เนื่องจากเป็นปริมาณที่เหมาะสมเพื่อนักท่องเที่ยวจะได้พักแบบสบายๆ ไม่แออัด รวมทั้งความเหมาะสมในเรื่องอาหารด้วย ส่วนนักท่องเที่ยวที่เหลือก็จะจัดกระจายไปยังบ้านหลังอื่นๆ หากสมาชิกรายใดไม่ปฏิบัติตามก็อาจจะถูกตัดออกไปไม่ได้รับเกินกว่านี้

“สมาชิกบางคนต้องการนักท่องเที่ยวจำนวนมากเพื่อจะได้รับรายได้มากๆ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมทั้งเรื่องที่พักและอาหารการกิน ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวอึดอัด บ้านบางหลังไม่ยอมรับนักท่องเที่ยวที่มา 1-2 คนแต่จะเลือกรับนักท่องเที่ยว 10 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากเกินไปสำหรับ 1 หลัง ผมจึงเลือกที่จะตัดออก สำหรับบ้านผม 1-2 คนมาผมก็รับ เพราะเราเน้นเรื่องการบริการมากกว่า” สมพงษ์ ตุ่มคำ (สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2560)

ถึงแม้ว่าในอนาคตการเปิดให้บริการที่พักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก และมีการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวนมากก็ตาม แต่ทางกลุ่มก็มีเป้าหมายจำนวนบ้านพักจำนวนไม่เกิน 20 หลัง หากมีจำนวนบ้านพักมากกว่านี้จะไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกระบวนการติดตามควบคุมการดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์ ทั้ง 2 กลุ่มนั้นมีลักษณะคล้ายและใกล้เคียงกัน ในการนำเทคนิคการติดตามควบคุมต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมเรื่องของการให้บริการที่พัก ที่จะต้องเน้นในเรื่องของความสะอาดถูกสุขลักษณะ และรักษาสิ่งแวดล้อมรอบๆ ชุมชนให้น่าอยู่ รวมทั้งเน้นเรื่องของการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้พักอาศัยและท่องเที่ยวในชุมชนอย่างปลอดภัย ส่วนเรื่องอัตราค่าที่พักและบริการทางการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่ากลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มจะกำหนดอัตราค่าบริการที่แตกต่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับบริบทที่ต่างกัน แต่กลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การให้บริการที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

5.2 การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีหลักการว่าในการท่องเที่ยววันนั้นนักท่องเที่ยวจะต้องพักรวมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน เจ้าของบ้านพักจะได้รับค่าตอบแทน และต้องจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรให้กับนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันในบริเวณพื้นที่พักก็ต้องเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ เช่น เป็นแหล่งพื้นที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม สภาพภูมิอากาศที่ดี มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่สร้างความตื่นเต้น ประทับใจ มีสัตว์ป่าตามธรรมชาติ ฯลฯ ส่วนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งพื้นที่ที่มี ศิลปะศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิต ที่มีความแตกต่างกันไปตามระบบของสังคม ความเชื่อ และการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมของแต่ละกลุ่มชน

ดังนั้น ในการประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาจากองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นกรอบการประเมิน 3 ประการหรือ 3 As ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2548:30) กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้นๆ เช่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง และสามารถนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวอย่างปลอดภัย และทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวต่อ หรือกลับมาท่องเที่ยวอีก ซึ่งในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้สิ่งที่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นอาจนับรวมถึงการให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้น ในการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของทั้ง 2 แห่งในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

แหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่เฒ่า และโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งพื้นที่ๆ มีทรัพยากรท่องเที่ยวมากมายและหลากหลายทั้งในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ น้ำตกศรีดิษฐ์ แก่งบางระจัน จุดชมวิวกะหล่มอกเขาตะเคียนโง๊ะ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต อาทิ แปลงสาธิตการเกษตรพืชผักผลไม้เมืองหนาว เช่น สตรอเบอร์รี่ เสาวรส กาแฟ อะโวคาโด พักมิ่ง ผักไฮโดรโปนิคส์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น พระตำหนักเขาค้อ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เจดีย์พระบรมสารีริกธาตุเขาค้อ วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว วัดในชุมชน และวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้ง ในอำเภอเขาค้อ ฯลฯ ซึ่งในพื้นที่นี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ในแต่ละปีประมาณ 1.7 ล้านคน

กิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่มที่น่าสนใจได้แก่ กิจกรรมนั่งรถแต่ก็ๆ ชมวิถีชีวิตชุมชนและแปลงสาธิตการเกษตรแปลง กิจกรรมนั่งเรือพายล่องแก่งลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์ ชมแมงกะพรุนน้ำจืด(แห่งเดียวในโลก) กิจกรรมส่องสัตว์ในตอนกลางคืน กิจกรรมสันตนาการวิถีชุมชน เมาข้าวหลามลิ้มผิว และกิจกรรมเรียนรู้การเก็บกาแฟ การคั่วบด ชง และชิมกาแฟทำยสวนของชาวบ้านที่ปลูกไว้ทำยสวน และกิจกรรมอื่นๆตามแบบวิถีของชาวบ้านในชุมชน เช่น การเก็บพืชผักสวนครัวมาประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวตื่นตาตื่นใจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก

สินค้า/ของฝาก/ของที่ระลึก

ชาวบ้านได้นำผลผลิตจากชุมชนมาจำหน่ายเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งผลผลิตพืชผักผลไม้จากไร่สวน อาทิ ข้าวลิ้มผิว พักมั่ง เสาวรส อะโวคาโด องุ่น อินทรีย์ ผักไฮโดรโปนิค ฯลฯ ส่วนผลิตภัณฑ์แปรรูป ได้แก่ น้ำเสาวรส กาแฟคั่วบดทำยสวน ชาใบหม่อน เส้นขนมจีนสมุนไพรอบแห้ง แมคาเดเมียอบแห้ง ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ได้แก่ สินค้าหัตถกรรม ดอกไม้จากรังไหม ไม้กวาด เป็นต้น

5.2.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility)

การเดินทาง

การเดินทางมายังโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าและโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 ในตำบลหนองแม่เฒ่าอำเภอเขาค้อ สามารถใช้รถยนต์ส่วนตัว รถยนต์ปิกอัพ รถยนต์นั่ง รถตู้เพื่อความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักโฮมสเตย์ หากนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยสารโดยรถประจำทางเมื่อมาถึงอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ สามารถนั่งรถสองแถวสายเพชรบูรณ์-เขาค้อ ค่ารถโดยสารประมาณ 50-60 บาท จะผ่านเนินมัทศจรรย์ จุดชมวิวดลาดพีชผล ทางการเกษตร สามแยกกรีนฤดี หอสมุดนานาชาติ เขาค้อ ไปสุดสายที่ตลาดพัฒนาเยื้องที่ว่าการอำเภอเขาค้อ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องลงรถในจุดดังกล่าวจากนั้นสามารถโทรติดต่อกลุ่มโฮมสเตย์ให้มารับไปยังบ้านพักเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

5.2.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ในการดำเนินกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสด็จแห่ง 3 และโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้

บ้านพัก

บ้านพักในการให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ของทั้งสองกลุ่มนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในช่วงแรกที่มีจำนวนบ้านพักหลายหลังแต่ปัจจุบันได้ลดน้อยลงเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มยังไม่พร้อมในการให้บริการเนื่องจากมีผู้ป่วยติดเตียงภายในบ้าน และบางครัวเรือนมีเด็กทารกจึงไม่สะดวกในการให้บริการ ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ได้เปิดให้บริการบ้านพักได้ 3 หลังจากสมาชิกโฮมสเตย์ทั้งหมด 15 หลัง โดยคิดค่าบริการเป็นรายบุคคลด้วยอัตรา 300 บาทต่อวันต่อคนพร้อมอาหาร 2 มื้อ ส่วนโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่ามีบ้านพักที่ได้รับมาตรฐานทั้งหมด 7 หลัง แต่สามารถเปิดให้บริการได้ 4 หลัง อัตราค่าบริการ 400 บาทต่อคนต่อคืน พร้อมอาหารเช้า 2 มื้อ ส่วนที่เหลืออีก 3 หลังนั้นยังไม่พร้อมที่จะให้บริการเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิต และบางครอบครัวสมาชิกประสบอุบัติเหตุ จึงไม่สะดวกในการให้บริการ

ภาพที่ 5.15 บ้านพักโฮมสเตย์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้พักค้างแรม

อาหาร

การให้บริการทางด้านอาหารโดยเจ้าของบ้านจะประกอบอาหารเพื่อบริการให้นักท่องเที่ยววันละ 2 มื้อ เป็นอาหารพื้นถิ่นที่เจ้าของบ้านรับประทานในชีวิตประจำวันโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบและปรุง ทั้งพืชผักผลไม้ปลูกไว้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติ อาทิ ยอดผักม้ง มะระหวาน กะหล่ำปลี ผักสลัด หน่อไม้ ผักดีกั้ง ผักกริมรั้วต่างๆ ตำลึง ชะอม ถั่วพู ถั่วฝักยาว รวมเนื้อสัตว์ ทั้งปลา ไก่ ที่เลี้ยงไว้มาประกอบอาหาร ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างแรม และเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ต้องออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน

ภาพที่ 5.16 อาหารพื้นบ้านที่เจ้าของบ้านประกอบและปรุงเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

พาหนะนำเที่ยว

นอกจากจะอำนวยความสะดวกในเรื่องของที่พัก อาหารและกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ทั้ง 2 กลุ่มยังได้จัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ พาหนะนำเที่ยวยังแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งในบางพื้นที่ไม่สามารถนำรถยนต์นั่ง(รถเก๋ง) หรือรถปิกอัพเข้าไปยังพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้ ทางกลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองแห่งก็อำนวยความสะดวกด้วยการบริการยานพาหนะนำเที่ยวโดยปรับประยุกต์ใช้รถเพื่อการเกษตรใช้สำหรับไถนาปรับประยุกต์เป็นพาหนะติดล้อพวงด้านหลังและต่อเติมเป็นที่นั่งสำหรับผู้โดยสารสามารถบรรจุได้ประมาณ 8-10 คน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางน้ำที่แก่งบางระจันซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองแม่นา ทางกลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นาก็ได้อำนวยความสะดวกโดยจัดเรือพร้อมฝีพายไว้

บริการนำเที่ยวท่องชมลำน้ำเข็ก ชมแมงกะพรุนน้ำจืดในช่วงเดือนเมษายน นอกจากนี้ยังมีบริการ
รถนำเที่ยวสองล้อในชั่วงกลางคืน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.17 พาหนะนำเที่ยวโดยเรือพาย และรถเตี้ยๆ ในชุมชน ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ
จ.เพชรบูรณ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในจัดบริการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นั้น ทางกลุ่มโฮมสเตย์
ทั้งสองกลุ่มได้จัดอำนวยความสะดวก และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการให้กับ
นักท่องเที่ยวที่มาพักค้างแรมพักแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ทั้งด้านบ้านพัก อาหาร ยานพาหนะนำ
เที่ยว ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับการบริการที่ประทับใจแล้ว ทางชุมชนก็ยังร่วมแรงร่วมใจ
กับชาวบ้านในชุมชนเพื่อดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

บทที่ 6

การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นจัดอยู่ในกระบวนการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีทั้งปรัชญา แนวคิด เป้าหมาย แนวทางในการดำเนินการโดยเน้นชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ขนาดองค์กร หรือกลุ่มกิจการมีขนาดเล็กและปริมาณการท่องเที่ยวก็น้อยกว่าการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนั้น การสื่อสารที่นำมาช่วยพัฒนางานการท่องเที่ยวในกระบวนการท่องเที่ยวทางเลือกนั้น อาจมีเป้าหมายบางประการที่เหมือนกับการท่องเที่ยวทั่วไป แต่ก็อาจมีคุณลักษณะเฉพาะตัวบางประการที่แตกต่างกันออกไป เช่น การท่องเที่ยวแบบทางเลือกหรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นมีกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ท่องเที่ยวในชุมชน และชื่นชอบการเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และนอนพักค้างแรมร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวทางเลือกมักประสบปัญหาเรื่องการชักชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากๆ หรือมาเที่ยวอย่างต่อเนื่องเป็นประจำได้ ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบทางเลือกเป็นแนวคิดใหม่ยังไม่เป็นที่คุ้นเคย และมีสเกลขนาดเล็ก งบประมาณน้อย หากจะโฆษณาโปรโมทและทุ่มทุนเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนกระแสหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์คงจะไม่ได้ ฉะนั้นปัญหาของการท่องเที่ยวแบบทางเลือกจึงอยู่ที่ไม่สามารถประกอบกิจการให้อยู่อย่างตลอดรอดฝั่งได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557 หน้า 178)

ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนขนาดเล็กที่เปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพียง 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีบ้านพักที่เปิดบริการเพียงกลุ่มละประมาณ 5 หลัง และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักมีสเกลขนาดเล็ก จึงจัดอยู่ในกระบวนการท่องเที่ยวแบบทางเลือก การบริหารจัดการด้านสื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มจึงต้องเป็นไปในลักษณะกระบวนการท่องเที่ยวแบบทางเลือกทั้งด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยวคือการผลิตสื่อทางเลือกที่ใช้งบประมาณต่ำ แต่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง เช่น ใช้สื่อบุคคลในการนำเสนอเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต้นทุนต่ำ เช่น แผ่นพับแจกให้กับนักท่องเที่ยว การสื่อสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อเฟสบุ๊ค ไลน์ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผู้

ให้บริการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชนหนองแม่เฒ่า และชุมชนเสลียงแห่ง 3 ซึ่งมีต้นทุนทางการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง โดยเฉพาะทุนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และทุนความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ชุมชนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การสร้างสรรคส์ช่องทางเลือกเพื่อกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวแบบทางเลือกโดยตรง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปและบริบททางการสื่อสารการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า การสื่อสารประชาสัมพันธ์ของชุมชนทั้ง 2 กลุ่มที่ผ่านมาได้เลือกใช้ช่องทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำ และเป็นสื่อที่ชุมชนร่วมกันผลิตขึ้นเองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า อาทิ แผ่นพับ บ้ายไวนิล เฟสบุ๊คส์ รวมทั้งสื่อบุคคลซึ่งนำโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในงานประชุม เวทีสัมมนา และในพื้นที่ต่างๆ ที่มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่างๆ ที่จะมีโอกาสเข้าถึง ซึ่งสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทั้ง 2 กลุ่มมีอยู่นั้นยังขาดความน่าสนใจทั้งรูปแบบ เนื้อหา และยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่ม และได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3

กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 มีสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ 3 ประเภท ได้แก่ สื่อแผ่นพับ สื่อเฟสบุ๊คส์ และสื่อบุคคล ผลการวิจัย พบว่า ในช่วงเริ่มต้นมีการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ด้วยการใช้สื่อบุคคลเพียงอย่างเดียว โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้สื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับโฮมสเตย์ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่เขาค้อ เช่น ณ บริเวณจุดกางเต็นท์บริเวณหน้าอำเภอ หน้าสถานีราชการต่างๆ รวมถึงพื้นที่รีสอร์ทต่างๆ ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากๆ และไม่มีที่พักผู้นำกลุ่มจึงได้ไปพูดคุยเชิญชวนให้มาพักกับชาวบ้านในชุมชน

ภาพที่ 6.1 บรรยากาศการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มคณะที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

นายปรีชัย นามสิมมา ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 กล่าวว่า ภายหลังจากที่ได้ใช้วิธีการสื่อสารด้วยวิธีการบอกกล่าวเชิญชวนนักท่องเที่ยวด้วยตนเองแล้วต่อมา ก็ได้รับการสนับสนุนเบื้องต้นจากทางเจ้าหน้าที่อำเภอเขาค้อ ช่วยเหลือในเรื่องการจัดทำแผ่นพับในรูปแบบง่าย ๆ ต้นทุนต่ำ โดยการผลิตจากเครื่องปริ้นเตอร์แบบหมึกพิมพ์ (Ink jet) เพื่อให้ชุมชนไว้ใช้เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวในชุมชน แต่เนื่องด้วยคุณภาพของระบบการพิมพ์โดยใช้เครื่องปริ้นเตอร์แบบหมึกพิมพ์ดังกล่าวทำให้สื่อแผ่นพับไม่คงทน เมื่อถูกน้ำตัวอักษรและภาพเลอะเลือนอ่านไม่ออกจึงเป็นปัญหาในการสื่อสาร

ภาพที่ 6.2 สื่อแผ่นพับแบบเดิมที่กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ใช้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ภายหลังจากที่ทีมผู้วิจัยได้วิเคราะห์สื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มชุมชนเสด็จแห่ง 3 ที่มีอยู่ และพบปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้ร่วมกับชุมชนร่วมกันคิดและวางแผนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเสด็จแห่ง 3 ขึ้นใหม่

ภายใต้แนวคิดการสื่อสารการท่องเที่ยวแบบทางเลือกที่เน้นการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มโฮมสเตย์ ที่มีงบประมาณน้อย เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของชุมชนที่เน้นแบบพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มโฮมสเตย์แห่ง 3 มีดังนี้

1. สื่อแผ่นพับ (Leaflets) โดยทีมวิจัยได้เริ่มศึกษาข้อมูลจากแผ่นพับเดิม และลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนพร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่ม และสมาชิกเกี่ยวกับลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 ที่ชุมชนต้องการนำเสนอเป็นจุดขาย โดยผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวรอบๆ ชุมชนด้วยการใช้รถไถเล็กๆ ซึ่งเป็นรถดัดแปลงจากรถที่ใช้เพื่อการเกษตรมาเป็นรถนำเที่ยวชมรอบๆ ชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น จุดชมวิว 360 องศาที่เขาตะเคียนโง๊ะ มีแปลงผักผลไม้เมืองหนาวที่ชาวบ้านปลูกไว้บริโภคและจำหน่าย มีอาหารพื้นบ้านที่ประกอบด้วยพืชผักผลไม้ที่ชาวบ้านปลูกไว้ทำยาสวน มีสินค้าของฝากของที่ระลึก เป็นต้น

ภาพที่ 6.3 การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนเสด็จแห่ง 3 ต.หนองแม่เฒ่า อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

จากนั้นทีมผู้วิจัยก็ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและภาพถ่ายที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาสื่อแผ่นพับให้มีรูปแบบทันสมัย สวยงาม คงทน โดยการออกแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustration CS6 มุ่งเน้นการออกแบบแผ่นพับภายใต้แนวคิดการสื่อสารการท่องเที่ยวแบบทางเลือก เน้นจุดเด่นที่ความเป็นโฮมสเตย์ สื่อสารผ่านข้อความตัวอักษรบรรยายถึงลักษณะทั่วไปของชุมชนเสลียงแห่ง 3 การให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์และอัตราค่าบริการ การบริการอาหารพื้นบ้านตามวิถีชุมชน การบริการนำเที่ยวรอบๆ ชุมชนด้วยรถแต๊กๆ แผ่นที่โฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 ข้อมูลติดต่อสอบถาม พร้อมด้วยการนำเสนอภาพถ่ายเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น จุดชมวิว 360 องศาเขาตะเคียนโง๊ะ ภาพบ้านพักที่ให้บริการโฮมสเตย์ ภาพอาหารพื้นถิ่น ภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวรอบๆ ชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้เรื่องราวและสัมผัสกับบรรยากาศต่างๆ ส่วนการใช้สีและการออกแบบดีไซน์นั้นได้ใช้โทนสีน้ำตาลเข้มบุพื้นตัวอักษร และใช้กราฟิกวาดลายแผ่นไม้กระดาน ตกแต่งพื้นหลังเพื่อสื่อความหมายถึงความใกล้ชิดธรรมชาติ และวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น ที่นักท่องเที่ยวจะได้นอนพักค้างแรมกับเจ้าของบ้าน รับประทานอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรอบๆ ชุมชน

การผลิตแผ่นพับครั้งนี้ได้จัดพิมพ์ด้วยระบบการพิมพ์แบบออฟเซต (offset printing) 4 สี มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ ราคาแผ่นละ 4.80 บาท ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ต่ำกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โปสเตอร์ ฯลฯ และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลาย และแผ่นพับยังมีพื้นที่ในการให้ข้อมูลรายละเอียดผ่านตัวอักษรและภาพประกอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพัก แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน อาหารพื้นบ้าน สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในชุมชน และแผนที่การเดินทางรวมถึงข้อมูลที่อยู่เบอร์โทรศัพท์เพื่อติดต่อสอบถามรายละเอียดต่างๆ โดยข้อมูลเหล่านี้จัดวางอยู่ในพื้นที่ 1-2 หน้ากระดาษหน้า-หลังของกระดาษ A4 และมีรูปแบบการพับแบบ 2 พับ ทำให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด สะดวก และง่ายต่อการพกพา โดยจัดพิมพ์จำนวน 1,000 แผ่น ดังนั้น เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์มีประเภทแผ่นพับมีการออกแบบให้มีสีสันสวยงาม และนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีขนาดกะทัดรัดสะดวกต่อการพกพา จะทำให้เกิดความน่าสนใจ น่าอ่านน่าติดตาม และจูงใจให้อยากมาท่องเที่ยวมากขึ้น

ภาพที่ 6.4 สื่อแผ่นพับที่พัฒนาขึ้นใหม่เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 ผู้นำกลุ่มได้ปรับกลยุทธ์ทางการสื่อสารเชิงรุกโดยมุ่งเน้นการสื่อสารด้วยสื่อบุคคลควบคู่ไปกับสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทแผ่นพับ และป้ายไวนิล เข้าร่วมงานโรดโชว์ในสถานที่ต่างๆ อาทิ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค อารีน่า เมืองทองธานี ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และงานแสดงสินค้าภาคต่างๆ โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้นำเสนอด้วยตนเอง

“สื่อแผ่นพับประชาสัมพันธ์ที่ร่วมพัฒนากับทีมวิจัยในครั้งนี้ มีสีสันสวยงาม น่าสนใจมากขึ้น เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ได้มากขึ้น เวลาผมไปพูดที่ไหน ผมก็จะมีสื่อแผ่นพับแผ่นนี้เป็นตัวช่วยผมอธิบายรายละเอียดเสริมได้ดีมากเพราะมีภาพบรรยากาศและคำอธิบายประกอบ ทำให้นักท่องเที่ยวเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น หลังจากที่แจกไปแล้วก็มีผู้สนใจติดต่อสอบถามเข้ามาพอสมควร” นายปรีชัช นามสิมมา กล่าว

ภาพที่ 6.5 การสื่อสารประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 เชียงรุ๊ก โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้ นำเสนอด้วยตนเองในพื้นที่งานแสดงโรดโชว์ที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

2. สื่อป้ายกลางแจ้ง (The Painted Bulletins) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้จัดทำป้ายไวเนล ซึ่ง จัดเป็นสื่อวัสดุสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่ง เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ในพื้นที่กลางแจ้ง เป็นป้าย โฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ทีมวิจัยได้พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ในพื้นที่ย่านชุมชนอำเภอเขาคว้อ หรือพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวขับรถผ่านไปมา เห็นได้ชัดเจน โดยทีมวิจัยได้วิเคราะห์หาจุดเด่นของโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 แล้วนำเสนอข้อมูล ตัวอักษรและภาพผ่านแผ่นป้ายไวเนลกลางแจ้งขนาด 2x3 เมตร ออกแบบด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustration CS6 เน้นเสนอภาพที่เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จุดชมวิวดูทะเลเขื่อนวังะ กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยรถเต๊นท์ๆ บรรยากาศ บ้านพักโฮมสเตย์ รวมทั้งอาหารพื้นบ้านของชาวชุมชนเสถียรแห่ง 3 พร้อมกับข้อมูลติดต่อสอบถาม ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจได้ติดต่อสอบถาม และจองบ้านพัก โดยใช้แนวคิดใน การออกแบบเหมือนกับสื่อแผ่นพับ หรือจำลองแนวคิดมาจากสื่อแผ่นพับ แต่เนื่องด้วยคุณลักษณะ ของสื่อป้ายกลางแจ้งมีลักษณะที่แตกต่างจากสื่อแผ่นพับที่เป็นสื่อที่ติดตั้งอยู่กับที่เพื่อสื่อสารให้กับ ผู้ที่สัญจรไปมาได้เห็นและรับทราบ ดังนั้น ทีมวิจัยจึงเน้นนำเสนอภาพที่โดดเด่นน่าสนใจเกี่ยวกับ เรื่องที่ต้องการนำเสนอมากกว่า ส่วนข้อมูลรายละเอียดจะมีไม่มากนัก มีเพียงข้อความที่เชิญชวน มาพักและท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ชุมชนเสถียรแห่ง 3 และเน้นให้ข้อมูลติดต่อสอบถามสำหรับ ผู้ที่สนใจ

สำหรับป้ายสื่อกลางแจ้ง หรือป้ายไวเนลนี้ที่ทีมวิจัยจัดทำขึ้นมีขนาด 200X300 เซนติเมตร ราคาค่าพิมพ์ตารางเมตรละ 100 บาท ราคารวมป้ายไวเนลป้ายละประมาณ 600 บาท ซึ่งนับว่า

เป็นราคาที่ค่อนข้างต่ำสอดคล้องกับนโยบายกลุ่มที่เน้นการบริหารจัดการแบบพอเพียงและสามารถสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 ไปยังนักท่องเที่ยวได้โดยเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมากนัก ในป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จะประกอบด้วยภาพ และ ข้อความ เช่นเดียวกันกับแผ่นโฆษณาสิ่งพิมพ์ อื่นๆ แต่จะแตกต่างกันที่ขนาดใหญ่ และมีความคงทนมากกว่า

ภาพที่ 6.6 ป้ายประชาสัมพันธ์กลางแจ้งการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เสลียงแห่ง3 ที่พัฒนาขึ้นใหม่

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์แผ่นพับ และป้ายกลางแจ้ง(ป้ายไวเนล) ให้กับชุมชนเพื่อนำไปเผยแพร่ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2559 เป็นต้นมา พบว่า การสื่อสารด้วยสื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวได้รับการตอบรับจากกลุ่มนักท่องเที่ยว มีกลุ่มนักท่องเที่ยวติดต่อสอบถามตามเบอร์โทรศัพท์ที่แจ้งไว้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ผู้นำกลุ่มยังได้นำสื่อแผ่นพับติดตัวไปร่วมงานกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นทุกครั้ง เพื่อไปแจกให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ พร้อมกับให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อชักชวนให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวยังชุมชน

ภาพที่ 6.7 ป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เสลียงแห่ง3 ที่ติดตั้ง ณ จุดท่องเที่ยวสำคัญ บนพื้นที่ อำเภอเขาค้อ

3. สื่อวัตถุ (Material Media) เป็นสื่อสิ่งของ วัตถุ สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุเนื้อหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบตลาด และการแลกเปลี่ยนค้าขาย ซึ่งในงานวิจัยนี้ สื่อวัตถุ หมายถึง ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ชุมชนผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาจมองผ่านกระบวนการสื่อสาร SMCR และวิเคราะห์ได้ว่า “ผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวน” เป็นสื่อวัตถุที่ชุมชนเสถียรแห่ง 3 (sender) ผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าของฝากจากชุมชนที่บรรจุเนื้อหา (Message) เกี่ยวกับสินค้ากาแฟสดจากเขาค้อ พันธุ์อร่ามภิภา 100 เปอร์เซ็นต์ คั่วบดสำหรับชงดื่ม เป็นสื่อผลิตภัณฑ์ (Media) ที่จำหน่ายไปยังนักท่องเที่ยว (receiver)

สื่อวัตถุ (Material Media) เป็นสื่อที่ทีมวิจัยค้นพบระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูลซึ่งพบว่า ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรปลูกพืชผักนานาชนิดบนพื้นที่อำเภอเขาค้อซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวได้ดี และยังได้รับการส่งเสริมวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ให้มีการปลูกพืชผักผลไม้เศรษฐกิจต่างๆ เช่น กาแฟพันธุ์อร่ามภิภาก็สามารถปลูกแล้วได้ผลผลิตดี ชาวบ้านจึงปลูกกาแฟเป็นจำนวนมาก และเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปแปรรูปต่อไป ซึ่งชาวบ้านยังขาดองค์ความรู้และกระบวนการในการแปรรูป จึงไม่สามารถนำผลผลิตที่ปลูกได้เองนั้นมาบริโภค หรือแปรรูปเป็นเครื่องดื่มได้

ภาพที่ 6.8 กระบวนการเก็บและแปรรูปผลผลิตกาแฟพันธุ์อร่ามภิภาที่ชาวบ้านปลูกไว้

เมื่อทีมวิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่และเห็นผลผลิตเมล็ดกาแฟที่ชาวบ้านเก็บและตากแห้งไว้แต่ไม่สามารถนำมากินได้จึงนำประเด็นดังกล่าวมาศึกษาค้นคว้าและปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟในพื้นที่อำเภอเขาค้อซึ่งเป็นเจ้าของไร่กาแฟจำนวนวิเศษ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กาแฟที่ชาวบ้านเก็บไว้สามารถนำมาแปรรูปด้วยวิธีแบบภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ซึ่งดื่มเป็นเครื่องดื่มได้เหมือนกับกาแฟสดที่จำหน่ายตามร้านกาแฟทั่วไป และสามารถเป็นกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์เฉลี่ยงแห่ง3 และสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝากได้

ภาพที่ 6.9 สื่อวัตถุ ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน “กาแฟท้ายสวน”

สื่อวัตถุ หรือสื่อสินค้าผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวณ ของชุมชนเสถียรแห่ง 3 เป็นสื่อที่ผู้วิจัยและชาวบ้านในชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้นในระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของทีมีวิจัยในระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2559 โดยทีมีวิจัยสังเกตเห็นผลผลิตเมล็ดกาแฟของชาวบ้านที่เก็บมาจากสวนหลังบ้านแล้วนำมาแช่น้ำให้เปียกเพื่อนำเปลือกออกแล้วนำไปตากแห้งเก็บไว้ในกระสอบโดยไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ หรือบริโภค เนื่องจากไม่รู้กระบวนการผลิต หรือแปรรูป ทางทีมีวิจัยจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวกลับมาศึกษาหาข้อมูลค้นหาวิธีแปรรูปตั้งแต่กระบวนการคั่ว การบด การออกแบบบรรจุหีบห่อ และโลโก้ แล้วถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนร่วมกันพัฒนาจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟสดคั่วบดบรรจุซองของชุมชน ภายใต้ชื่อ “ กาแฟทำยสวณ” เป็นสินค้าชุมชนจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวณ เริ่มผลิตตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2559 โดยใช้วิธีผลิตแบบภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการคั่วเมล็ดกาแฟในกระทะตั้งบนเตาถ่านใช้ไฟอ่อนๆ คั่วให้เมล็ดไหม้เกรียมจนเป็นสีดำจนมีกลิ่นหอม แล้วนำมาบด ก่อนบรรจุซองเยื่อกระดาษแล้วมัดด้วยเชือกจับถุงซึ่งที่พร้อมสำหรับชงดื่มได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องชง บรรจุซองกระดาษกราฟแบบเคลือบพลาสติกด้านใน ป้องกันอากาศเข้าไปในซองเพื่อเก็บรักษากลิ่นหอมของกาแฟให้ยาวนานขึ้น กาแฟทำยสวณขนาดบรรจุ 1 ถุงชง น้ำหนัก 10 กรัม ชงได้ 1 ถ้วย 1 แพคบรรจุ 6 ถุงชง หรือชงได้ 6 ถ้วย จำหน่ายแพคละ 50 บาท ต่อมาทางกลุ่มได้ปรับการบรรจุเป็น 12 ถุงชงต่อ 1 แพค ราคาจำหน่าย 100 บาทเพื่อช่วยประหยัดต้นทุนด้านแพคเกจจิ้ง

ภาพที่ 6.10 ทีมีวิจัยลงพื้นที่เพื่อพัฒนาสื่อวัตถุ หรือสินค้าของชุมชน “กาแฟทำยสวณ”

“กาแฟทำยสวน” ถือเป็นสื่อวัตถุหรือสื่อผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเสลียงแห่ง 3 เมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวและพักบ้านโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 และมีโอกาสได้ลองชิมแล้ว ก็สามารถซื้อกลับไปเป็นของฝาก นอกจากนี้ทางชุมชนยังได้นำกาแฟทำยสวนไปร่วมงานแสดงสินค้าระดับประเทศหลายงาน อาทิ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ศูนย์แสดงสินค้าเมืองทองธานี ศูนย์แสดงสินค้าไบเทค บางนา รวมทั้งการแสดงสินค้าชุมชน ที่ ททท.จัดขึ้น 6 ภาค ซึ่งผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวนก็นับเป็นสื่อวัตถุประเภทหนึ่งที่สามารถทำหน้าที่สื่อสารประชาสัมพันธ์สินค้าทางการท่องเที่ยวในชุมชนเสลียงแห่ง 3 ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ภาพที่ 6.11 การแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเสลียงแห่ง 3 ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

ภายหลังจากที่สื่อวัตถุ “กาแฟทำยสวน” ได้เผยแพร่มากขึ้นมีการออกงานแสดงสินค้า 6 ภาค และเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกจากชุมชนทำให้ “ผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวน” เป็นที่รู้จักมากขึ้นและมีหน่วยงานภาครัฐ อาทิ มหาวิทยาลัยนเรศวร เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายโดยการจัดทำจุดเช็คอินกาแฟทำยสวนไว้ที่หมู่บ้านเสลียงแห่ง 3 พร้อมได้จัดทำป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวไว้ในชุมชน

ภาพที่ 6.12 ป้ายสื่อประชาสัมพันธ์บอกทางและสถานที่ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และสถานที่ผลิตกาแฟทำสวน บ้านเสด็จแห่ง 3 อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

นางสุด โยธะชัย เจ้าของบ้านโฮมสเตย์สุดพร้อมรัก และผู้ปลูกกาแฟ กล่าวว่า “ตอนแรกก็ปลูกตามชาวบ้านคนอื่นๆ โดยปลูกไว้หลังบ้านทำสวนประมาณ 20 ต้น ไม่ได้ขายเพราะมีไม่มาก เมื่อต้นกาแฟออกลูกแก่สีแดงก็เก็บมาแช่น้ำ 1 คืนคัดเมล็ดพันธุ์เสียที่ลอยน้ำออกทิ้งแล้วเลือกเมล็ดที่สมบูรณ์เพื่อนำมาบิบบเปลือกออกแล้วตากแดดทิ้งไว้หลายวันจนแห้งสนิทและเก็บไว้ ซึ่งที่ผ่านมาเก็บเมล็ดกาแฟไว้เพราะเสียดายแต่ก็ไม่รู้จะทำอะไร ไม่รู้วิธีการแปรรูป ไม่รู้ว่าสามารถทำกินได้เอง หากจะเอาไปขายก็มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอก็เลยเก็บไว้ดูเล่น เมื่อทีมอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ได้เข้ามาในพื้นที่แล้วได้เห็นกาแฟที่เก็บไว้ก็เลยได้มีการพูดคุยและทดลองเรียนรู้ร่วมกันโดยอาจารย์ได้สอนวิธีการแปรรูปกาแฟตั้งแต่ การคั่ว การบด การบรรจุหีบห่อ การตั้งชื่อ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน “กาแฟทำสวน” ของชาวบ้านเสด็จแห่ง 3 ที่ชาวบ้านเป็นผู้ผลิตเองตั้งแต่การปลูก การแปรรูป การจำหน่ายในชุมชน (สัมภาษณ์วันที่ 29 พฤศจิกายน 2559)

นอกจากนี้ ยังมีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ชุมชนสร้างขึ้นเองโดยเฉพาะสื่อ Facebook ที่ผู้นำกลุ่ม โดยโดยนายปรีชัย นามสิมมา ลงทะเบียนสมัครสมาชิกเพื่อใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์บอกกล่าว ข้อมูลเกี่ยวกับที่พักโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยผู้นำชุมชน หรือนายปรีชัย นามสิมมา เป็นผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ซึ่งปัจจุบันเฟสบุ๊คโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 มีเพื่อนในกลุ่มประมาณ 3,180 คน ซึ่งในการโพสต์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวจะเน้นนำเสนอข้อมูลและภาพเกี่ยวกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนก็จะได้รับการตอบรับเป็นอย่างมากทั้งเป็นรูปแบบของการกดไลค์ (ถูกใจ) และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น (comment) จากเพื่อนสมาชิก

จำนวนมากสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งก็นับได้ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ และมีจุดแข็งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และกว้างไกล และที่สำคัญเนื้อหา (Content) ที่ผู้นำชุมชนนำเสนอผ่านเฟสบุคนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับ กิจกรรมการท่องเที่ยวท่องเที่ยวในชุมชนที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดเด่นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ผ่านการเล่าเรื่องราวด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว (คลิปวิดีโอ) ข้อความ มานำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ทำให้มีนักท่องเที่ยวรายใหม่ๆ สนใจเข้ามาท่องเที่ยวและพักโฮมสเตย์ มากขึ้น

6.2 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา มีสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ 2 ประเภท ได้แก่ สื่อแผ่นพับ และสื่อเว็บไซต์ (<http://www.nongmaena.go.th/homestay/>) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพักโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สินค้าของฝากของที่ระลึกจากชุมชน เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาบริบททางด้าน การสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนหนองแม่ นาพบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่นั้นเป็นสื่อแผ่นพับที่ชุมชนผลิตขึ้นเองโดยใช้วัสดุกระดาษเอ 4 และพิมพ์ด้วยเครื่องปริ้นเตอร์แบบหมึกพิมพ์ (inkjet) ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของความคงทน และสีซีด เมื่อถูกน้ำก็จะทำให้ข้อความตัวอักษรและภาพเลอะเลือนหรือหายไปอ่านไม่ออก อีกทั้งการ ออกแบบลวดลาย สีเส้นการจัดวางภาพที่เล็กและแน่นเกินไป สีซีดไม่สดใส ตัวอักษรไม่เด่นชัด

ภาพที่ 6.13 สื่อแผ่นพับสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาแบบเดิม

ดังนั้น ทางทีมวิจัยจึงได้ร่วมคิดร่วมพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กับชุมชน โดยทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่เฒ่า และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถานการณ์ภาพของสื่อ พร้อมร่วมกันปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นข้อด้อยและข้อจำกัดต่างๆ และปรับพัฒนารูปแบบสื่อแผ่นพับให้ทันสมัย น่าสนใจ และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

ภาพที่ 6.14 การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า

ภายหลังจากลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า นายสมพงษ์ ตุ่มคำ และได้ข้อสรุปร่วมกันคือ การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า 2 ประเภท ได้แก่ สื่อแผ่นพับ และสื่อเพจเฟซบุ๊ค ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สื่อแผ่นพับ (Leaflets) เป็นสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นพัฒนาให้มีรูปแบบ สีสันสดใส ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 และปรับปรุงเนื้อหาเพื่อสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวหลักได้โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวทางเลือกที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการนำเสนอข้อมูลบ้านพักโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า และกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในชุมชน เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ พายเรือล่องแก่งบางระจัน ชมแมงกะพรุนน้ำจืดแห่งเดียวในโลก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์ กิจกรรมส่องสัตว์ในตอนกลางคืน นั่งรถไถ่ๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ เป็นต้น ดังนั้น แนวคิดในการออกแบบสื่อแผ่นพับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าจึงเน้นจุดเด่นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์รอบๆ ชุมชน

การออกแบบสื่อแผ่นพับเน้นใช้โทนสีเขียวเป็นสีพื้นหลังข้อความสื่อความหมายถึงธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์นำเสนอภาพกิจกรรมพายเรือร่องแก่งและภาพบ้านพักโฮมสเตย์เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นภาพเปิดเรื่องหน้าปก และมีภาพวิวทิวทัศน์เขาคือเป็นภาพซ้อน (background) อยู่ด้านหลัง และหน้าในนำเสนอข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับ ลักษณะทั่วไปของชุมชนบ้านหนองแม่นา การให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการอาหาร ท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจรอบๆ ชุมชน รวมถึงสินค้าที่ระลึกและของฝากจากชุมชน แผนที่การเดินทาง และข้อมูลเพื่อให้ผู้ที่สนใจติดต่อสอบถาม เพื่อสื่อสารไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายหลักที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบทางเล็กรหรือแบบโฮมสเตย์ ส่วนกลุ่มเป้าหมายรองเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกระแสหลักที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติสวยงาม นอนพักที่รีสอร์ทหรือโรงแรม ที่หันมาสนใจการท่องเที่ยวแบบดังกล่าวนี้

ภาพที่ 6.15 สื่อแผ่นพับโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาที่ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นมาใหม่

สื่อแผ่นพับประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา จัดพิมพ์ด้วยระบบระบบการพิมพ์ดิจิทัล (Digital Printing) เป็นระบบงานพิมพ์ที่ไม่ต้องผ่านขั้นตอนการยิงฟิล์มออกเพลท (แม่พิมพ์) เหมือนกับระบบออฟเซต เพียงนำไฟล์งานที่ออกแบบไว้ ส่งไฟล์เข้าสู่เครื่องพิมพ์ เครื่องพิมพ์ก็จะทำการพิมพ์ออกมาเป็นงานพิมพ์ 4 สีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานพิมพ์ระบบออฟเซต ที่มีคุณภาพใกล้เคียงกันคือ มีความคงทน และสีสันทสวยงาม เมื่อถูกน้ำแล้วสีไม่เลอะเทอะ ประหยัดเวลาในการทำงาน มีความสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำฟิล์มและแม่พิมพ์ เป็นงานที่เหมาะสมสำหรับงานที่มียอดพิมพ์จำนวนน้อยไม่ถึงหลัก 1,000 ชิ้น เพราะมีต้นทุนค่าใช้จ่ายการพิมพ์

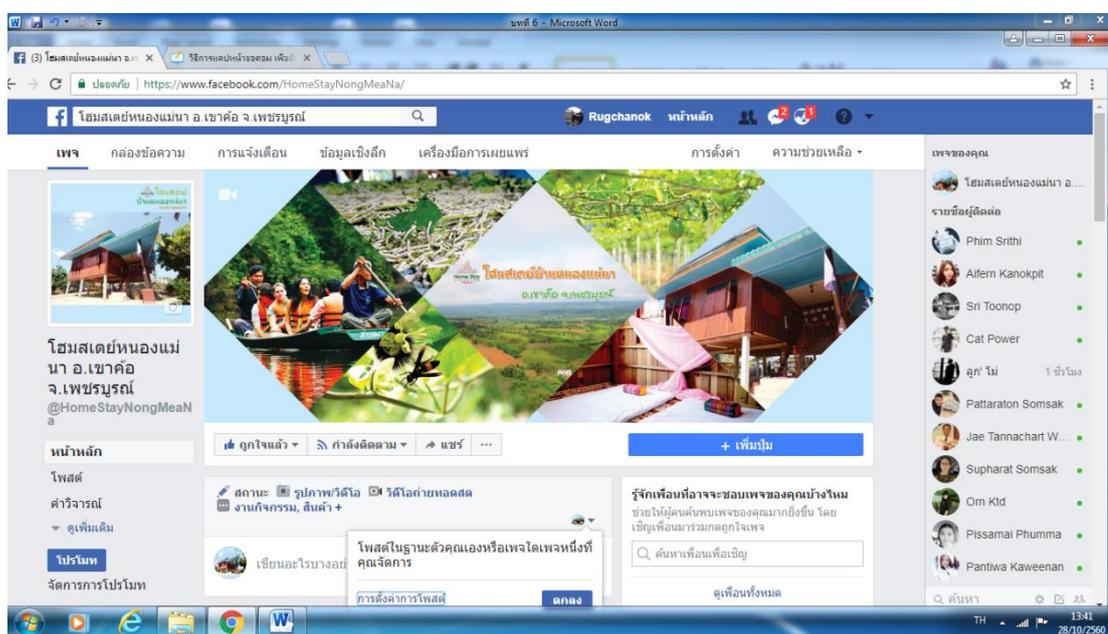
ต่อหน่วยที่สูงกว่าการพิมพ์ระบบออฟเซต หรือราคาประมาณ 8 บาท/แผ่น เมื่อเปรียบเทียบกับ การพิมพ์ระบบออฟเซตราคาประมาณ 4.8 บาท/แผ่น (แต่ต้องพิมพ์ 1,000 แผ่นขึ้นไป) ซึ่งทีมวิจัยได้เลือกใช้ระบบการพิมพ์แบบดิจิทัลเนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณการผลิตและเป็นช่วงของการทดลองจึงจัดพิมพ์ด้วยระบบดังกล่าวด้วยจำนวนพิมพ์ 100 แผ่น เพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยวเฉพาะในช่วงฤดูกลางแห่งการท่องเที่ยวในพื้นที่เขาค้อช่วงปลายปี

ภาพที่ 6.16 สื่อแผ่นพับโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว

1) สื่อเฟสบุ๊คแฟนเพจ หรือเพจเฟสบุ๊ค (Facebook Fanpage) ทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่สื่อสาร หรือช่องทางการสื่อสาร (channel) ประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาบนสื่ออินเทอร์เน็ต สำหรับการแสดงความคิดเห็น แจ้งข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ ผ่านหน้าเพจเฟสบุ๊ค ซึ่งในหน้าเพจนี้ สามารถโพสต์ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความตัวอักษร ข้อความเสียง ให้กับผู้ที่เข้ามาชมที่หน้าเพจสามารถเห็นข้อความนั้นได้ทันที เป็นสื่อประชาสัมพันธ์สื่อสารสองทาง ที่สามารถสื่อสารได้กว้างไกลและรวดเร็ว เมื่อเพจมีจำนวนของผู้ใช้งานมากเพิ่มขึ้นจะกลายเป็นแรงดึงดูดที่ทำให้คนอีกมากมายเข้ามาติดตามมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ยังไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทนี้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีเพียงสื่อแผ่นพับที่กลุ่มได้จัดทำขึ้นเท่านั้น

สื่อประชาสัมพันธ์ Facebook Fanpage โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 และเริ่มโพสต์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2560 เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้สนใจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยเน้นนำเสนอข้อมูลเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบ้านพักโฮมสเตย์หนองแม่นา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหนองแม่นา กิจกรรมการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงผลิตภัณฑ์สินค้าของฝาก ของที่ระลึกในชุมชน

ภาพที่ 6.17 สื่อ Facebook Fanpage โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์

อย่างไรก็ตาม ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา เห็นว่า ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ หรือ โซเชียลมีเดียพัฒนาดังนั้น ทางชุมชนบ้านหนองแม่นาจึงต้องการที่จะสื่อสารประชาสัมพันธ์บ้านพักโฮมสเตย์หนองแม่นาให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้วิจัยและคณะจึงร่วมกับชุมชนในการเก็บข้อมูลเพื่อผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ Facebook Fanpage ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นายังไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทนี้ อีกทั้งยังเป็นสื่อสมัยใหม่ (New Media) ที่มีความทันสมัย สามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกล และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้

รวดเร็ว อีกทั้งชุมชนผู้เป็น Admin สามารถเป็นผู้ส่งสาร (Sender) นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้อย่างรวดเร็วทันที่

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อประชาสัมพันธ์ทั้งสื่อแผ่นพับ สื่อ Facebook Fanpage และสื่อป้ายกลางแจ้งที่พัฒนาขึ้นสำหรับการสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เสียงแห่ง3 และโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาและสร้างขึ้นเพื่อสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ กำลังเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และสามารถเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และกว้างไกล อีกทั้งสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง3 สื่อที่พัฒนาขึ้นนี้ยังเป็นสื่อที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตค่อนข้างต่ำกว่าสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ รวมถึงนิตยสารที่มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ดังนั้น การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อแผ่นพับ สื่อป้ายกลางแจ้ง ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ หรือสื่อ Facebook Fanpage ซึ่งมีเพียงเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตก็สามารถสมัครเป็นสมาชิกได้โดยไม่ต้องเสียค่าสมาชิก และสามารถสื่อสารสองทางได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกลได้ไม่แพ้สื่อกระแสหลัก และที่สำคัญจะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ภายใต้แนวคิดการดำเนินกิจการโดยชุมชน สามารถดำเนินกิจการให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 7

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไร รวมถึงมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจะนำเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการอภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะการวิจัย

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 บริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง3 และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ท่ามกลางหุบเขาและสภาพอากาศที่หนาวเย็นใกล้เคียงกับบรรยากาศในภาคเหนือตอนบน และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ทางการสู้รบในสมรภูมิเขาค้อ รวมถึงยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่น่าสนใจมากมาย

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหนองแม่นา เป็นป่าและภูเขาใหญ่น้อย มีเนินเขาลูกเล็กๆ สลับซับซ้อนกัน ติดอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง มีลำน้ำเข็กไหลผ่าน สภาพพื้นที่เหมาะกับการเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว อาทิ กะหล่ำปลี พริกมั่ง กาแฟ อโวคาโด เสาวรส สตรอเบอร์รี่ มะคาเดเมีย พลับ และอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนทางด้านสภาพภูมิอากาศ ของพื้นที่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้นมีอากาศหนาวเย็นตลอดปี ฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุด -4 องศาเซลเซียส ส่วนฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด สำหรับฤดูฝน จะมีฝนตกชุกมาก

กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3

บ้านเสลียงแห่ง3 ตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีพื้นที่ประมาณ 15,270 ไร่ จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเสลียงแห่ง3 เมื่อปี พ.ศ. 2527 ภายหลังจากการสู้รบสมรภูมืเขาค้อ โดยรัฐบาลจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับกลุ่มอาสาสมัครช่วยรบ โดยให้พื้นที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 2 งาน พื้นที่ทำกิน 2 แปลงแรก 12 ไร่ แปลงที่ 2 อีก 3 ไร่ ซึ่งในช่วงแรกมีการจัดตั้งครัวเรือนได้ทั้งหมด 50 ครัวเรือน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 147 ครัวเรือน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 364 คน แบ่งเป็นชาย 195 คน หญิง 169 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าว และพืชผักผลไม้เมืองหนาว

โฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มชาวบ้านในปี พ.ศ. 2555 เริ่มเปิดดำเนินการและให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 และได้รับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์รอบแรกในปี พ.ศ. 2555-2558 จำนวน 5 หลัง ต่อมาได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาตามมาตรฐานโฮมสเตย์ และผ่านการประเมินรอบสองในปีพ.ศ.2559-2562 จำนวน 3 หลัง จากจำนวนสมาชิกโฮมสเตย์ทั้งหมดจำนวน 15 หลัง สาเหตุที่บ้านพักเปิดให้บริการลดน้อยลงเนื่องจากบางหลังมีผู้ป่วยติดเตียง และเด็กเล็กเจ้าของบ้านจึงยังไม่สะดวกที่จะเปิดให้บริการ

ในช่วงแรกของการดำเนินงานเริ่มจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้เริ่มต้นคิดวางแผนร่วมกับชาวบ้านโดยไม่มีนายทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านร่วมกันคิดจัดตั้งโฮมสเตย์แบบง่ายๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์เจ้าของบ้านจะพาเที่ยวชมบริเวณรอบๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ของชาวบ้าน และบริการอาหาร 2 มื้อ ได้แก่ อาหารเช้า และอาหารเย็น โดยคิดค่าบริการเป็นรายบุคคล 300 บาท/คน/ 1 คืน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมยังสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ก็จะมีบริการนำเที่ยวโดยใช้ยานพาหนะ อาทิ รถแท็กซี่ ของชาวบ้านในชุมชนนำเที่ยวโดยคิดค่าบริการ 300 บาทต่อคันนั่งได้ 8-10 คน เพื่อท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติรอบๆ ชุมชน อาทิ ตาดน้ำไหลย้อนขึ้นทางทิศเหนือ ป่าชุมชน ป่าหม่อน แปลงพืชผักผลไม้เมืองหนาวนานาชนิด เช่น แปลงผักไฮโดรโปนิกส์ แปลงสตอเบอรี่ แปลงเสาวรส แปลงพริกมั่ง สวนกาแฟ สวนองุ่นอินทรีย์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดโบราณ อุโบสถสร้างด้วยไม้มะค่า หุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่มั่น หลวงปู่สุวัต หลวงตาบัว หลวงปู่เส้า รวมถึงการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายในชุมชน

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โดยหมู่บ้านได้ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2525 ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงฯ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,200 ไร่ ประกอบด้วยบ้านเรือนประมาณ 50 ครัวเรือน (ปัจจุบัน พ.ศ.2554 มี 112 ครัวเรือน) ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ปลูกพริก ปลูกผัก และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเสริม โดยการเป็นลูกหาบในช่วงฤดูการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

ชุมชนหนองแม่นาได้จัดตั้งกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2545 มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทำการวิจัยในพื้นที่และชุมชน ซึ่งมีสำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จะคอยเป็นที่ปรึกษาและให้ความรู้ อนุรักษ์ และดูแลต้นน้ำ พืชพรรณแมลง สัตว์ สมาชิกกลุ่มมีจำนวน 84 คน ฝ่ายบริหาร 9 คน โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างและพัฒนาระบบการประสานงานความร่วมมือเครือข่ายจัดการท่องเที่ยวทางนิเวศ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่า น้ำ แมลงและสัตว์ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2560)

โฮมสเตย์ “บ้านหนองแม่นา” เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ “กลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่นา” ได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่นจาก “กรมการท่องเที่ยว” โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายชนิด อาทิ นั่งเรือพาย ท่องป่า ตามหาแมงกะพรุนน้ำจืด ดูนก ดูผีเสื้อ นั่งรถเต๊นท์ ชมสวนผลไม้ อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ได้ส่องสัตว์ในยามค่ำคืน ดูดาวและอื่นๆ มากมาย

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ.2555-2558 จนถึงปัจจุบันมีบ้านพักที่ได้รับมาตรฐานทั้งหมด 7 หลัง สามารถเปิดให้บริการได้ 4 หลัง ได้แก่ บ้านนายสมพงษ์ ตุ่มคำ บ้านนางกองจ่าย แสงสาร บ้านนายประสาท ทองคำสุข และบ้านนางภาคินี ทองคลัง ส่วนที่เหลืออีก 3 หลังนั้นยังไม่พร้อมที่จะให้บริการเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิต และบางครอบครัวสมาชิกประสบอุบัติเหตุ สำหรับอัตราค่าที่พักคิดเป็นรายบุคคลๆ 400 บาทต่อ 1 คืน พร้อมอาหาร 2 มื้อ และยังมีบริการนำเที่ยวในรูปแบบต่างๆ อาทิ นั่งรถเต๊นท์ ชมแปลงเกษตร และชมวิถีชีวิตชุมชน นั่งรถเต๊นท์ ชมหิ่งห้อยภูเขา เฉพาะช่วงเดือนพฤษภาคม-

มิถุนายน นั่งรถท่องเที่ยวรอบเขาค้อ นั่งรถชมพระอาทิตย์ขึ้น นั่งรถชมทุ่งนางพญา นั่งรถท่องเที่ยวภูทับเบิก-ภูหินร่องกล้า ส่องสัตว์ทุ่งแสงหลวง นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็กชมผีเสื้อนานาพันธุ์และชมแมงกะพรุนน้ำจืดแห่งเดียวในโลก

กล่าวสรุปได้ว่า บริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะใกล้เคียงกันทั้งในด้านสภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากบ้านเสลียงแห่ง 3 และบ้านหนองแม่นา ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองแม่นาซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน อาจมีแหล่งท่องเที่ยวรอบๆ ชุมชนเป็นแหล่งเดียวกัน แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบางอย่างอาจมีลักษณะแตกต่างกัน การให้บริการนำเที่ยว และอัตราค่าบริการบ้านพักอาจแตกต่างกันไปบ้างทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่ม

7.2 กระบวนการบริหารจัดการและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

7.2.1 กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3

กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 นั้นเริ่มมีการวางแผนดำเนินงาน (Plan) มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554 โดยเริ่มต้นจากผู้นำกลุ่มนายปรีชัช นามสิมมา ได้คิดและตั้งข้อสังเกตว่าในพื้นที่อำเภอเขาค้อมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวบนพื้นที่อำเภอเขาค้อจำนวนมากส่งผลให้ที่พักไม่เพียงพอ จึงตัดสินใจไปเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาพักที่บ้านในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีที่พักที่หลับนอนแม้ว่าจะไม่สะดวกสบายเหมือนรีสอร์ทก็ตาม แต่ก็อยากให้นักท่องเที่ยวที่มาเขาค้อรู้สึกประทับใจและกลับมาเที่ยว จากนั้นได้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจการโฮมสเตย์ในจังหวัดต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จหลายแห่งจึงเกิดความคิดที่จะนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน เริ่มต้นด้วยการเชิญชวนให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านเริ่มมองเห็นภาพความเป็นไปได้ จึงรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง 3 ขึ้นในปี 2555

โดยในช่วงแรกของการดำเนินงานเริ่มจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้เริ่มต้นคิดวางแผนร่วมกับชาวบ้าน โดยไม่มีนายทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านร่วมกันคิดจัดตั้งโฮมสเตย์แบบง่ายๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์เจ้าของบ้านจะพาเที่ยวชมบริเวณรอบๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ของชาวบ้าน และบริการอาหาร 2 มื้อ ได้แก่ อาหารเช้า และอาหารเย็น โดยคิดค่าบริการเป็นรายบุคคล 300 บาท/

คน/ 1 คืน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมยังสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ก็จะมีรถให้บริการนำเที่ยว โดยใช้นายพาหนะ อาทิ รถแท็กซี่ ของชาวบ้านในชุมชนนำเที่ยวโดยคิดค่าบริการ 300 บาทต่อคน นั่งได้ 8-10 คน

สำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรอบชุมชน ทางกลุ่มได้คิดวางแผนไว้สำหรับการท่องเที่ยว ได้ตลอดทั้งปี ไม่เพียงเฉพาะฤดูหนาวปลายปีเท่านั้น หากแต่ในช่วงฤดูกาลอื่นๆ ก็สามารถมาท่องเที่ยวที่เขาทำได้ โดยสมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ กิจกรรมเที่ยวชมสวนผักผลไม้ในชุมชน กิจกรรมเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน กิจกรรมเผาข้าวหลามลิ้มผิว กิจกรรมเที่ยวชมวัดไหว้พระ กิจกรรมพายเรือล่องแก่ง กิจกรรมปลูกป่า และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย

กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3 วางเป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ว่า บ้าน 1 หลัง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้เฉลี่ยประมาณ 20 คน ต่อเดือน ในอัตราค่าบริการ 300 บาทต่อคน เมื่อคิดเป็นรายเดือนประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน หรือประมาณ 78,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้เสริมของชาวบ้านโดยไม่ต้องลงทุน เนื่องจากเป็นการให้บริการบ้านพักที่ชาวบ้านมีอยู่แล้วเพียงแต่มีการบริหารจัดการให้สามารถรองรับบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างประทับใจ และนอกจากจะเป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลักที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ทางกลุ่มชาวบ้านยังคาดหวังที่จะขายสินค้าผลผลิตทางการเกษตรให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปบริโภคและเป็นของฝาก เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน

7.2.2 กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า

โฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่เฒ่าซึ่งรับรางวัลดีเด่นจากกรมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น และต้องการพักแรมแบบโฮมสเตย์ ชาวบ้านในชุมชนจึงรวมตัวจัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปีพ.ศ.2555 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีบ้านพักที่ได้รับมาตรฐานทั้งหมด 7 หลัง แต่สามารถเปิดให้บริการได้ 4 หลัง ได้แก่ บ้านนายสมพงษ์ ตุ่มคำ บ้านนางกองจ่าย แสงสาร บ้านนายประสาท ทองคำสุข และบ้านนางภาคินี ทองคลัง ส่วนที่เหลืออีก 3 หลังนั้นยังไม่พร้อมที่จะให้บริการเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวบางหลังเสียชีวิต และบางครอบครัวสมาชิกประสบอุบัติเหตุ

การดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่าเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านหนองแม่เฒ่า โดยมีมีประธานกลุ่ม คือ นายสมพงษ์ ตุ่มคำ เป็นผู้นำกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า มีการร่วมคิดร่วมวางแผนกับสมาชิกเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ตั้งแต่การวางแผนทางด้านราคาที่พักและการดำเนินงานด้านต่างๆ โดยอัตราค่าบริการบ้านพักคิดเป็นรายบุคคลๆ 400 บาท ต่อ 1 คืน พร้อมอาหาร 2 มื้อ นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่าได้ตลอดทั้งปีซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ พร้อมทั้งได้เรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันคิดกิจกรรมนำเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีบริการนำเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว อาทิ นั่งรถแต้เก๋ๆ ชมแปลงเกษตร และชมวิถีชีวิตชุมชน นั่งรถรถแต้เก๋ๆ ชมหิ้งห้อยภูเขา เฉพาะช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน นั่งรถท่องเที่ยวรอบเขาคือ นั่งรถชมพระอาทิตย์ขึ้น นั่งรถชมทุ่งนางพญา นั่งรถท่องเที่ยวภูทับเบิก-ภูหินร่องกล้า ส่องสัตว์ทุ่งแสลงหลวง นั่งเรือพายล่องลำน้ำเข็ก ชมผีเสื้อนานาพันธุ์และชมแมงกะพรุนน้ำจืดแห่งเดียวในโลก

อาจกล่าวสรุปได้ว่า กลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มได้มีการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางหรือเป้าหมายหลักในการดำเนินการไว้โดยเฉพาะการวางแผนทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่กลุ่มโฮมสเตย์มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนคือ การรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อให้บริการที่พักแบบพักร่วมกับเจ้าของบ้านและให้บริการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวน ทำไร่ โดยทางกลุ่มสมาชิกก็ได้ร่วมปรึกษาหารือคิดคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อกำหนดอัตราค่าบริการคิดค่าใช้จ่ายเป็นรายบุคคลโดยกำหนดราคาค่าที่พักประมาณ 300-400 บาทต่อ 1 คนต่อ 1 คืนพร้อมอาหาร 2 มื้อ นอกจากนี้จะให้บริการบ้านพักแล้วชุมชนยังได้ร่วมกันคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและนำเสนอรูปแบบการนำเที่ยวรอบๆ ชุมชนทั้งการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านในชุมชน

7.3 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนขนาดเล็กที่เปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพียง 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีบ้านพักที่เปิดบริการเพียงกลุ่มละประมาณ 5 หลัง และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก มีสเกลขนาดเล็ก การบริหารจัดการจัดอยู่ในกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวแบบทางเลือก ดังนั้น แนวคิดในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบทางเลือกก็คือ การใช้งบประมาณต่ำ แต่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง เช่น ใช้สื่อบุคคลในการนำเสนอเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต้นทุนต่ำ เช่น แผ่นพับแจกให้กับนักท่องเที่ยว การสื่อสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อเฟสบุ๊คไลน์ เป็นต้น ซึ่งแต่เดิมทั้งสองกลุ่มได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทสื่อบุคคล และสื่อแผ่นพับ ที่จัดทำขึ้นโดยคนในชุมชนด้วยงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัด ชาวบ้านจึงเลือกที่จะจัดพิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยระบบพิมพ์แบบหมึกพิมพ์ (ink jet) ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำแต่คุณภาพการพิมพ์ไม่คงทนนักเนื่องจากเมื่อถูกน้ำจะเลอะเลือนทำให้ไม่สามารถอ่านรายละเอียดได้

ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ จึงได้มีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสด็จแห่ง 3 และกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ดังนี้

7.3.1 กลุ่มโฮมสเตย์เสด็จแห่ง 3

เดิมมีสื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อแผ่นพับ และสื่อเฟสบุ๊ค ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจและวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของสื่อทั้ง 3 ประเภทแล้วจึงได้ปรับปรุงพัฒนาขึ้นใหม่อีก 3 สื่อ ดังนี้

1. สื่อแผ่นพับ (Leaflets) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรับปรุงพัฒนาขึ้นใหม่ให้ทันสมัย สวยงามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย และกว้างไกลมากขึ้น เนื่องจากสื่อแผ่นพับมีข้อมูลรายละเอียด และมีภาพประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจ ในพื้นที่ 1-2 หน้ากระดาษ A4 มีรูปแบบการพับเป็นขนาดต่างๆ ทำให้กะทัดรัด และพกพาได้สะดวกและง่าย อีกทั้งแผ่นพับมีราคาค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับสื่อประเภทอื่นๆ หากแผ่นพับมีการออกแบบ และนำเสนอเนื้อหาที่ดีจะช่วยส่งผลให้ภาพลักษณ์ขององค์กร หรือหน่วยงานดูดีและดูน่าเชื่อถือ

2. สื่อป้ายกลางแจ้ง (The Painted Bulletins) เป็นสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 เนื่องจากที่ผ่านมามีชุมชนยังไม่มีสื่อประเภทนี้ เป็นสื่อป้ายขนาดใหญ่ 2X3 เมตร เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่ย่านชุมชนบนอำเภอเขาค้อ หรือพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวขับรถผ่านไปมาเห็นได้ชัดเจนในป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จะประกอบด้วยภาพ และ ข้อความ เช่นเดียวกันกับแผ่นโฆษณาสิ่งพิมพ์ อื่นๆ แต่จะแตกต่างกันที่มีขนาดใหญ่ และมีความคงทนค่อนข้างสูง บางครั้งเรียกว่า บิลบอร์ด (Billboard) เพื่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

3. สื่อวัตถุ (Material Media) เป็นสื่อที่ค้นพบระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรปลูกพืชผักนานาชนิดบนพื้นที่อำเภอเขาค้อซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวได้ดี และยังได้รับการส่งเสริมวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐให้มีการปลูกพืชผักผลไม้เศรษฐกิจต่างๆ เช่น กาแฟพันธุ์อราบิก้า ก็สามารถปลูกแล้วได้ผลผลิตดี เนื่องจากความเหมาะสมของพื้นที่ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 3,000 ฟุต จึงได้ผลผลิตสม่ำเสมอ และทำให้กาแฟมีกลิ่นหอม เมื่อชาวบ้านปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ก็จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปแปรรูปต่อไป แต่ชาวบ้านยังขาดองค์ความรู้และกระบวนการในการแปรรูป เมื่อผู้วิจัยเห็นผลผลิตเมล็ดกาแฟที่ชาวบ้านเก็บและตากแห้งไว้แต่ไม่สามารถนำมาแปรรูปหรือรับประทานเองได้จึงนำประเด็นดังกล่าวมาศึกษาค้นคว้าและปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟในพื้นที่อำเภอเขาค้อ อาทิ ดาบตำรวจรินทร์ ศรีมรกตมงคล และภรรยาเจ้าของไร่กาแฟจันทร์ เพื่อนำกาแฟที่เก็บไว้มาคั่วบดเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 และซื้อกลับไปเป็นของฝากจึงเป็นที่มาของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน “กาแฟทำยสวน” บ้านเสถียรแห่ง 3

ผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวน นับเป็นสื่อวัตถุที่ชุมชนเสถียรแห่ง 3 (sender) ผลิตขึ้นเพื่อเป็นสื่อสินค้าของฝากจากชุมชน โดยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ (packaging) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 พร้อมทั้งตั้งชื่อสินค้า (brand) ออกแบบตราสินค้า (logo) พร้อมฉลากสินค้าคำบรรยายเนื้อหา (Message) เกี่ยวกับสินค้ากาแฟสดทำยสวนจากเขาค้อ พันธุ์อราบิก้า 100 เปอร์เซ็นต์ คั่วบดสำหรับชงดื่ม ราคาจำหน่ายมี 2

ขนาดได้แก่ แพ็คละ 50 บาท (บรรจุ 6 ถุงซง) แพ็คละ 100 บาท (บรรจุ 12 ถุงซง) “กาแพท่ายสวน” นับเป็นสื่อผลิตภัณฑ์ (Media) ที่จำหน่ายไปยังนักท่องเที่ยว (receiver) เพื่อให้เป็นที่จดจำประทับใจ และจำได้ว่า หากมาเที่ยวเขาต้องแวะมาชิมและซื้อกาแพท่ายสวนกลับไปเป็นของฝาก

7.3.2 กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

แต่เดิมมีสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ 2 ประเภท ได้แก่ สื่อแผ่นพับ และสื่อเว็บไซต์ เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพักโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ดังนั้น ทางทีมีวิจัยจึงได้ร่วมคิดพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล และสถานภาพของสื่อ พร้อมปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นจุดด้อยและข้อจำกัดต่างๆ และปรับปรุงพัฒนารูปแบบสื่อแผ่นพับให้ทันสมัย น่าสนใจ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น โดยพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่ 2 ประเภท ดังนี้

1. สื่อแผ่นพับ (Leaflets) เป็นสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นพัฒนาให้มีรูปแบบ สีสันสดใส ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 และปรับเนื้อหาที่สื่อสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวหลักได้ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวทางเลือกที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเน้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพักโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองแม่นาและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง กิจกรรมการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ พายเรือล่องแก่งบางระจัน นั่งรถแต๊กๆ ชมสวนพืชผักผลไม้ กิจกรรมส่องสัตว์ในตอนกลางคืน เป็นต้น เพื่อสื่อสารไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหลักที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบทางเลือกหรือแบบโฮมสเตย์ ส่วนกลุ่มเป้าหมายรองเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกระแสหลักที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติสวยงามแต่บนอนพักรีสอร์ท หรือโรงแรม ที่หันมาสนใจการท่องเที่ยวแบบดังกล่าวนี้

2. สื่อเฟสบุคแฟนเพจ หรือเพจ (Facebook Fanpage) ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop CS6 และ Adobe Illustation CS6 เพื่อเป็นพื้นที่สื่อสาร หรือช่องทางการสื่อสาร (channel) ประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาบนสื่ออินเทอร์เน็ต สำหรับการแสดงความคิดเห็น แจ้งข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ ผ่านหน้าเพจเฟสบุค ซึ่งในหน้าเพจนี้ สามารถโพสต์ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ ตัวอักษร ข้อความเสียง ให้กับผู้ที่เข้ามาชมที่หน้าเพจสามารถเห็นข้อความนั้นได้ทันที เป็นสื่อ

ประชาสัมพันธ์ที่สื่อสารสองทาง ที่สามารถสื่อสารได้กว้างไกลและรวดเร็ว เมื่อเพจมีจำนวนของผู้ใช้งานมากเพิ่มขึ้นจะกลายเป็นแรงดึงดูดที่ทำให้คนอื่นอีกมากมายเข้ามาติดตามมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ยังไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทนี้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เมื่อ สื่อประชาสัมพันธ์ Facebook Fanpage โฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ที่สร้างขึ้นและเริ่มโพสต์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2560 น่าจะเป็นอีกสื่อหนึ่งที่ช่วยสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้สนใจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกลมากขึ้น

7.4 อภิปรายผล

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเสลียงแห่ง3 และชุมชนหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มขึ้นในช่วงปีพ.ศ.2554-2555 โดยชาวบ้านในชุมชนได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น ภายใต้การบริหารจัดการร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน ในยามว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก โดยการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้พักค้างแรมด้วยโดยได้รับค่าตอบแทน ซึ่งการดำเนินกิจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นเจ้าของบ้านไม่ต้องใช้เงินลงทุนสิ่งปลูกสร้างบ้านใหม่ หากแต่เพียงใช้บ้านพักอาศัย ซึ่งเป็นต้นทุนเดิมที่มีอยู่มาบริหารจัดการให้สามารถรองรับบริการที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้พักค้างแรมกับเจ้าของบ้านได้โดยจะต้องมีการบริหารจัดการบ้านพักตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมาย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย

กลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3 และกลุ่มโฮมสเตย์หนองแม่นาต่างก็ขานรับนโยบายดังกล่าวโดยการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น โดยบริหารงานโดยชาวบ้านในชุมชนที่มีอยู่ประมาณ 5-7 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ร่วมมือกันด้วยการจัดกลุ่มหรือองค์กรที่มีขนาดเล็ก บริหารจัดการโดยสมาชิกเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ โดยสมาชิกร่วมกันวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้กับกลุ่มหรือองค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น มีการกำหนดราคาค่าที่พัก ค่าบริการนำเที่ยว ค่ากิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าอาหาร รวมถึงการเก็บรายได้ส่วนหนึ่งเป็นกองกลางเพื่อไว้บริหารจัดการกลุ่มเช่น

ค่าประสานงาน ค่าโทรศัพท์ ค่าจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าอบรมสัมมนาของสมาชิก ฯลฯ เพื่อเป็นมาตรฐานในการดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์ นอกจากนี้ ภายใต้การบริหารงานของกลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างองค์กรหรือกลุ่มโฮมสเตย์นั้น ทั้งสองกลุ่มก็มีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างองค์การเป็นฝ่ายต่างๆ อาทิ กลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 จัดโครงสร้างองค์การออกเป็น 6 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายบ้านพัก ฝ่ายอาหาร ฝ่ายนำเที่ยว ฝ่ายสินค้าชุมชน ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ และฝ่ายบัญชี ภายใต้การบริหารงานของประธานกลุ่มคือ นายปรีชัช นามสิมมา ส่วนกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่เฒ่า จัดโครงสร้างองค์การเป็น 4 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ ฝ่ายปฏิคม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายเลขานุการ ภายใต้การบริหารงานของประธานกลุ่มคือ นายสมพงษ์ ตุ่มคำ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละฝ่ายนั้นประธานได้จัดให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ และมีผู้นำกลุ่มเป็นประธานที่คอยดูแลบริหารงานในภาพรวม โดยในตำแหน่งประธานกลุ่มเกิดจากสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้คัดเลือกผู้ที่มีศักยภาพ มีความสามารถ มีภาวะความเป็นผู้นำ และมีความเหมาะสม เพื่อนำพาองค์การให้บรรลุเป้าหมาย

นอกจากนี้ กลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มยังมีการติดตามควบคุมการดำเนินงานขององค์การในเรื่องต่างๆ เช่น การติดตามและควบคุมในด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ผ่านมาตรฐานและสามารถดำเนินกิจการได้ ดังเช่น กลุ่มโฮมสเตย์เสถียรแห่ง 3 ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยรอบแรกตั้งแต่ปี 2557-2559 และผ่านการตรวจการประเมินเป็นรอบที่ 2 ในปี 2560-2562 แม้ว่าจะมีจำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ลดน้อยลงเนื่องจากความไม่พร้อมของสมาชิกบางรายที่มีสมาชิกในบ้านป่วยติดเตียง และเสียชีวิตลงจึงไม่พร้อมในการให้บริการ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวเป็นความประสงค์ของเจ้าของบ้านที่จะไม่เปิดให้บริการ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ผ่านการประเมิน ดังนั้น ในกระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มที่มีการติดตามควบคุมมาตรฐานให้บ้านพักโฮมสเตย์ให้ผ่านการประเมินรอบ 2 ได้นั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ แม้ว่าการดำเนินกิจการในองค์การที่มีขนาดเล็ก และมีสมาชิกจำนวนไม่มากนักแต่ก็มีกระบวนการบริหารจัดการแบบสมัยใหม่ที่สามารถนำพาองค์การให้บรรลุเป้าหมายได้ตามแนวคิดของลูอิส อัลเลน “POLC” ที่มีกระบวนการบริหารจัดการใหญ่ๆ อยู่ 4 ประการ ที่ผู้บริหารทุกระดับจะต้องยึดหน้าที่ทางการจัดการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ

(Organizing) ผู้นำและการจูงใจ(Leading) การติดตามควบคุม(Controlling/Monitoring) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการ (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2553)

การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เสถียรแห่ง3 และโฮมสเตย์หนองแม่นามีหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างจุดเด่น และความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนโดยผู้นำและสมาชิกร่วมกันคิดและสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นเครื่องมือสำคัญ อาทิ การจัดกิจกรรมนำเที่ยวด้วยรถแต๊กๆ หรือรถไถนาที่ชาวบ้านใช้ไถนาในช่วงฤดูการทำนามาตัดแปลงเป็นรถนำเที่ยวรอบๆชุมชน ชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชมวัดโบราณ ชมแปลงผักไฮโดรโปนิคส์ แปลงเสาวรส สตรอเบอร์รี่ กะหล่ำปลี ชมสวนมะคาเดเมีย สวนกาแฟ สวนอโวคาโด และพืชผักผลไม้เมืองหนาวอื่นๆ ท่องเที่ยวแหล่งน้ำทางธรรมชาติในชุมชนเป็นธารน้ำไหล หรือชาวบ้านเรียกว่าตาน้ำไหลที่มีจุดเด่นที่กระแสน้ำไหลขึ้นทางทิศเหนือซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเด่นของชุมชนที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง กิจกรรมชมสวนหม่อน และปลูกป่า นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนด้วยกิจกรรมเผาข้าวหลาม ลืมผ้า โดยใช้ข้าวเหนียวลืมผัวซึ่งเป็นข้าวที่ปลูกบนพื้นที่เขาค้อ กิจกรรมเรียนรู้การชง และชิมกาแฟ สดทำยสวน ซึ่งชาวบ้านในชุมชนได้ปลูกไว้ และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วก็นำมาตากแห้งและสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการคั่ว การบด และสามารถชงชิมได้เอง รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลเขาค้อ จากกิจกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มโฮมสเตย์ได้มีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับกรอบคิดในการจัดทำโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ เน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจของชุมชน เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณให้สมดุลกันซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่ ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ(2554 : 140-141) กล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่กลมกลืนกับสภาพท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากที่สุด โดยการใช้ลักษณะเด่นของชุมชนทั้งลักษณะของเกษตรกรรม วัฒนธรรม ท้องถิ่น ลักษณะทางธรรมชาติของท้องถิ่นมาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และจัดการอย่างเหมาะสม ในด้านการให้บริการท่องเที่ยวด้านต่างๆ เช่น ที่พัก การนำเที่ยว อาหาร และของที่ระลึก เพื่อรักษา

ความสมดุลของท้องถิ่นไว้ ชุมชนจะอาศัยลักษณะเด่นเป็นจุดขายและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ชุมชนย่อมตระหนักดีถึงความจำเป็นที่ต้องรักษาคุณค่าลักษณะเด่นของชุมชนไว้ให้นักท่องเที่ยว เดินทางมาสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นและเป็นไปให้ยาวนานที่สุด การท่องเที่ยวชุมชนช่วยทำให้ชุมชนนั้น พัฒนาไปพร้อมๆ กับการรักษาสິงดั้งเดิมที่มีอยู่ และเป็นลักษณะเด่นของชุมชนไว้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิ เสริฐศรี (2557) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กระบวนการ จัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชนคลองโคน คือ การส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคนเป็น ศูนย์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทาง ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดแล้ว อีกทั้งยังเป็นแหล่งอนุรักษ์ป่า ชายเลนที่สำคัญและมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน กิจกรรมพายเรือคายัค เป็นต้น

ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ทั้ง 2 กลุ่มยังพบว่า กลุ่มโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญ กับการสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมาก ขึ้น แต่มีข้อจำกัดไม่สามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกระแสหลักซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงได้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชนขนาดเล็กเปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่ อำเภอเขาฉกรรจ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพียง 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีบ้านพักที่เปิดบริการเพียงกลุ่มละประมาณ 5 หลัง และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก มีสเกลขนาดเล็ก จึงจัดอยู่ในกระบวนการท่องเที่ยวแบบ ทางเลือก

ในการบริหารจัดการด้านสื่อประชาสัมพันธ์ของกลุ่มจึงต้องเป็นไปในลักษณะกระบวนการแบบ ทางเลือกโดยเลือกพัฒนาสื่อแผ่นพับ สื่อป้ายกลางแจ้ง สื่อวัตถุ และสื่อเพจเฟซบุ๊ก เป็น เครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์เนื่องจากเป็นสื่อที่มีค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ค่อนข้างต่ำและยัง สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้โดยตรง โดยเฉพาะสื่อแผ่นพับที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่สำหรับกลุ่ม โฮมสเตย์ทั้งสองแห่งให้มีความสวยงาม ทันสมัย โดยดึงดูดเด่นของโฮมสเตย์แต่ละกลุ่มมานำเสนอ ข้อมูลเนื้อหาและภาพถ่ายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่น่าสนใจ อาทิ บ้านพัก ราคา อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวรอบๆ ชุมชน แผนที่การเดินทาง ที่อยู่เบอร์โทรศัพท์ ฯลฯ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและพักโฮมสเตย์ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ

มาตรฐานที่ 10 ด้านการประชาสัมพันธ์ ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนดไว้ว่า กลุ่มโฮมสเตย์จะต้องมีเอกสาร สิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน มีคู่มือ แผ่นพับ แผนที่การเดินทาง โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ราคา และสถานที่ติดต่อ ซึ่งสื่อแผ่นพับเป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่มีต้นทุนในการผลิตต่อหน่วยที่ค่อนข้างต่ำกว่าสื่ออื่นๆ และสามารถบรรจุเนื้อหา รายละเอียดทั้งตัวอักษรและภาพประกอบเพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้อย่างน่าสนใจ

ดังนั้น การเลือกใช้สื่อแผ่นพับจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการท่องเที่ยวแบบทางเลือกด้วยคุณสมบัติและหน้าที่ ดังที่งานวิจัยของ นิษฐา หุ่นเกษม และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สื่อแผ่นพับมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการสื่อสารชุมชนโดยเฉพาะในเรื่องของหน้าที่ และคุณลักษณะสำคัญของแผ่นพับในฐานะเครื่องมือเพื่อการสื่อสารชุมชน กล่าวคือ 1) แผ่นพับเป็นสื่อที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายด้านตามวัตถุประสงค์ของชุมชนทำให้สามารถสื่อสารเรื่องราวต่างๆ ได้ตรงตามต้องการ 2) แผ่นพับเป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลายบทบาท และการมีส่วนร่วมนั้นทำได้ง่ายกว่าเนื่องจากไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะการผลิตมากนัก เมื่อเทียบกับสื่อประเภทอื่นๆ 3) แผ่นพับเป็นสื่อที่มีคุณลักษณะพิเศษในการช่วยแปลง “ผู้รับสาร” ให้เป็นสื่อบุคคลในการบอกกล่าวเล่าต่อเรื่องราว (word for mouth) เช่นบอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจำรุง มหาวิทยาลัยบ้านนอก จังหวัดระยอง โดยใช้เรื่องราวจากแผ่นพับได้อีกด้วย 4) แผ่นพับเป็นสื่อที่มีความง่ายในการรับสารไม่จำเป็นต้องใช้ระดับความสามารถในการอ่านสูง แต่สร้างหรือดึงดูดความสนใจได้โดยอาศัยภาพ เรื่องราว และสีสัน

ในงานวิจัยนี้ ยังพบว่า ยังมีสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ประเภทสื่อวัตถุที่เกิดขึ้นในระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน “กาแพ่ทำยสวน” ซึ่งนับเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง 3 ได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากผลิตภัณฑ์กาแพ่ทำยสวน เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ชุมชนผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งหากมองผ่านกระบวนการสื่อสาร SMCR ก็จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่า “ผลิตภัณฑ์กาแพ่ทำยสวน” เป็นสื่อวัตถุที่ชุมชนเสลียงแห่ง 3 (sender) ผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าของฝากจากชุมชนที่บรรจุเนื้อหา (Message) เกี่ยวกับสินค้ากาแพ่สดจากเขาค้อ พันธุ์อร่ามก้า 100 เปอร์เซ็นต์

คืบคลานสำหรับขงตี๋มผ่านข้อความบนฉลาก ซึ่งนับเป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านผลิตภัณฑ์สินค้าซึ่งนับเป็นสื่อวัตถุ (Material Media) ที่สื่อสารไปยังผู้ซื้อที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือผู้รับสาร (receiver) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อวัตถุ (Material Media) ประเภทสิ่งของ วัตถุ สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุเนื้อหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุนั้นได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งสารจากผู้ผลิตหรือผู้ส่งสารไปยังผู้ซื้อหรือผู้รับสาร ได้โดยมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบตลาด และการแลกเปลี่ยนค้าขาย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ธิติรัฐ ธรรมจง (2553) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีตลาดเก่า 119 ปี เจ็ดเสมียน จ.ราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการของชุมชนได้นำเอาองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดด้านบรรจุภัณฑ์ (packaging) หรือหีบห่อสำหรับบรรจุสินค้า ซึ่งเป็นสื่อวัตถุที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์สรรพคุณ วิธีการใช้ผ่านฉลาก การออกแบบใช้สีสັນในบรรจุภัณฑ์ และมีโลโก้ของสินค้า โดยส่วนประกอบเหล่านี้จัดเป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดตัวสุดท้ายก่อนที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้า ดังที่ ประชิต สกฤษะพัฒน์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และอุดม เขยกีวงศ์, 2554 หน้า (141-146) กล่าวไว้ว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ชุมชนมีรายได้แล้ว ยังช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงชุมชนและเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้น หากพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร สื่อวัตถุ “ผลิตภัณฑ์กาแฟทำยสวน” สามารถสื่อสารประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์สินค้า สร้างการจดจำแก่ผู้รับสารทั้งผู้ซื้อและผู้รับฝากทำให้รู้ว่าผลิตภัณฑ์นี้มีแหล่งที่มาจากสถานที่แห่งใด อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นอกจากจะใช้แนวทางการสื่อสารแบบทางเลือกโดยเลือกใช้สื่อเฉพาะกิจประเภทต่างๆ แล้ว การใช้สื่อประเภทวัตถุ (Material Media) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก ของฝากจากชุมชนยังจะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ช่วยตอกย้ำความทรงจำ และสร้างการจดจำถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. **การสื่อสาร-การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2557.
- กาญจนา แก้วเทพ, สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ และทิพย์พัญญู กฤษสุนทร. **สื่อพื้นบ้านศึกษาในสายตานิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2554.
- กวรรณกร สังขกร. **เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรอบรม “การจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Homestay)” รุ่นที่ 2 สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 25 มิถุนายน 2555**
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการจัดการ : ทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.
- นราธิป ศรีราม, **องค์การและการจัดการลารจัดการทรัพยากรมนุษย์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นนทบุรี : ธรรมสาร, 2557.
- ประชิด สกณะพัฒน์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และอุดม เขยแก้ววงศ์. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2554.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. **ในองค์การและการจัดการทรัพยากรมนุษย์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพฯ : โฟร์เพซ, 2545.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. **องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์, 2542.
- ศิริอร ชันธหัตถ์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒน์, 2547.

บรรณานุกรม (ต่อ)

website

- กรมการท่องเที่ยว. **มาตรฐานโฮมสเตย์** [online]. แหล่งที่เข้าถึง
<http://www.homestaythai.net/Homepages/> [8 เมษายน 2560]
- เขาค้อไทยแลนด์. (มปป.) **อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ** [online]. แหล่งเข้าถึง
<http://www.khaokhothailand.com>. [28 มิถุนายน 2560]
- เขาค้อดอทคอม. (มปป.) **แหล่งท่องเที่ยวบนเขาค้อ**. [online]. แหล่งเข้าถึง
<http://www.khaoko.com>. [28 มิถุนายน 2560]
- แพรวเวล ทู. (มปป.) **เขาตะเคียนโง๊ะ จุดชมทะเลหมอกเขาค้อ 360 องศา สุดอลังการ จังหวัดเพชรบูรณ์**. [online]. แหล่งเข้าถึง <http://travel.trueid>. [28 มิถุนายน 2560]
- มานิศา ผิวจันทร์.(2555) **โครงการอบรมการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home stay) รุ่นที่2 (25-27 มิถุนายน 2555) สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** [online]. แหล่งที่เข้าถึง <http://www.image.slidesharecdn.com> [8 เมษายน 2560]
- ราชกิจจานุเบกษา (2555) **ประกาศกรมการท่องเที่ยวเรื่อง กำหนดมาตรฐานไทย พ.ศ.2554** [online]. แหล่งเข้าถึง <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>. [22 กุมภาพันธ์ 2560]
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (มปป.) **แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ** [online]. แหล่งที่เข้าถึง <http://www.wiruch.com>. [3 พฤษภาคม 2560]
- ศูนย์ประสานงานเครือข่าย (มปป.) **การท่องเที่ยวโดยชุมชน** [online]. แหล่งที่เข้าถึง
<http://thaicomunitybasedtourismnetwork.com> [20 เมษายน 2560]
- สกายแคนเนออร์. (มปป.) **สุดยอดที่เที่ยวเขาค้อ แหล่งท่องเที่ยวชื่อดังของจังหวัดเพชรบูรณ์**. [online]. แหล่งเข้าถึง <https://www.skyscanner.co.th>. [28 มิถุนายน 2560]
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.(มปป.) **ชุมชนหนองแม่เฒ่า**. [online]. แหล่งเข้าถึง
<http://www.cbt-i.or.th>. [30 มิถุนายน 2560]
- สินธุ์ สโรบล (2547) **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน** [online]. แหล่งเข้าถึง
<http://www.trf.or.th/research-digest> [20 เมษายน 2560]
- สุวัฒน์ คงแป้น (2559) **ท่องเที่ยวโดยชุมชนทางเลือกหรือทางหลัก** [online]. แหล่งที่เข้าถึง
<http://www.codi.or.th> [20 เมษายน 2560]

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น. เอกสารประกอบการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์. [online]. แหล่งที่เข้าถึง www.khonkaen.go.th. [8 เมษายน 2560]

อบต.หนองแม่นา.[มปป.] ประวัติความเป็นมาตำบลหนองแม่นา. [online]. แหล่งเข้าถึง <http://www.nongmaena.go.th>. [26 มิถุนายน 2560]

Andrew F. Sikula, Management and Administration. Columbus, Ohio: Charles E. Merrill, 1973.

งานวิจัย

กนิษฐา อุ่ยถาวร และคณะ. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงที่ ส.ล.8 (หนองแม่นา) จังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ, 2546.

ธิดิรัฐ ธรรมจง. การสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี ตลาดเก่า119 ปี เจ็ดเสมียน จังหวัดราชบุรี, รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

นิษฐา หุ่นเกษม และคณะ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน, บทความวิจัย. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 วิทยาการจัดการวิชาการ 2017 การวิจัยยุคประเทศไทย 4.0 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2560.

พิฑูรย์ ทองฉิม. การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่, วิทยานิพนธ์ (บธ.ม.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558.

สมัย ชันเงิน และคณะ. แนวทางการลดผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย, 2555.

สุถิ เสริฐศรี. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม, 2557

สมฤทัย เสือปาน. รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยว ของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี, รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

บรรณานุกรม (ต่อ)

แหล่งอ้างอิงประเภทการสัมภาษณ์

จินดา ราศีชัย สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.

ให้สัมภาษณ์, 22 พ.ค. 2560. ปิยะนุช พรหมประเสริฐ ผู้สัมภาษณ์. การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์และการจัดทำสินค้าของฝาก

ปรีชัย นามสิมมา ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.

ให้สัมภาษณ์, 22 พ.ค. 2560. รักชนก สมศักดิ์ ผู้สัมภาษณ์. กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์เสลียงแห่ง3

สมพงษ์ ตุ่มคำ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.

ให้สัมภาษณ์, 16 ก.พ. 2560. รักชนก สมศักดิ์ ผู้สัมภาษณ์. กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองแม่นา

สุด โยธะชัย สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเสลียงแห่ง3 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.

ให้สัมภาษณ์, 22 พ.ค. 2560. รักชนก สมศักดิ์ ผู้สัมภาษณ์. การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์และการจัดทำสินค้าของฝาก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ

แบบตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ

การศึกษาวิจัยเรื่อง: การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย:

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการ และประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้นำหรือหัวหน้าชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ และกลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ โดยมีข้อคำถามเพื่อการพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ประเด็นคำถามสำหรับข้อมูลเบื้องต้น

- ชื่อ-นามสกุล และอายุของผู้ให้สัมภาษณ์
 - สถานภาพการสมรส
 - การประกอบอาชีพ
 - ระดับการศึกษา
1. **วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1** เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ประเด็นคำถาม

- ลักษณะทั่วไปทางด้านประชากรในชุมชน เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ
- ได้รับรองมาตรฐานบ้านพักตั้งแต่เมื่อใด..และเปิดให้บริการเมื่อใด
- จำนวนบ้านพักแบบโฮมสเตย์ในหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองมาตรฐานก็หลัง ได้แก่บ้านใครบ้างในแต่ละหลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้กี่คน...
- ในแต่ละปีนับตั้งแต่ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและมาพักโฮมสเตย์ในชุมชนกี่คน
- อัตราค่าบริการที่พัก อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวคิดอย่างไร

- ในชุมชนของท่านมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจอะไรบ้าง
 - ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอะไรบ้าง.....
 -
 -
 - ด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม มีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญอะไรบ้าง.....
 -
 -
 - สินค้าของฝาก มีสินค้าของฝากที่น่าสนใจอะไรบ้าง.....
 -
 -

ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. **วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2)** เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการ และประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ประเด็นคำถาม

- ท่านได้คิดวางแผนงานเกี่ยวกับการให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างไรบ้าง
- ท่านมีการจัดคนเข้าดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างไรบ้าง และเน้นให้ความสำคัญในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

- บ้านพัก
 - อาหาร
 - กิจกรรมการท่องเที่ยว
 - ทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน
- ท่านมีวิธีการสั่งการหรือประสานงานกับชุมชน สมาชิกฝ่ายต่างๆ รวมถึงการประสานงานกับนักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง
 - ท่านมีการควบคุมและประเมินผลงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างไรบ้าง

ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. **วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3) เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มโฮมสเตย์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**

ประเด็นคำถาม

- ท่านใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ประเภทใดบ้าง เพราะเหตุใดจึงเลือกใช้สื่อประเภทนั้นๆ
- ท่านมีการประเมินผล หรือสรุปผลหลังจากที่ได้ใช้สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้างหรือไม่อย่างไร และผลที่ได้เป็นอย่างไรบ้าง
- ท่านคิดว่าสื่อประชาสัมพันธ์เดิมที่ท่านมีอยู่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือไม่อย่างไร

- ท่านคิดว่าสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์แบบเดิมที่มีอยู่ควรพัฒนาปรับปรุงหรือไม่อย่างไร
- สื่อประชาสัมพันธ์ที่ท่านมีอยู่นั้นท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาปรับปรุงด้านใดบ้าง อาทิ
 - ด้านรูปแบบ เช่น ควรพัฒนาเป็นสื่อประเภทใด
 - ด้านเนื้อหา เช่น ควรเน้นเนื้อหาอะไรบ้าง
 - อื่นๆ
- ท่านมีความเห็นอย่างไรกับสื่อประชาสัมพันธ์ที่ปรับปรุงพัฒนาขึ้นมาใหม่
 - บ้ายไวเนิล
 - แผ่นพับ
 - เพจเฟซบุ๊กส์
- เมื่อได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ปรับปรุงพัฒนาขึ้นมาใหม่นั้นเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลตอบรับอย่างไรบ้าง

ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ดร.รักษนก สมศักดิ์)

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ผศ.ดร.บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย
สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. ดร.ณัฐแก้ว ชื่องรอด
สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ - นามสกุล
(ภาษาไทย) นางสาวรักชนก สมศักดิ์
(ภาษาอังกฤษ) Miss Rugchanok Somsak
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
เวลาที่ใช้ทำวิจัย 42 ชั่วโมง : สัปดาห์
3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
โทร. 056-717149 โทรสาร 056-717150 e-mail : rugchanok15@hotmail.com
4. ประวัติการศึกษา
2537 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ (การประชาสัมพันธ์)
สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
2544 นิเทศศาสมหาบัณฑิต สาขาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2558 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
-
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดย
ระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย
หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย
6.1 **หัวหน้าโครงการวิจัย** งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :
- ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปี 2552
เรื่อง **สำรวจภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในทัศนะของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์**
- 6.2 การเผยแพร่งานวิจัย: ชื่อผลงานวิจัย ชื่อวารสารที่เผยแพร่ ปีที่พิมพ์

เรื่อง สำรวจภาพลักษณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในทัศนะของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร ปีที่ 13
ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2554

ผู้ร่วมโครงการ

1. ชื่อ - นามสกุล
(ภาษาไทย) นางสาวปิยะนุช พรหมประเสริฐ
(ภาษาอังกฤษ) Miss Piyanut Promprasert
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
เวลาที่ใช้ทำวิจัย 42 ชั่วโมง : สัปดาห์
3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
โทร. 056-717100 ต่อ 1235 โทรสาร 056-717150 e-mail : p-pook@hotmail.com
4. ประวัติการศึกษา
2541 บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชารับรองงานบุคคล มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2548 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
-
6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดย
ระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย
หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย
6.1 หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :
- รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านน้ำ
ร้อน ต.น้ำร้อน อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2553 ทูลอดหนุนการวิจัย ประเภท
ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ศึกษาสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการแต่งกายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2556 ทูลอดหนุนการวิจัย ประเภททั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพญาสีมแกง
ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ทูลอดหนุนการวิจัยเพื่อ

พัฒนาชุมชนและท้องถิ่น งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเพชรบูรณ์

- การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้ปลูกสตอร์วี่เบอร์รี่ อำเภอเขาค้อ จังหวัด
เพชรบูรณ์ ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์